

VALSTS STATISTISKĀ PĀRVALDE.

LATVIJAS REPUBLIKAS
SAEIMAS VĒLĒŠANAS
1928. GADĀ.

M. SKUJENIEKA
TEKSTS UN REDAKCIJA.

BUREAU DE STATISTIQUE DE L'ETAT
**ÉLECTIONS DANS LA SAEIMA
DE LA RÉPUBLIQUE LETTONNE
EN 1928.**

*ÉCRIT ET RÉDIGÉ PAR
M. SKUJENIEKS*

RĪGĀ, 1929. GADĀ.

Priekšvārds.

Salīdzinot ar iepriekšējo vēlēšanu iznākumu publicējumiem, šini grāmatā ir izdarīti daži grozījumi. Vispirms tabelēs par atsevišķos vēlēšanu iecirkņos nodoto balsu skaitu, par katru sarakstu nodotais talonu skaits ir pārrēķināts pilnās balsis. Ši pārgrozība ir izdarīta tālab, ka atkarībā no apgabala ievēlamo deputātu skaita taloniem ir dažāds svars. Kamēr, piemēram, Latgalē viens talons ir tikai $\frac{1}{25}$ no pilnas balsis, tikmēr tas Kurzemē un Zemgalē ir jau $\frac{1}{10}$ no pilnas balsis. Bez tam publicējot talonu skaitu, nav iespējama salīdzināšana ar iepriekšējo vēlēšanu iznākumiem, jo gandrīz katrās vēlēšanās grozās apgabalos ievēlamo deputātu skaits. Tā 1925. gadā Vidzemes vēlēšanu apgabalā ievēlēja 23 deputātus, bet 1928. gadā 24 deputātus. Tālab Vidzemes vēlēšanu apgabalā viens talons vienā gadījumā bija $\frac{1}{23}$ un otrā gadījumā $\frac{1}{24}$ no pilnas balsis. Pārrēķinot talonus pilnās balsis nav atstāti daļu skaitļi, bet gadījumā ja atlikušais talonu skaits ir mazāks par talonu skaitu, kurš izteic $\frac{1}{2}$ balsi, tas ir atmests, bet ja tas ir lielāks par $\frac{1}{2}$ balsi, ir pieskaitīta pilna balsis. Tā, piemēram, Latgales vēlēšanu

apgabalā veselu balsi sastāda 25 taloni. Ja par kādu partiju Latgalē ir nodoti 30.667 taloni, tad tas līdzinas 1.222 pilnām balsim un 12 taloniem, kuri ir atmesti, turpretim ja par šo partiju būtu nodoti 30.668 taloni, kas iztaisa 1.222 pilnas balsis un 13 talonus, tad publicējumā atzīmētas 1.223 balsis, jo 13 taloni ir vairāk par $\frac{1}{2}$ balsi. Otrkārt, šini publicējumā nav ievietotas tabeles, kurās atsevišķos vēlēšanu iecirkņos par dažādiem kandidātu sarakstiem nodotais balsu skaits ir pārrēķināts procentos. Šo tabeli praktiski maz lietoja, bet tās izgatavošana prasīja lielākus izdevumus. Beidzot vēl ir jāaizrāda, ka tekstā salīdzinot balsu skaitu, kurš nodots dažādās vēlēšanās atsevišķos apriņķos, salīdzinājumu nevar pilnīgi izdarīt, jo 1920. un 1922. gadu vēlēšanu iznākumi ir publicēti vecajā apriņķu iedalījumā, turpretim 1925. un 1928. gadu vēlēšanu iznākumi ir sarkārtoti tanī apriņķu iedalījumā, kurš tagad ir spēkā.

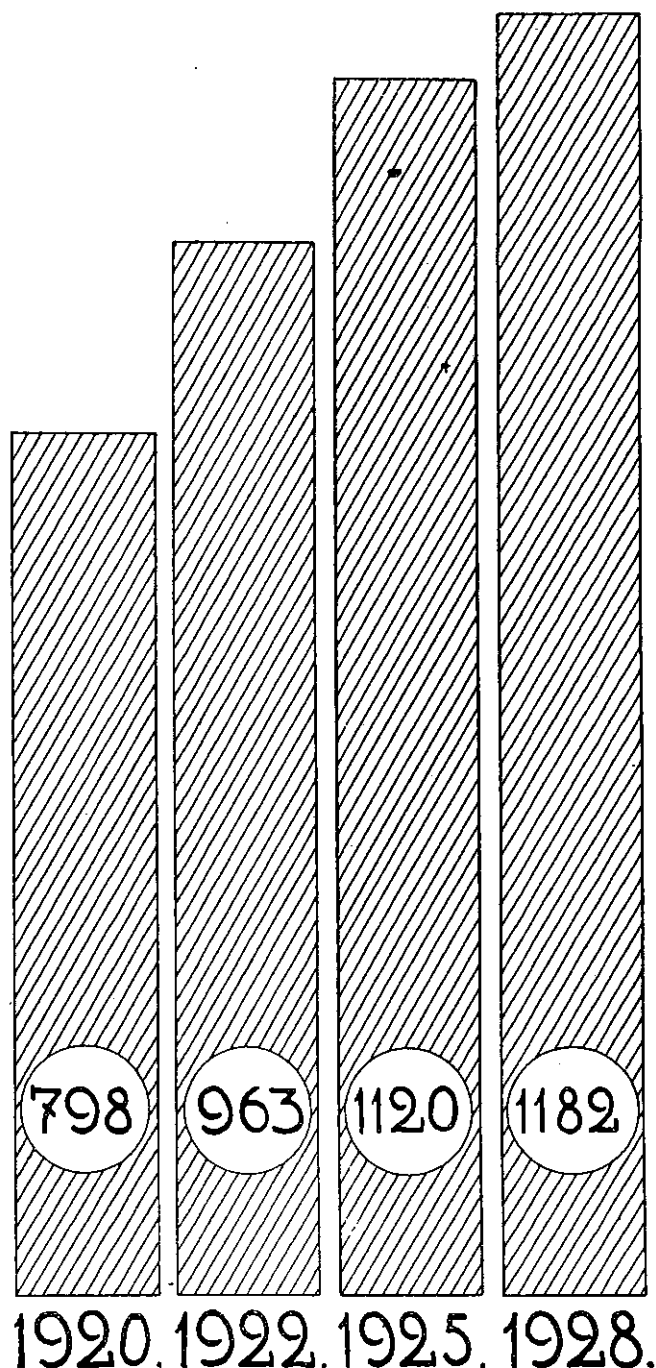
M. Skujenieks.

30. janvārī 1929. g.

Trešās Saeimas vēlēšanas.

Pēdējos desmit gados Latvijā iedzīvotāju skaits ir nemitīgi palielinājies un līdz ar to ir arī pieaudzis vēletāju skaits. Par vēletāju skaitu pēdējās 1928. gada vēlēšanās trūkst pilnīgi noteiktu skaitļu, jo pēdējā tautas skaitīšana notika 1925. gadā. Kopš šī laika vēletāju skaits ir palielinājies triju iemeslu dēļ. Vispirms ir sasniegušas pilngadību personas, kurās 1925. gadā bija 18, 19 un 20 gadus vecas un toreiz vēl nebaudīja vēlēšanu tiesības. Šādu personu ir 108.710. Otrkārt, vēletāju skaits ir palielinājies pateicoties tam, ka Latvijas pilsoņu tiesības ir ieguvušas personas, kurām tādu agrāk nebija. No 1. janvāra 1925. gadā līdz 30. novembrim 1928. gadā ministru kabinets ir piešķīris Latvijas pilsoņu tiesības 10 648 personām. Līdz tam pašam laikam uz pavalstniecības likuma jaunā 1° panta izdotas Latvijas pases 3.950 personām un bez tam uz pavalstniecības likuma 7. panta pamata Latvijas pilsoņu tiesības ieguvušas 634 personas. Beidzot uz pavalstniecības likuma 2. un 7. panta pamata pozitīvi izšķirtas 454 pavalstniecības atpakaļiegūšanas lietas un 484 lietas par atļaušanu no Latvijas pavalstniecības. Šinīs lietās apmēram vienāds skaits personu ir ieguvušas un zaudējušas Latvijas pilsoņu tiesības un tālab kopš 1925. g. tautas skaitīšanas Latvijas pilsoņu skaits, pateicoties pilsoņu tiesību piešķiršanai personām, kurām tādu agrāk nebija, ir palielinājies par 15 232 personām. Šo personu starpā ir arī jaunāki par 21 gadu, kuri nebauda vēlēšanu tiesības. Pieņemot, ka starp jaunuzņemtiem pilsoņiem ir tikpat daudz pilngadīgu, kā starp visiem valsts iedzīvotājiem, tad pateicoties naturalizācijai vēletāju skaits ir palielinājies vismaz par 9.595 personām, kaut gan patiesībā pieaugums būs vēl lielāks, jo starp jaunuzņemtiem pilsoņiem pieaugušo personu skaits ir ievērojami lielāks, nekā starp visiem valsts iedzīvotājiem. — Treškārt, vēl ir jāņem vērā, ka Latvijā ieceļošana ir lielāka nekā izceļošana un ka iedzīvotāju skaits nemitīgi pieaug pateicoties ieceļotāju skaita pārsvaram. Tomēr ieceļotāju starpā ir ievērojams skaits ārzemnieku un tālab šī iemesla dēļ vēletāju skaits triju gadu laikā būs pieaudzis ne vairāk kā par 3 000. Tādā kārtā vēletāju skaits pēdējo triju gadu laikā ir palielinājies apaļos skaitļos par 121.300 personām. Tomēr nedrīkstam aizmirst, ka tāni pašā laikā vēletāju skaits ir arī samazinājies. Laikā starp abām pēdējām tautas skaitīšanām ir miris liels skaits vēletāju. Pēdējo triju gadu laikā Latvijā ir mirušas 61.123 personas, kurās ir vecākas par 21 gadu, kuru starpā apm. 58.900 bija Latvijas pilsoņi un baudīja vēlēšanu tiesības. Kad atskaitām no 121.305 jaunpienākušiem vēletājiem 58.900 mirušos vēletājus, tad izrādās, ka pēdējās 1928. gada Saeimas vēlēšanās bija 62.400 vēletāju vairāk nekā 1925. gada Saeimas vēlēšanās.

1. Vēletāju skaits atsevišķās vēlēšanās.

Vēlētāju skaits atsevišķās vēlēšanās.

Nombre des votants dans les différentes élections.

1920. gada Satversmes Sapulces vēl.	797.662	vēlētāji.
<i>Elections dans la Constituante votants.</i>		
1922. gada I. Saeimas vēlēšanās	963.257	„
<i>Elections dans la I. Saeima</i>		
1925. gada II. Saeimas vēlēšanās	1.120.026	„
<i>Elections dans la II. Saeima</i>		
1928. gada III. Saeimas vēlēšanās	1.182.426	„
<i>Elections dans la III. Saeima.</i>		

Protams, ka nav iespējams pilnīgi precīzi pateikt cik iedzīvotāju un vēlētāju tagad ir katrā vēlēšanu apgabalā. Tomēr ņemot vērā iedzīvotāju pieaugumu Rīgā un dabīgo pieaugumu atsevišķos vēlēšanu apgabalos, katrā ziņā iegūsim pareizākus skaitļus par vēlētāju skaitu katrā vēlēšanu apgabalā, nekā pēc 1925. gada tautas skaitīšanas iznākumiem. Aprēķinātais vēlētāju skaits atsevišķos apgabalos 1928. gadā bija sekošs: Rīgā — 240.000, Vidzemē — 276.000, Kurzemē — 185.000, Zemgalē — 181.000 un Latgalē — 300.000.

Vēlētāju skaits atsevišķās vēlēšanās.

Nombre des votants dans les différentes élections.

Apgab. — Provinces	1920. g.	1922. g.	1925. g.	1928. g.
	T ū k s t o š o s — En 1000			
Rīga.....	102	152	216	240
Vidzeme.....	230	253	268	276
Kurzeme.....	146	163	178	185
Zemgale.....	107	147	174	181
Latgale.....	212	248	284	300
Kopā — Total	797	963	1.120	1.182

Viens deputāts nāca Satversmes Sapulcē, kad bija 152 deputāti, uz 5.248 vēlētājiem, I Saeimā uz 9.632, II Saeimā uz 11.200 un III Saeimā uz 11.800 vēlētājiem vai 18,850 iedzīvotājiem. Visātrāki vēlētāju skaits ir pieaudzis Rīgas vēlēšanu apgabalā, kur 1928. gada vēlēšanās viens deputāts iznāca uz 12.630 vēlētājiem, kamēr Zemgalē jau uz 11.310 vēlētājiem bija viens deputāts. Šo nepareizību varēs izlabot vienīgi pēc 1930. gada tautas skaitīšanas.

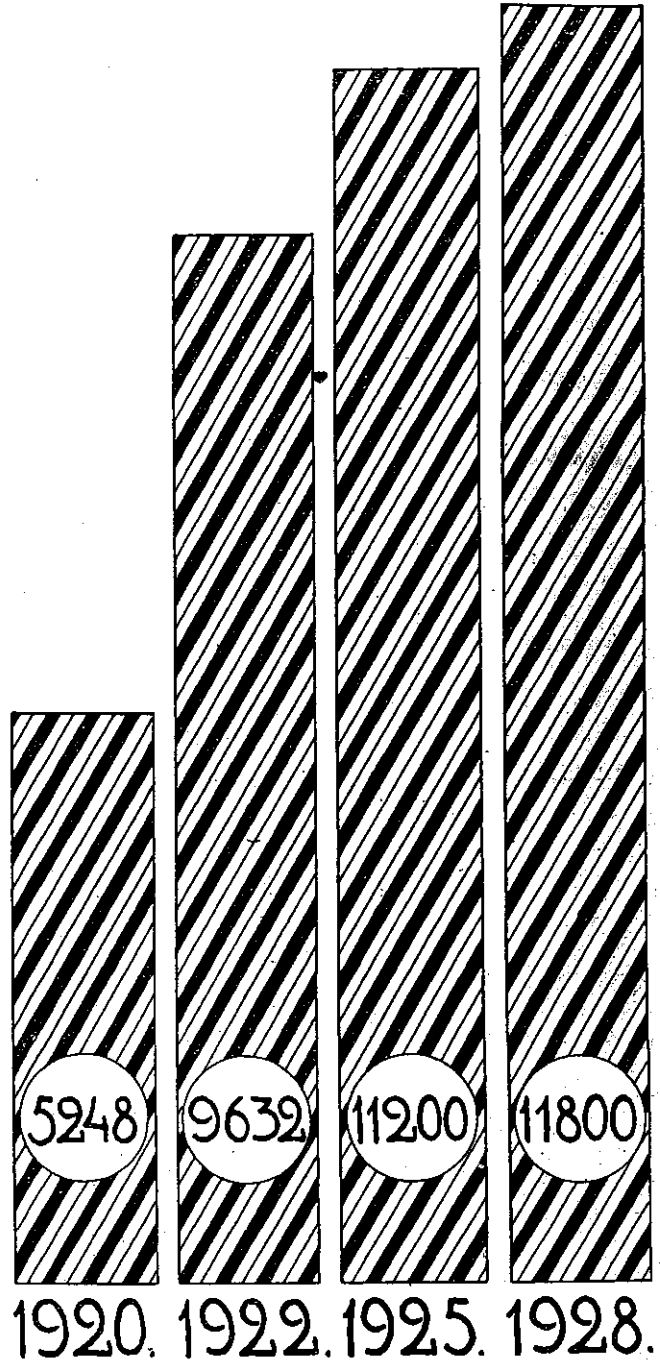
Atsevišķos apgabalos ievēlamo deputātu skaitu nosaka atkarībā no vēlētāju skaita katrā apgabalā. Vēlētāju skaitu visā valstī daļa uz 100 un ar šīs dalīšanas iznākumu daļa vēlētāju skaitu katrā apgabalā. Atkarībā no vēlētāju skaita katrā apgabalā ir arī grozījies deputātu skaits, kuŗu katrs apgabals sūta Saeimā.

Vēlētāju procents atsevišķos vēlēšanu apgabalos.

Pourcentage des votants dans les diverses circonscriptions électorales de province.

Gadi Années	Pēc skaitīšanas 1920. g. <i>D'après le recensement de 1920</i>	Pēc izdarītās anketas 1922. g. <i>D'après une enquête en 1922</i>	Pēc skaitīšanas 1925. g. <i>D'après le recensement de 1925</i>
Rīga.....	12,77	15,76	19,30
Vidzeme.....	28,85	26,72	23,60
Kurzeme.....	18,37	16,97	15,57
Zemgale.....	13,47	15,29	15,53
Latgale.....	26,54	25,72	25,40
Latvija... Lettonie	100,00	100,00	100,00

2. Vēlētāju skaits, uz kuŗu ievēlams viens deputāts, dažādās vēlēšanās.

Kamēr pirmās un otrās Saeimas vēlēšanās katrā apgabalā ievēlēja tik daudz deputātus, cik otrās dalīšanas rezultātā bija veselu skaitļu, tikmēr trešās Saeimas vēlēšanās atcēla mandātus, kuŗi nāca uz valsts apinērā apvienotiem apgabalos neizlietotiem daļu skaitļiem. Agrāko Saeimu vēlēšanās apgabalos ievēlēja tikai 97 deputātus, bet atlikušos 3

mandātus sadalīja starp sarakstiem, kuriem apgabalos bija vislielākā neizlietoto daļu skaitļu summa. 1928. gadā pieņemtie pārgrozījumi Saeimas vēlēšanu likumā, turpretim, nosaka, ka visi deputāti ir ievēlami apgabalos un agrāk valsts apvienībām atstātie trīs mandāti sadalāmi starp apgabaliem tādā kārtā, ka deputātu skaits par vienu mandātu ir palielināms tanis apgabalos, kuŗos otrās dalīšanas iznākumā bez veselīem skaitļiem vēl atliek daļu skaitļi, kuŗi ir lielāki par 0,5. Saskaņā ar 1925. gada tautas skaitīšanas iznākumiem šādu atlikumu bija Vidzemē — 0,30, Kurzemē — 0,87 un Zemgalē — 0,33. Tālab arī šīs apgabalos ievēlamo deputātu skaitu palielināja pa vienam.

Atsevišķos apgabalos ievēlamo deputātu skaits.

Nombre des députés à élire dans les différentes circonscriptions électorales de province.

Vēlēšanu apgabali Circonscriptions électorales de province	Satversmes sapulcē ievēlamo deputātu skaits un %		Deputātus à élire dans la Constituante		Pirmā Saeimā ievēlamo deputātu skaits un %		Otrā Saeimā ievēlamo deputātu skaits un %		Trešā Saeimā ievēlamo deputātu skaits un %	
	Deputātus à élire dans la Constituante	Nombre et %	Pirmā Saeimā ievēlamo deputātu skaits	Nombre	Otrā Saeimā ievēlamo deputātu skaits	Nombre	Trešā Saeimā ievēlamo deputātu skaits	Nombre		
Rīga	22	14	15	19	16	19	16	16		
Vidzeme	39	27	26	23	23	24	24	24		
Kurzeme	26	17	16	15	15	16	16	16		
Zemgale	26	17	15	15	15	16	16	16		
Latgale	39	27	25	25	25	25	25	25		
Valsts apvienība	—	—	3	3	3	—	—	—		
Kopā — Total	152	100	100	100	100	100	100	100		

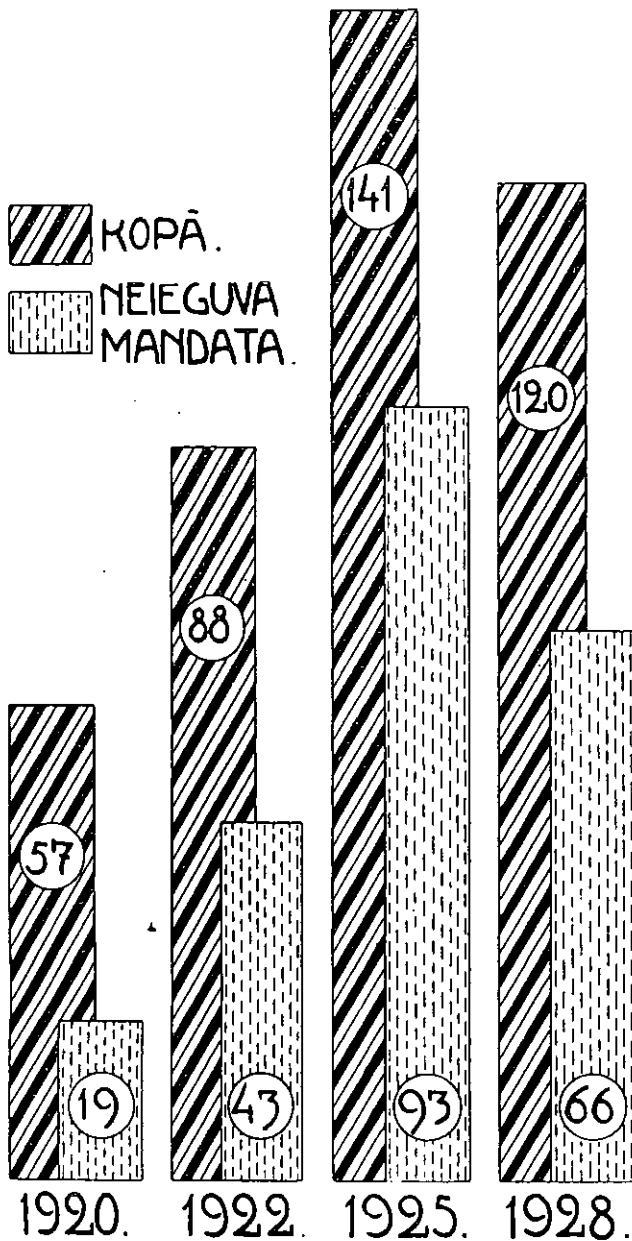
Visātrāki deputātu skaits ir palielinājies Rīgas vēlēšanu apgabalā, kur pateicoties straujai iedzīvotāju skaita pieaugšanai arī ir palielinājies vēlētajū skaits. Kamēr Satversmes Sapulcē Rīga sūtīja tikai 14% no visiem deputātiem, tikmēr otrās Saeimas vēlēšanās jau 19% un ir paredzams, ka ceturtās Saeimas vēlēšanās šis skaits vēl palielināsies, jo Rīgā 1925. g. bija tikai 337.699 iedzīvotāji, bet 1930. gada skaitīšanā Rīgā būs ap 390.000 iedzīvotāju. Protams, ka līdz ar to pamazinas mandātu skaits pārējos vēlēšanu apgabalos, bet it sevišķi Vidzemē, kur iedzīvotāju skaits ne tikai nepieaug, bet pat iet mazumā.

Kandidātu sarakstu skaits līdz šim ar katrām vēlēšanām palielinājās, jo mūsu vēlēšanu likums neparedzēja nekādus noteikumus, kuŗi apgrūtinātu sarakstu iesniegšanu. Vienīgais bija tas, ka iesniegtam kandidātu sarakstam vajadzēja 100 parakstus, kuŗus, kā to prakse pierādījusi, bez sevišķām grūtībām var dabūt arī tādi saraksti, par kuŗiem pašas vēlēšanās nodod tikai dažas desmitas balsis. Visos vēlēšanu apgabalos Satversmes Sapulces vēlēšanās bija iesniegti tikai 57 kandidātu saraksti, bet otrās Saeimas vēlēšanās jau 88 kandidātu saraksti, bet trešās Saeimas vēlēšanās pat 141 saraksts. Ja pret kandidātu sarakstu plūdien nespertu solus, tad bija paredzams, ka trešās Saeimas vēlēšanās būtu apmēram 225 kandidātu saraksti. Šāda kandidātu sarakstu skaita palielināšanās prasītu ievērojami lielākus izdevumus no valsts un pašvaldību puses, ap-

grūtinātu vēlētajiem orientēties kandidātu sarakstos un zināmā mērā padarītu komiskas pašas vēlēšanas un ar to kompromitētu demokrātisko vēlēšanu kārtību. Tālab bija vairāki priekšlikumi, kuŗu nolūks bija panākt sarakstu skaita samazināšanos*). Tomēr šo priekšlikumu lielāko daļu — it sevišķi radikālākos — Saeimas publisko tiesību komisija noraidīja, bet pieņēma tikai trīs papildinājumus pie vēlēšanu likuma. Pirmais jauninājums ir tas, ka kandidātu iesniedzējiem ir jāiemaksā 1000 latus liela drošības nauda, kuŗu atmaksā saraksta iesniedzējiem, ja no saraksta kaut vienā apgabalā ir ievēlēts kaut viens deputāts. Turpretim, ja no kandidātu saraksta nav ievēlēts neviens deputāts, tad iemaksātā drošības nauda pāriet valsts īpašumā. Ši nosacījuma mērķis bija panākt to, ka neiesniedz kandidātu sarakstus, kuŗu iesniedzējiem jau pirms vēlēšanām ir zināms, ka viņu saraksts neiegūs mandātu. Tā bez mandātiem palika 1922. gada vēlēšanās 43 saraksti, bet 1925. gada vēlēšanās jau 93 saraksti. Pret šo jauninājumu cēla iebildumus, apgalvojot, ka tas runā pretim demokrātiskiem principiem un nepieļaujot vēlēšanās mazturīgo grupu pārstāvjus. Šim iebildumam tomēr ir tikai tīri teorētiska nozīme, jo praktiski katram politiskam virzienam, kuŗam ir kaut mazākās cerības iegūt vienu mandātu ir arī tikdaudz kredita, lai iegūtu 1000 latus drošības naudai. Pašas vēlēšanas pierādīja, ka iebildumi pret drošības naudu ir nedibināti. Pēdējās vēlēšanās tomēr iesniedza 15 kandidātu sarakstus, kuŗi palika bez mandātiem un valsts tādā kārtā ieguva 15.000 latus ar kuŗiem segti apmēram 3/4 no visiem izdevumiem, kuŗi valstij ir cēlušies sakarā ar šiem sarakstiem. Otrs jauninājums ir tas, ka atcelta apgabalos neizlietoto daļu skaitļu apvienošana valsts apmēros. Abās iepriekšējās vēlēšanās atsevišķos vēlēšanu apgabalos ievēlēja tikai 97 deputātus, bet 3 mandātus sadalīja starp tiem sarakstiem, kuŗiem atsevišķos apgabalos bija lielākie daļu skaitļi, kuŗi tomēr nebija pietiekoši lieli mandāta iegūšanai attiecīgā apgabalā. Lai eventuāli iegūtu vienu no šiem trijiem mandātiem, atsevišķos apgabalos uzstādīja savus kandidātu sarakstus arī tādas partijas un grupas, kuŗām bija jau iepriekš zināms, ka tām attiecīgā apgabalā nav ne mazāko cerību uz mandātu, bet kuŗas reflektēdamas uz mandātu valsts apvienībā, gribēja visur iegūt balsis, lai tās summējot valsts apmērā iegūtu mandātu. Tā, piemēram, šādu ieneslu deļ katoļu kristīgo zemnieku partija uzstādīja savu kandidātu sarakstu Vidzemē. Rīgā un Kurzemē, vācieši Vidzemē, Latgales demokrātu un darba partija Rīgā, Vidzemē un Kurzemē, polji Rīgā un Kurzemē, jaunsaimnieki un mazinieki Rīgā, žīdu Agudas Izroel un Misrahi Vidzemē un Zemgalē u. t. t. Arī Latgales vēlēšanu apgabalā daudzas baltiešu partijas kandidēja vienīgi tālab, lai ar tur iegūtiem, bet neizlietotiem daļu skaitļiem konkurētu uz mandātiem valsts apmēros. Valsts apvienības atceļot, apgabalos ievēlamo deputātu skaitu noteica uz 100 un tālab dzišanās pēc balsīm apgabalos, kuŗos nav cerības iegūt mandātus, lielā mērā atkrita un kandidātu sarakstu skaits tālab samazinājās. Trešais un pēdējais jauninājums bija tas, ka

*) Skat. manu rakstu grāmatā „Latvijas Republikas Saeimas vēlēšanas 1925. g.” 12. lap. pusē.

3. Kandidātu sarakstu skaits dažādās vēlēšanās. Kopskaits un to sarakstu skaits, kuŗi neieguva neviena mandāta.

atceļa arī tiesību apvienot atlikumus apgabalu robežās. Nereti novēroja, ka divas radnieciskas grupas, kuras vēlēšanu cīņā varētu iet kopīgi, tomēr uzstāda divus kandidātu sarakstus un pēc tam apvieno savus daļu skaitļus un tādā kārtā, kaut arī neievērojamā mērā, palielina iesniegto kandidātu sarakstu skaitu. Visu šo jauninājumu parākumi tomēr bija ievērojami, jo 1928. gada vēlēšanās iesniegto kandidātu sarakstu skaits ne tikai nepalielinājās, bet pat samazinājās.

Atsevišķos apgabalos iesniegto kandidātu sarakstu skaits.

Nombre des listes de candidats présentées dans les différentes provinces.

Apgabali Provinces	1920 gadā en 1920	1922 gadā en 1922	1925 gadā en 1925	1928 gadā en 1928
Rīga	13	23	32	25
Vidzeme	9	14	22	21
Kurzeme	9	14	26	24
Zemgale	13	15	27	26
Latgale	13	22	34	24
Kopā — Total	57	88	141	120

Ir saprotams, ka pie tādiem apstākļiem tikai mazākā kandidātu sarakstu daļā varēja cerēt uz mandātu iegūšanu. Vienīgi Vidzemes un Latgales vēlēšanu apgabalos viens mandāts iznāca uz katru sarakstu, turpretim visos pārējos apgabalos uz katru sarakstu iznāca tikai mazliet vairāk nekā puse no mandāta. Bet kad ievēro, ka vairākām partijām bija cerības uz lielāku mandātu skaitu, tad ir saprotams, ka sarakstu lielākai daļai nebija ne mazākas cerības sūtīt savu pārstāvi Saeimā. To apstiprina sekošā tabele:

Iegūto mandātu skaits 1928. g. vēlēšanās.

Nombre de mandats obtenus dans les élections en 1928.

Apgabali Provinces	Kandidātu sarakstu skaits, kuŗi Nombre des listes de candidats						Kopā mand. skaits Total des mandats	Kandid. sarakstu skaits Nombre des listes de cand.	
	nav ieguvis nev. mand.	1 mand.	2 mand.	3 mand.	4 mand.	5 mand.			
Rīga	11	8	—	2	—	1	19	25	
Vidzeme	11	7	1	—	—	2	24	21	
Kurzeme	14	8	—	1	—	1	16	24	
Zemgale	16	8	—	—	2	—	16	26	
Latgale	11	7	2	3	—	1	25	24	
Kopā	1928. g.	66	38	3	6	2	3	2	100
	1925. g.	93	32	6	2	2	2	4	97
	1922. g.	43	30	4	3	4	1	4	88

Kamēr 1925. gada vēlēšanās 93 saraksti, kas iztāsa 66% no visiem sarakstiem, palika bez mandāta, tikmēr 1928. gada vēlēšanās bez mandāta palika 66 saraksti, kas tomēr vēl viennēr iztāsa 55% no visiem sarakstiem. Tādā kārtā tikai mazā puse no visiem sarakstiem ieguva mandātus. Vēl mazākas cerības iekļūt Saeimā bija atsevišķiem kandidātiem, jo 1928. gada vēlēšanās uz 100 mandātiem reflektēja 1877 kandidāti un tādā kārtā no 19 kandidātiem tikai viens varēja iegūt mandātu. Vislielākais kandidātu skaits — proti 443 — bija Latgales vēlēšanu apgabalā un vismazākais — 307 — Kurzemes vēlēšanu apgabalā.

Piedalīšanās vēlēšanās dažādos gados nebija vienāda. Vislielāko vēletāju interesi izsauca Satversmes Sapulces vēlēšanas, kad 84,9% no visiem vēletājiem nodeva savas balsis. Pirmās Saeimas vēlēšanās piedalījās 82,2% no visiem vēletājiem, 1925. gada vēlēšanās — 74,3% un 1928. gada vēlēšanās atkal 79,3%. Pēdējās vēlēšanās savas balsis nodevuši 52.350 vēletāji vairāk nekā būtu bijis balsis, ja vēlēšanās būtu piedalīties tāds pat vēletāju procents kā 1925. gadā. Šis pieaugums pa daļai ir izskaidrojams ar to, ka šīs vēlēšanās pirmo reizi gāja ar savu sarakstu komunisti, kuri iepriekšējās vēlēšanās lielā mērā atturējās no balsu nodošanas. Ja arī pilsonu aktivitāte pēdējās vēlēšanās bija ievērojami lielāka nekā 1925. g. vēlēšanās, tad tomēr tā bija mazāka nekā Satversmes Sapulces un pirmās Saeimas vēlēšanās, kad ārkārtīgi svarīgi jautājumi (Satversme, agrārā reforma) savilņoja plašas vēletāju masas. Tomēr arī tagad ir jāuzskata piedalīšanās vēlēšanās par ļoti lielu, jo vecās parlamentārās zemēs reti nodod savas balsis tik liels vēletāju procents.

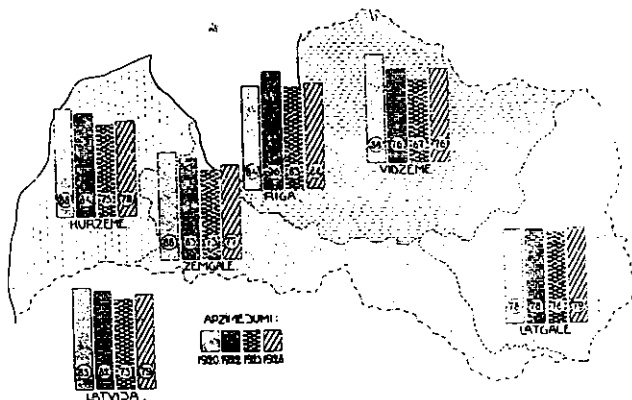
Par vēletāju piedalīšanos vēlēšanās atsevišķos apgabalos pārskatu dod sekošā tabele:

Nodoto balsu skaits un procents.

Nombre et pourcentage des votes donnés.

Vēlēšanu apgabali Circonscriptions électorales provinc.	1920		1922		1925		1928	
	Skaitis Nombre	%	Skaitis Nombre	%	Skaitis Nombre	%	Skaitis Nombre	%
Rīga	85.686	84,11	148.391	96,3	180.117	83,32	206.177	85,73
Vidzeme	202.205	87,88	193.243	75,7	180.547	67,41	210.885	76,05
Kurzeme	128.808	87,03	139.281	84,2	134.193	75,49	144.138	77,01
Zemgale	94.707	88,12	122.476	82,7	126.777	72,58	139.138	76,57
Latvija	165.678	78,17	197.446	78,4	217.166	76,35	237.670	79,21
Latvija Lettonie	677.084	84,88	800.840	62,2	838.800	74,88	937.978	79,35

4. Piedalīšanās procents dažādās vēlēšanās un atsevišķos vēlēšanu apgabalos.

Kā visās iepriekšējās vēlēšanās, arī pēdējās vēlēšanās vislielākā aktivitāte bija Rīgas apgabala vēletājiem, kur 85,7% no visiem nodeva savas balsis. Vismazākā piedalīšanās vēlēšanās bija Vidzemes vēlēšanu apgabalā, kurš, izņemot Satversmes Sapulces vēlēšanas, vienmēr iegēmis pēdējo vietu. 1925. gada vēlēšanās tur nodeva savas balsis tikai 67,4% no visiem vēletājiem un tādā kārtā tur katrs trešais vēletājs atrāvās no sava pilsoņa pienākuma pildīšanas. Tomēr pēdējās vēlēšanās arī Vidzemē bija novērojama liela aktivitātes palielināšanās, jo tur nodeva savas balsis 76,0% no visiem vēletājiem, kas ļoti maz atšķiras no nodoto balsu procenta pārējos lauku vēlēšanu apgabalos. Kamēr visos lauku vēlēšanu apgabalos kopš Satversmes Sapulces un pirmās Saeimas vēlēšanām ir novērojama vēletāju aktivitātes samazināšanās, tikmēr tā Latgalē ir mazliet palielinājusies. Tur nodevuši savas balsis 79,2% no visiem vēletājiem, kamēr Satversmes Sapulces vēlēšanās tikai 78,2%, kurpretim pārējos lauku apgabalos Satversmes Sapulces vēlēšanās nodeva savas balsis ap 88% no visiem vēletājiem. Atkarībā no vēletāju aktivitātes atsevišķos apgabalos par katru ievēlētu deputātu caurmērā nodotais balsu skaits dažādos apgabalos nav vienāds. Kamēr uz katru Rīgā ievēlētu deputātu iznāk 10.851 balsis, tikmēr Latgalē uz vienu deputātu iznāk 9.506 balsis, Kurzemē 9.008 balsis, Vidzemē 8.787 balsis un Zemgalē 8.694 balsis. Tādā kārtā par katru Rīgā ievēlētu deputātu ir caurmērā nodotas 2.157 balsis vairāk nekā par Zemgalē ievēlētu deputātu. Šī parādība no vienas puses ir izskaidrojama ar to, ka Rīgas vēletāji ir izrādījuši vislielāko aktivitāti un, no otras puses, ar to, ka mandātu sadalījums starp atsevišķiem apgabaliem vairs nav pareizs, jo kopš 1925. g. skaitīšanas Rīgas iedzīvotāju skaits ir ātri pieaudzis, kamēr uz laukiem tas pieaug lēnāk, vai dažos apgabalos pat iet mazumā.

Par pēdējām vēlēšanām nav iespējams pilnīgi precīzi pateikt, cik liels vēletāju procents katrā pašvaldības vienībā un apriņķī ir nodevis savas balsis, jo kopš 1925. gada tautas skaitīšanas bija pagājuši 3½ gadi un šī laikā ir notikusi diezgan ievērojama vēletāju skaita pārvietošanās. Ir palielinājies pilsētnieku skaits. Dažos apvidos, piemēram Latgalē, arī lauku iedzīvotāju skaits ir pieaudzis, kurpretim citos, piem. plašos Vidzemes apvidos, lauku iedzīvotāju skaits ir pat samazinājies. Tālab nav iespējams precīzi noteikt, kāds vēletāju procents ir piedalījis katrā apriņķī trešās Saeimas vēlēšanās. Tomēr arī absolūtie skaitļi runā skaidru valodu. Visos apriņķos ir palielinājies nodoto balsu skaits. Vismazākais pieaugums ir Aizputes, Kuldīgas un Ilūkstes apriņķos, kas ir saprotams, jo arī 1925. gada vēlēšanās tur bija liela vēletāju aktivitāte. Tā Ilūkstes apriņķī 1925. gadā savas balsis bija nodevuši 80,3% no visiem vēletājiem. Vislielākais balsu pieaugums ir Latgales apriņķos un it sevišķi Rīgas apriņķī. Pēdējais galvenā kārtā ir izskaidrojams ar to, ka Rīgas Jūrmalas pilsētā nodeva savas balsis daudzi Rīgas vēletāji, kuri balsēja par Vidzemes apgabala kandidātu sarakstiem. Balsu pieaugums atsevišķos apriņķos un apgabalos bija sekošs:

**Nodoto derīgo un nederīgo balsu skaits
1925. un 1928. gadu vēlēšanās.**

Nombre des votes valables et non valables donnés dans les élections en 1925 et en 1928.

Apriņķi <i>Districts</i>	1925. g.	1928. g.	Pieaugums + <i>Accroiss.</i>
	Skaits <i>Nombre</i>	Skaits <i>Nombre</i>	
Rīga	180.117	206.177	+ 26.060
Rīgas apr. (<i>dist.</i>)	44.900	56.379	+ 11.479
Cēsu " "	27.476	31.914	+ 4.438
Valmieras " "	41.214	44.614	+ 3.400
Valkas " "	35.125	39.568	+ 4.443
Madonas " "	31.832	38.410	+ 6.578
Vidzeme	180.547	210.885	+ 30.338
Liepājas apr. (<i>dist.</i>)	55.274	59.034	+ 3.760
Aizputes " "	14.825	15.484	+ 659
Kuldīgas " "	23.409	24.377	+ 968
Ventspils " "	22.378	24.995	+ 2.617
Talsu " "	18.307	20.248	+ 1.941
Kurzeme	134.193	144.138	+ 9.945
Tukuma apr. (<i>dist.</i>)	17.815	19.344	+ 1.529
Jelgavas " "	46.443	51.405	+ 4.962
Bauskas " "	19.549	21.480	+ 1.931
Jēkabpils " "	20.022	22.990	+ 2.968
Ilūkstes " "	22.948	23.919	+ 971
Zemgale	126.777	139.138	+ 12.361
Daugavpils apr. (<i>dist.</i>)	86.096	89.801	+ 3.705
Rēzeknes " "	56.362	61.602	+ 5.240
Ludzas " "	36.295	38.899	+ 2.604
Jaunlatgales " "	38.413	47.328	+ 8.915
Latgale	217.166	237.630	+ 20.464
Latvija <i>Lettonie</i>	838.800	937.968	+ 99.168

Pēdējās vēlēšanās vēletāju aktivitāte bija pieaugusi kā pilsētās, tā arī uz laukiem. 1928. gadā nodotas vairāk nekā 1925. gadā pilsētās 45.758 balsis un uz laukiem 53.410 balsis. Vislielākais pieaugums pilsētās ir Rīgā, kur nodoto balsu skaits ir palielinājies par 26.060. Pēc tam nāk Rīgas apriņķa pilsētas, galvenā kārtā Rīgas Jūrmala, kur nodoto balsu skaits ir palielinājies par 5.151, Jelgava ar 3.822 balsu pieaugumu un Daugavpils ar 2.404 balsu pieaugumu. Pārējo apriņķu pilsētās pieaugums ir mazāks par 2.000. Rīgā palielināšanos izsauca iedzīvotāju skaita pieaugums, kuŗš būtu bijis vēl lielāks, ja vairāki tūkstoši Rīgas vēletāju nebūtu savas balsis nodevuši ārpus Rīgas. Tā vācu vēletāju vadība vairākus tūkstošus vēletāju bija izsūtījuši uz Rīgas Jūrmalu un dažas sīkākas grupas pat uz Jelgavu. Ši iemesla dēļ Rīgas Jūrmalā atzīmēta straujā vēletāju skaita pieaugšana. Tāpat Jelgavā vēletāju skaits ir palielinājies tālab, ka vācu vēletāju vadība lielāku skaitu savu vēletāju pārveda no Liepājas uz Jelgavu, lai tur palielinātu vācu balsu skaitu un iegūtu Zemgales apgabālā mandātu. Sakarā ar to arī Liepājas apriņķa pilsētās vēletāju skaits ir samazinājies, jo tur ir nodotas 646 balsis mazāk nekā 1925. gada vēlēšanās. Kad ievēro, ka no Liepājas aizvestais vācu vēletāju skaits sniedzās pie 1.000, tad arī Liepājas apriņķi ir patiesībā atzīmējams balsu

skaita pieaugums. Vienīgā pilsēta, kur balsu skaits ir mazliet samazinājies, ir Cēsis. Uz laukiem, izņemot Ilūkstes apriņķi, kur nodotas 494 balsis mazāk nekā iekriekšējās vēlēšanās, visur nodoto balsu skaits ir pieaudzis. Ilūkstes apriņķi uz laukiem nodoto balsu skaits samazinājies tālab, ka tur prāvs skaits lauku iedzīvotāju savas balsis nodod pilsētās. Tā 1925. gada vēlēšanās Ilūkstes apriņķi savas balsis bija nodevuši 130% no visiem pilsētniekiem, kas pierāda, ka vēlēšanu dienās lauku iedzīvotāji lielā skaitā nodod savas balsis pilsētās. Arī pēdējās vēlēšanās Ilūkstes apriņķa pilsētās ir nodotas 1465 balsis vairāk nekā iepriekšējās vēlēšanās. Dažos apriņķos uz laukiem ir novērojams ļoti liels nodoto balsu pieaugums. Tā Jaunlatgales apriņķi ir nodotas 8.426 balsis vairāk nekā 1925. gada vēlēšanās. Madonas apriņķi pieaugums ir 5.681 balsis, Cēsu apriņķi 4.495, Liepājas apriņķi 4.406, Rēzeknes apriņķi 4.516 un Valkas apriņķi 3.335 balsis. Pārējos apriņķos uz laukiem pieaugums ir mazāks par 3.000 balsīm. Par nodoto balsu skaitu pilsētās un uz laukiem pārskatu sniedz sekošā tabele:

**Nodoto balsu skaits pilsētās un uz laukiem
1925. un 1928. gadu vēlēšanās.**

*Nombre des votes donnés dans les villes et à la campagne
aux élections en 1925 et en 1928.*

Apriņķi un apgabali <i>Districts et provinces</i>	Pilsētās — <i>Dans les villes</i>			Uz laukiem — <i>A la campagne</i>		
	1925. gada	1928. gada	1928. g. nodotās vai rāk (+) vai mazāk (-) balsis nekā 1925. g. Votés donnés en 1928 plus ou moins qu'en 1925	1925. gada	1928. gada	1928. g. nodotās vai rāk (+) vai mazāk (-) balsis nekā 1925. g. Votés donnés en 1928 plus ou moins qu'en 1925
Rīga	180.117	206.177	+ 26.060	—	—	—
Rīgas apr. <i>dist.</i>	8.830	13.981	+ 5.151	36.070	42.398	+ 6.328
Cēsu " "	4.989	4.932	- 57	22.487	26.982	+ 4.495
Valmieras " "	11.153	11.913	+ 760	30.062	32.701	+ 2.639
Valkas " "	7.691	8.800	+ 1.109	27.433	30.768	+ 3.335
Madonas " "	2.403	3.300	+ 897	29.429	35.110	+ 5.681
Vidzeme	35.066	42.956	+ 7.860	145.481	167.959	+ 22.478
Liepājas apr. <i>dist.</i>	36.385	35.739	- 646	18.889	23.295	+ 4.406
Aizputes " "	2.161	2.187	+ 26	12.664	13.297	+ 633
Kuldīgas " "	6.352	6.732	+ 380	17.057	17.645	+ 588
Ventspils " "	9.579	10.581	+ 1.002	12.799	14.414	+ 1.615
Talsu " "	5.160	5.520	+ 360	13.147	14.728	+ 1.581
Kurzeme	59.637	60.759	+ 1.122	74.556	83.379	+ 8.823
Tukuma apr. <i>dist.</i>	4.420	4.549	+ 129	13.395	14.795	+ 1.400
Jelgavas " "	19.063	22.885	+ 3.822	27.380	28.520	+ 1.140
Bauskas " "	2.905	3.040	+ 135	16.644	18.440	+ 1.796
Jēkabpils " "	4.571	5.172	+ 601	15.451	17.818	+ 2.367
Ilūkstes " "	3.665	5.130	+ 1.46	19.283	18.789	- 494
Zemgale	34.624	40.776	+ 6.152	92.153	98.362	+ 6.209
Daugavpils apr. <i>dist.</i>	26.974	29.378	+ 2.404	59.122	60.423	+ 1.301
Rēzeknes " "	9.458	10.182	+ 724	46.904	51.420	+ 4.516
Ludzas " "	3.667	4.614	+ 947	32.628	34.285	+ 1.657
Jaunlatg. " "	—	489	+ 489	38.413	46.839	+ 8.426
Latgale	40.099	44.663	+ 4.564	177.067	192.967	+ 15.900
Latvija <i>Lettonie</i>	349.543	395.301	+ 45.758	489.257	542.667	+ 53.410

Vispārīgais likums ir, ka pilsētnieki vēlēšanās piedalās aktīvāki nekā lauku iedzīvotāji. 1925. gada vēlēšanās nodeva savas balsis 88,03% no visiem pilsētu vēletājiem un tikai 67,07% no visiem lauku vēletājiem. Pēdējās vēlēšanās lauki bija neapstrīdāmi aktīvāki. Tur nodoto balsu procents tagad svārstījās ap 75, tomēr palikdams zem pilsētās nodotā balsu procenta. Sakarā ar vēletāju aktivitātes palielināšanos arī balsu skaits, uz kuru nāk viens deputāts, ir visos apgabalos ievērojami palielinājies.

Balsu skaits uz vienu ievēlētu deputātu.

Nombre de votes par député élu.

Apgabali Provinces	1925. g.	1928. g.	Pieaugums Accroiss.
Rīga	9 480	10 851	1 371
Vidzeme	7 850	8 787	937
Kurzeme	8 946	9 008	62
Zemgale	8 452	8 694	242
Latgale	8 687	9 506	819

Neskatoties uz to, ka prāvs skaits Rīgas vēletāju savas balsis nodeva Vidzemes un Zemgales vēlēšanu apgabalos, Rīgā tomēr uz katru deputātu nodotais caurmēra balsu skaits ir visvairāk pieaudzis. Latgalē lielais pieaugums ir izskaidrojams pateicoties ātram iedzīvotāju skaita pieaugumam un Vidzemē pateicoties nesalīdzināmi lielākai vēletāju aktivitātei pēdējās vēlēšanās. Kurzemē mazais pieaugums izskaidrojams ar to, ka no šī apgabala kā vācu tā arī žīdu vēletāji savus piekritējus pārvietoja uz citiem vēlēšanu apgabaliem. 1930. gadā notiks Latvijā tautas skaitīšana un uz šīs skaitīšanas iznākumu pamata pārrēķinās deputātu skaitu katrā apgabalā un ar to novērsīs 1931. gada vēlēšanās tās novirzīšanās no proporcionālītātes principa, kuras pēdējās vēlēšanās jau bija novērojamas.

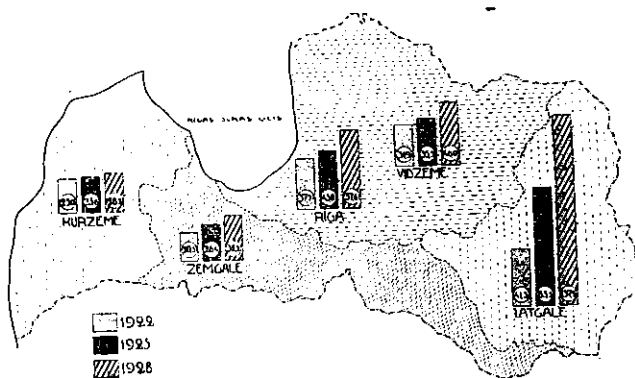
Kandidātu sarakstu grozišana ar katrām vēlēšanām pieņem plašākus apmērus. Kamēr pirmās Saeimas vēlēšanās grozītus sarakstus nodeva 19,07% no visiem vēletājiem, tikmēr 1925. gadā tādu bija jau 26,63% un 1928. gada vēlēšanās 32,44%. Tādā kārtā apaļos skaitļos grozīto sarakstu skaits sešu gadu laikā ir pieaudzis no vienas piektdaļas līdz vienai trešdaļai. Vēl ātrākā gaitā grozīto sarakstu skaits ir pieaudzis, kad aplūkojam vienīgi absolūtos skaitļus. Kamēr 1922. gadā bija 156.502 grozīti saraksti, tikmēr 1925. gadā bija 216.625 un 1928. gadā — 301.944. Laikā starp abām pēdējām vēlēšanām grozīto sarakstu skaits ir palielinājies par 85.319, kamēr laikā starp pirmās un otrās Saeimas vēlēšanām tikai par 60.123. Grozīto kandidātu sarakstu skaits atsevišķos apgabalos un apriņķos bija sekošs:

Grozīto kandidātu sarakstu skaits*).

Nombre des listes modifiées de candidats.

Apgabali un apriņķi Districts et provinces	Vēlēšanu gadi Années d'élection		
	1922	1925	1928
Rīga	37.670	43.821	57.582
Rīgas apr. (distr.)	9.885	11.423	16.293
Cēsu " "	8.540	5.646	7.144
Valmieras " "	6.526	6.562	8.872
Valkas " "	6.937	5.878	7.223
Madonas " "	—	5.823	6.522
Vidzeme	31.888	35.332	46.054
Liepājas apr. (distr.)	10.806	11.058	13.781
Aizputes " "	3.414	2.462	2.108
Kuldīgas " "	3.165	3.502	3.501
Ventspils " "	4.460	5.318	5.644
Talsu " "	3.238	3.276	3.156
Kurzeme	25.083	25.616	28.190
Tukuma apr. (distr.)	3.052	2.737	3.144
Ilūkstes " "	8.091	10.015	11.487
Bauskas " "	3.111	3.719	4.939
Jekabpils " "	3.133	4.028	4.799
Ilūkstes " "	3.149	5.882	7.562
Apgabala kom.	—	—	241
Commis. élect. de prov.	—	—	—
Zemgale	20.536	26.381	32.172
Daugavpils apr. (distr.)	16.118	34.558	49.420
Rēzeknes " "	11.082	22.437	36.211
Ludzas " "	14.125	13.733	23.996
Jaunlatgales " "	—	14.747	28.319
Latgale	41.325	85.475	137.946
Latvija	156.502	216.625	301.944
Lettonie			

5. Grozīto kandidātu sarakstu skaits.

Kamēr vispārīgi pieaug grozīto sarakstu procents, tikmēr nedaudzos apriņķos tas pamazinās. Tā salīdzinot 1922. un 1925. gadu vēlēšanu iznākumus, grozīto sarakstu procents ir pamazinājies par 0,1

*.) Skaitļi par 1922. gadu nav pilnīgi salīdzināmi ar skaitļiem par nākošiem gadiem, jo 1922. gadā bija spēkā vecais apriņķu iedalījums, kamēr skaitļi par abām pēdējām vēlēšanām attiecas uz jauno apriņķu iedalījumu.

līdz 1,20 Tukuma, Aizputes un Liepājas apriņķos un Rīgas pilsētā. Laikā starp abām pēdējām vēlēšanām grozīto sarakstu procents ir samazinājies Madonas apriņķī par 1,30, Talsu apriņķī par 2,20, Kuldīgas apriņķī par 0,50 un Aizputes apriņķī par 3,00. Visstraujāki grozīto sarakstu procents ir pieaudzis Latgalē. Kamēr Baltijas daļā grozīto sarakstu skaita pieaugšana notiek lēnā gaitā, tikmēr Latgalē tā norisinās straujiem lēcieniem. Tā Rīgā trijās vēlēšanās grozīto sarakstu procents pieaudzis no 25,17% uz 28,1%, Kurzemē no 18,2% uz 19,7%, bet tas Latgalē ir pieaudzis no 21,3% uz 58,8%. Vislielākais grozīto sarakstu procents ir Ludzas apriņķī, kur gandrīz divas trešdaļas (62,22%) no visiem sarakstiem nodotas grozītas. Atsevišķos apriņķos nodoto grozīto sarakstu procents bija sekošs:

Grozīto kandidātu sarakstu procents atsevišķās vēlēšanās apriņķos un apgabalos.

Nombre proportionnel par districts et par provinces des listes modifiées de candidats.

Apgabal un apriņķi <i>Districts et provinces</i>	1928 g.	1925 g.	1922 g.
Rīga	28,13	24,49	25,75
Rīgas apr. (distr.)	29,20	25,63	21,76
Cēsu " "	22,47	20,65	17,16
Valmieras " "	19,97	16,04	13,53
Valkas " "	18,32	16,97	14,37
Madonas " "	17,05	18,41	—
Vidzeme	21,96	19,72	16,63
Liepājas apr. (distr.)	23,48	20,17	21,55
Aizputes " "	13,72	16,72	18,20
Kuldīgas " "	14,40	15,05	13,31
Ventspils " "	22,70	23,91	21,50
Talsu " "	15,69	18,02	13,49
Kurzeme	19,68	19,22	18,24
Tukuma apr. (distr.)	16,36	15,46	15,57
Jelgavas " "	22,51	21,69	21,05
Bauskas " "	23,09	19,12	15,09
Jēkabpils " "	21,06	20,25	13,77
Ilūkstes " "	32,25	25,86	15,52
Zemgale	23,27	20,91	16,36
Daugavpils apr. (distr.)	55,81	40,57	21,41
Rēzeknes " "	59,49	40,19	20,65
Ludzas " "	62,22	38,25	22,10
Jaunlatgales " "	60,54	38,10	—
Latgale	58,77	39,79	21,32
Latvija	32,41	26,01	19,07

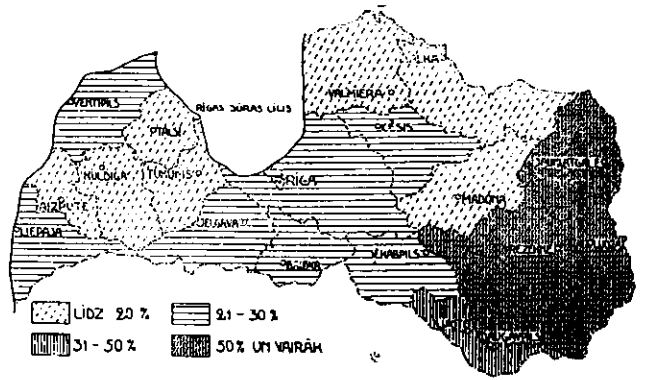
Caurmērā visā Latvijā grozīto sarakstu skaits un procents uz laukiem ir lielāks nekā pilsētās.

Grozīto kandidātu sarakstu skaits 1928. gada vēlēšanās pilsētās un uz laukiem.

Nombre des listes modifiées de candidats aux élections en 1928 dans les villes et à la campagne

Apgabali <i>Provinces</i>	Pilsētas <i>Villes</i>	Apriņķi <i>Districts</i>	Kopā <i>Total</i>
Rīga	57.582	—	57.582
Vidzeme	12.509	33.545	46.054
Kurzeme	12.639	15.551	28.190
Zemgale	11.970	20.202	32.172
Latgale	22.679	115.267	137.946
Kopā — Total	117.379	184.565	301.944

6. Grozīto kandidātu sarakstu procents atsevišķos apriņķos.

Absolūtos skaitļos uz laukiem viscaur ir vairāk grozīto kandidātu sarakstu nekā pilsētās. Vienā pat Latgalē uz laukiem ir izdarīti vairāk nekā trešdaļa no visiem grozījumiem.

Grozīto sarakstu procents pilsētās un uz laukiem.

Nombre proportionnel des listes modifiées de candidats dans les villes et à la campagne.

Apgabali <i>Provinces</i>	Pilsētās <i>Dans les villes</i>		Uz laukiem <i>A la campagne</i>	
	1925. g.	1928. g.	1925. g.	1928. g.
Rīga	24,10	28,13	—	—
Vidzeme	22,08	29,38	18,04	20,07
Kurzeme	19,17	20,63	19,27	18,75
Zemgale	24,59	29,04	19,57	20,81
Latgale	37,04	51,20	40,41	60,51
Latvija	24,57	29,91	25,50	34,29

Grozīto sarakstu procents ir palielinājies viscaur izņemot Kurzemes vēlēšanu apgabalu uz laukiem, kur tas ir pamazinājies par 0,32. Kaut gan caurmērā visā valstī uz laukiem ir vairāk grozītu kandidātu sarakstu, tad tomēr, atskaitot Latgali, izrādās, ka pārējā Latvijā pilsētās ir lielāks grozīto kandidātu sarakstu procents nekā uz laukiem.

Dažādo partiju kandidātu saraksti nav grozīti vienādi lielā mērā. Kamēr ir partijas no kurās sarakstiem ir grozītas gandrīz 1/10, tikmēr citām partijām ir grozīti saraksti tikai mazliet vairāk nekā desmitā daļa. Absolūtos skaitļos visvairāk grozīto sarakstu ir lielajām partijām. Grozīto kandidātu sarakstu skaits atsevišķām partijām pēdējās vēlēšanās bija sekošs:

Grozīto kandidātu sarakstu skaits 1928. gada vēlēšanās pēc partijām un grupām.

Nombre des listes modifiées de candidats aux élections en 1928 par partis et par groupes.

Partijas nosaukums <i>Dénomination des partis</i>	Grozīto sarakstu <i>Listes mod.</i>
	Skaits <i>Nombre</i>
Sociāldemokrātiskā strādņ. partija	35.368
Latviešu zemnieku savienība	33.998
Kristīgo zemnieku un katoļu partija	32.873
Progresīvas tautas apvienības saraksts	17.391
Latgales demokrātisko zemnieku apv.	17.121

Partijas nosaukums <i>Dénomination des partis</i>	Grozīto sarakstu <i>Listes mod.</i>	1925. gadā	1928. gadā
	Skaitis <i>Nombre</i>		
Apvienotais vecticībnieku saraksts	13.898	—	67,91
Nacionālā apvienība	12.024	—	62,13
Latvijas jaunsaimnieku un sīkgruntnieku p.	11.465	41,48	58,91
Krievu darbinieku savienība	10.897	—	—
Pareizticīgo, vecticībnieku un apvienoto krievu organizāciju saraksts	9.628	41,77	57,22
Demokrātiskais centrs	9.377	42,01	56,07
Latvijas poļu-katoļu savienība	7.690	51,33	55,63
Kreisā strādniecība un darba zemniecība	7.568	—	55,18
Latvijas neatkarīgo sociālistu partija	7.012	—	55,02
Latvijas darba savienība	6.704	39,57	54,15
Kristīgā apvienība un strādņ. partija	6.430	—	—
Miera, kārtības un ražotāju apv.	5.925	—	48,13
Latvijas vācu-baltiešu partijas	5.232	28,53	47,03
Latgales latviešu apv. un zemes arāju sar.	4.153	—	—
Latgales sociāldem. zemnieku u. strādņ. p.	3.771	—	46,35
Cionistu organizācija „Mizrachi”	3.766	—	45,23
„Augudas Isroel”	3.377	—	41,43
Agrāko naudas noguldītāju un citu cietušo sar.	3.324	34,05	39,85
Krievu zemnieku apvienība	3.073	—	39,69
Radikāldemokrātu partija	2.669	—	37,47
Latvijas jaunzemnieku savienība	2.625	28,99	36,13
Saimnieciskā centra, atv. karavīru, tirgotāju, rūpnieku un amatnieku sar.	2.559	—	35,58
Sociāldem. maziņieku un laukstrādņ. sav.	2.551	—	34,42
Vislatvijas tautas sapulces k. s.	2.530	29,59	34,13
Saimnieciskā apvienība	2.073	—	31,99
Apvienoto zemnieku saraksts	2.012	—	31,93
„Ceire Cion”	1.923	26,24	30,73
Latgales krievu sīkzemnieku un bezzemnieku sar.	1.813	—	29,61
Latvju sieviešu apvienība	1.752	—	26,94
Kristīgo darba ļaužu savienība	1.539	27,24	26,66
Latv. ēbreju sociāldem. strādnieku organizācija „Bunds”	1.187	27,84	25,44
Žīdu demokrātiskais bloks	988	25,83	24,61
Latgales bezpartejisko zemnieku un strādnieku saraksts	926	29,13	24,21
Tautas darba partija	845	—	23,40
Apvienoto lietuvju un katoļu saraksts	708	39,57	22,90
Žīdu saimnieciskais bloks	474	12,53	—
Pareizticīgo un sabiedrisko darbinieku saraksts	430	—	—
Tautas tiesību un veselības aizstāvju saraksts	275	21,02	22,18
		9,73	15,52
		—	14,33
		16,40	12,03

Vislielākais skaits grozīto kandidātu sarakstu ir sociāldemokrātu strādnieku partijai — proti 35 368. Šai partijai pēdējās vēlēšanās ievērojamā mērā ir pieaudzis grozīto sarakstu skaits, jo 1925. gadā tai bija tikai 25.637 grozīti saraksti. Toreiz pirmo vietu grozījumu daudzuma ziņā ieņēma zemnieku savienība, kurai bija 37.032 grozīti saraksti, bet pēdējās vēlēšanās tai tādu sarakstu bija tikai 33 998. Nākošā tabele rāda kāds procents no katras partijas kandidātu sarakstiem bija nodots grozītā veidā.

Grozīto kandidātu sarakstu procents 1925. un 1928. gadu vēlēšanās atsevišķām partijām.

Pourcentage des listes modifiées de candidats aux élections en 1925 et en 1928 par partis

	1925. gadā	1928. gadā
1. Latgales krievu sīkzemnieku un bezzemnieku saraksts	—	88,70
2. Krievu zemnieku apvienība	—	80,39
3. Apvienotais vecticībnieku saraksts	55,48	75,47
4. Latvijas pagastu un apriņķu pašvaldības krievu darb. saraksts	52,15	73,90
5. Žīdu saimnieciskais bloks	—	71,71
6. Latgales latviešu apvien. un zemes arāju sar.	—	71,22
7. Tautas darba partija	—	69,06

Visvairāk grozīto sarakstu bija Latgales krievu sīkzemnieku un bezzemnieku sarakstam, par kuru bija nodoti 88,7% no visiem sarakstiem grozītā veidā, kamēr 1925. gada vēlēšanās pirnā vietā stāvēja vecticībnieki ar 55,5% grozītiem sarakstiem. Raksturīgi ir tas, ka 12 kandidātu saraksti, kuri visvairāk grozīti, ir tādi, kuru vēlētajiem milzīgais vairākums atrodas Latgalē. Tādā kārtā visvairāk grozītie saraksti ir latgaliešu, krievu un žīdu. No baltiešu sarakstiem visvairāk grozīti ir nacionālās apvienības saraksti (55,7%). Gandrīz tikpat daudz grozītu sarakstu bija darba savienībai (55,2%) — radikāldemokrātiem (55,0%) un demokrātiskam centram (54,1%). Ievērojami mazāks ir par zemnieku savienību nodotais grozīto sarakstu procents (24,6%). Vismazākais grozīto sarakstu procents ir vācu sarakstam (12,0%) un sociālistiskiem sarakstiem. Tā kreisās strādniecības sarakstam ir 14,5% grozītu sarakstu, sociāldemokrātu strādnieku partijai 15,5%, žīdu bundam 22,2% un sociāldemokrātiem maziņiekiem 22,9%.

Pēdējās vēlēšanās visām politiskām partijām, izņemot piecas, bija atzīmējams grozīto kandidātu sarakstu procenta pieaugums. Tā vecticībniekiem grozījumu procents pieauga no 55,5 uz 75,5, krievu pašvaldību darbinieku sarakstam no 52,2 uz 73,9 un t. t. Grozīto sarakstu procents ir samazinājies kristīgo apvienībai no 27,2 uz 26,7, Ceire-Cion sarakstam no 27,8 uz 25,4, Mizrachi sarakstam no 25,8 uz 24,6, zemnieku savienībai no 29,1 uz 24,7 un vācu sarakstam no 16,5 uz 12,0. Visievērojamākā grozīto

sarkstu procenta samazināšanās ir notikusi abiem pēdējiem sarakstiem. Tani pašā laikā par socialdemokrātisko strādnieku partiju nodoto grozīto sarakstu procents ir pieaudzis no 9,3 uz 15,3, kas ir relatīvi vislielākais pieaugums.

Ievērojot pieaugušo grozījumu skaitu, tam bija arī lielāks iespaids uz vēlēšanu iznākumiem, nekā iepriekšējās vēlēšanās. 1925. gada vēlēšanās vairāk nekā 1000 reizes ierakstīti citos kandidātu sarakstos bija 71 kandidāts, turpretim 1928. gada vēlēšanās 136 kandidāti. Vairāk nekā 1000 reizes pierakstīti bija Rīgā 40 kandidāti, Vidzemē — 30, Kurzemē — 8, Zemgalē — 5 un Latgalē 53 kandidāti. Pēc talonu skaita, kurš iegūts no citiem sarakstiem, kandidāti Rīgas vēlēšanu apgabalā nāk sekošā kārtībā: K. Balodis (8856), M. Skujenieks (3540), A. Bergs (3433), J. Purgals (3357), G. Reinhardts (3206), A. Krastkalns (2744), K. Ulmanis (2726), E. Kuraus (2721), A. Kviesis (2380), P. Radziņš (2365), A. Evans (2352), J. Breikšs (2324), J. Pommers (2295), K. Dzelzīts (2286), E. Dzelzīts (2279), L. Laicens (2203), J. Auzenbachs (2152), A. Kuršinskis (2114), J. Rabinovičs (2076), L. Ausējs (1994), J. Balodis (1960), V. Bastjānis (1892), P. Juraševskis (1741), N. Salnis (1676), J. Teriņš, (1551), P. Zālīte (1551), K. Paļuks (1507), A. Auzans (1487), E. Bergs (1396), E. Karlsons (1328), V. Ozols (1283), K. Skalbe (1281), A. Dauge (1266), O. Grinbergs (1251), A. Klīve (1244), J. Zonkevics (1201), P. Kalniņš (1159), K. Kasparsons (1054), A. Krieviņš (1046) un K. Irbe (1001). Vidzemes vēlēšanu apgabalā: K. Balodis (3466), A. Bergs (2696), G. Mīlbergs (2639), J. Breikšs (2273), K. Ulmanis (2119), M. Skujenieks (1972), L. Ausējs (1838), K. Beldavs (1799), K. Irbe (1766), P. Juraševskis (1696), K. Eiche (1567), J. Balodis (1507), P. Radziņš (1379), J. Vinters (1358), A. Evans (1345), J. Pommers (1317), A. Dauge (1313), G. Reinhardts (1307), K. Skalbe (1278), K. Upīts (1275), H. Asars (1176), H. Celmiņš (1127), V. Bastjānis (1094), A. Kviesis (1080), J. Ozols (1060), A. Skrodels (1036), J. Bērziņš (1032), A. Klīve (1011), J. Teriņš (1110) un K. Kasparsons (1000). Kurzemes vēlēšanu apgabalā: V. Zanders (1758), K. Balodis (1511), T. Grinbergs (1462), K. Ulmanis (1282), K. Kiršteins (1078), E. Lazdiņa (1073), K. Bachmanis (1024) un A. Bergs (1001). Zemgales vēlēšanu apgabalā: K. Balodis (2415), K. Ulmanis (1508), J. Kullītis (1380), M. Skujenieks (1330) un A. Bergs (1052). Latgales vēlēšanu apgabalā: V. Barkans (10131), V. Rubulis (9053), J. Rancans (6424), L. Špolanskis (6292), A. Rancans (5847), A. Dzenis (5251), J. Pabērzs (5152), J. Pommers (4688), J. Trasuns (4532), J. Opincans (4478), J. Soikans (4285), F. Zeps (4222), A. Budže (4215), S. Pabērzs (4041), E. Tichonickis (3373), A. Švirksis (3185), M. Kalistratovs (3122), S. Trofimovs (3117), S. Ivbulis (2800), J. Korniljevs (2603), F. Kempis (2468), P. Koreckis (2395), A. Pastors (2150), T. Pavlovskis (2109), J. Rubulis (2053), J. Vilpiševskis (1963), J. Muižnieks (1953), K. Ulmanis (1843), J. Tomaševičs (1789), P. Kotans (1725), V. Piguļevskis (1689), F. Ankipans (1650), J. Staško (1618), A. Bojars (1598), E. Rudzišs (1588), J. Veršbickis (1539), J. Bekers (1380), K. Šmidts (1347), A. Jukšinskis

(1339), D. Vlasovs (1321), A. Fitingofs (1297), J. Dinra (1239), O. Kulšs (1234), A. Vickops (1225), O. Romkāns (1203), M. Abuls (1144), S. Ivanovs (1125), M. Kuznecovs (1091) G. Mīlbergs (1090), J. Kuncans (1085), E. Seja (1065), D. Anisimovs (1041), un K. Būmeisters (1039).

Daudzie grozījumi ir atstājuši jūtamu iespaidu uz kandidātu ievēšanas kārtību. Kamēr pirmās Saeimas vēlēšanās pie grozījumu izdarīšanas nebija novērojamas launprātības, tikmēr jau otrās Saeimas vēlēšanās Latgalē izdarīja organizētu stripošanu un pierakstīšanu pretinieku kandidātu sarakstos. Ar to mēģināja iespaidot pretinieku kandidātu sarakstu pretēji pašu vēlēšanu gribai. Šiem mēģinājumiem toreiz nebija panākumu. Pēdējās vēlēšanās arī pārējos apgabalos bija novērojamas līdzīgas parādības. Ar organizētu ierakstīšanu citos kandidātu sarakstos tomēr redzamus panākumus neieguva. Vienīgi Rīgas apgabalā trešā sarakstā pēdējais kandidāts ar pierakstiem citos sarakstos pacēlies ceturrtā vietā un ar to ieguvis mandātu. Tomēr arī citos sarakstos daudzkārt ir grozīta kandidātu kārtība, bet tas, izņemot augstāk minēto gadījumu un dažus gadījumus Latgalē, nav noticis organizēti, bet ir atsevišķo vēlēšanu individuālās gribas rezultāts. Tā, piem., Kurzemes vēlēšanu apgabalā no demokrātiskā centra saraksta ievēlēts 11. kandidāts. Tani pašā apgabalā jaunsaimnieku sarakstā otrā vietā pacēlies pēdējais kandidāts. Sociāldemokrātu sarakstā Kurzemē sestais kandidāts ievēlēts kā pirmais. Zemgales apgabalā no krievu saraksta ievēlēts 13. kandidāts, kamēr pirmais uzstādītais noslidējās 5. vietā. Tani pašā apgabalā uz maziņu saraksta otrā vietā ievēlēts sestais kandidāts. Tamlīdzīgas pārgrozības visos apgabalos varētu uzskaitīt lielā skaitā.

Sakarā ar kandidātu sarakstu grozīšanu dažas partijas ir ieguvušas un citas ir zaudējušas. Zaudējušas galvenā kārtā lielās partijas, vēl vairāk tad, ja tās savus populārākos kandidātus zināmā vēlēšanu apgabalā nav uzstādījušas. Turpretim ieguvušas ir mazās partijas, ja uz šo mazo partiju kandidātu sarakstiem atradās politiski pazīstamu kandidātu vārdi. Maza partija nevar daudz zaudēt. Tas redzams no šāda piemēra: Ja par kādu partiju kādā apgabalā ir nodotas 5000 balsis, ja pat puse no visiem sarakstiem ir grozīta un uz katra grozītā saraksta puse no visiem kandidātiem ir strikota, tad šis saraksts būs zaudējis pilnas 1250 balsis. Turpretim ja tani pašā apgabalā par kādu sarakstu ir nodotas 50.000 balsis, un ja uz šī saraksta grozījumi ir izdarīti uz pusi mazāk nekā augstāk minētā mazajā sarakstā, tad tomēr lielais saraksts būtu zaudējis 3125 balsis. Ja pieņemam teoretiski gadījumu, ka minētā apgabalā sacenšas tikai abi minētie saraksti, tad rezultātā lielajam divreiz mazāk grozītam sarakstam atliktu 48125 balsis, bet mazajam sarakstam 6875 balsis. Šī iemesla dēļ arī sociāldemokrātiskā strādnieku partija un zemnieku savienība ir zaudējušas grozījumu rezultātā visvairāk balsis.

Kandidātu sarakstu grozīšanas rezultātā zaudēto pilno balsu skaits.

Nombre de votes entiers perdus à cause de la modification des listes de candidats.

Latvijas soc.-dēm. strādnieku partija	1420
Latviešu zemnieku savienība	1194

Kristīgo zemnieku un katoļu partija	1179
Kreisā strādniecība un darba zemniecība	682
Nacionālā apvienība	606
Apvienotais vecticībnieku saraksts	213
Cionistu organizācija „Mizrachi”	160
Latvijas vācu-baltiešu partijas	139
Latvijas poļu-katoļu savienība	139
Miera, kārtības un ražotāju apvienība	128
Latvijas pagastu un apriņķa pašvald. krievu darb. sar.	115
Apvienoto zemnieku saraksts	96
„Agudas Isroel”	62
Latvju sieviešu apvienība	56
Agrāro naudas noguldītāju un citu cietušo saraksts	50
Latvijas ebrēju, soc.-dem. strādņ. organizācija „Bunds”	48
„Ceirei-Cion”	23
Tautas tiesību un veselības aizstāvju saraksts	9
Progresīvā tautas apvienība	8
Apvienoto lietuvju un katoļu saraksts	2

Tanī pašā reizē mazākās partijas ir profitējušas no grozījumiem. It sevišķi tas ir sakāms par tām, uz kuru sarakstiem kandidēja pazīstamākas personas.

Kandidātu sarakstu grozīšanas rezultātā iegūto pilno balsu skaits.

Nombre de votes entiers obtenus par la modification des listes de candidats.

Kristīgā apvienība un strādnieku partija	1148
Latgales demokrātisko zemnieku apvienība	754
Latvijas darba savienība	679
Latvijas neatkarīgo sociālistu partija	672
Soc.-dem. maziņu partija un laukstr. apvienība	644
Radikāldemokrāti	405
Demokrātiskais centrs	297
Latvijas jaunzemnieku savienība	284
Latgales soc.-dem., zemn. un strādņ. partija (Opyncans)	272
Pareizticīgo, vecticībnieku un apvienoto krievu organiz. saraksts	203
Saimnieciskā apvienība	185
Krievu zemnieku apvienība	178
Latvijas jaunsaimnieku un sīkgruntnieku partija	148
Saimniec. centra, atvaļ. kaņavīru, tirgot., rūpn. un amtnieku saraksts	137
Vislatvijas tautas sapulces saraksts	108
Pareizticīgo un sabiedr. darbinieku saraksts	85
Latgales krievu sīkzemnieku un bezzemnieku saraksts	34
Latgales latviešu apvienība un zemes arāju savienība	30
Tautas darba partija	23
Kristīgo darba lauku savienība (E. Rimbenieks)	16
Latgales bezpartej. zemnieku un strādnieku saraksts	11
Žīdu demokrātiskais bloks	9
Žīdu saimnieciskais bloks	7

Nederīgo vēlēšanu zīmju

procentam ir tendence samazināties. Grozāmie kandidātu saraksti pastāv kopš 1922. gada vēlēšanām. Nederīgo zīmju skaits un procents bija:

Nombre et taux des listes non valables:

1922. gadā	9 465 zīmes, vai	1,18 ⁰ / ₀
1925. „	6 610 „ „	0,70 ⁰ / ₀
1928. „	7 324 „ „	0,75 ⁰ / ₀

Nederīgo vēlēšanu zīmju skaits gan ir palielinājies par 714, bet kad ievēro, ka vēl ātrākā gaitā ir palielinājies nodoto vēlēšanu zīmju kopskaits, tad izrādās, ka bojāto zīmju procents nav palielinājies, bet gan, kaut arī ļoti niecīgā apmērā, samazinājies.

Nederīgās balsis varam sadalīt divās lielās grupās. Tādas, kuņas ir nederīgas tālab, ka vēlē-

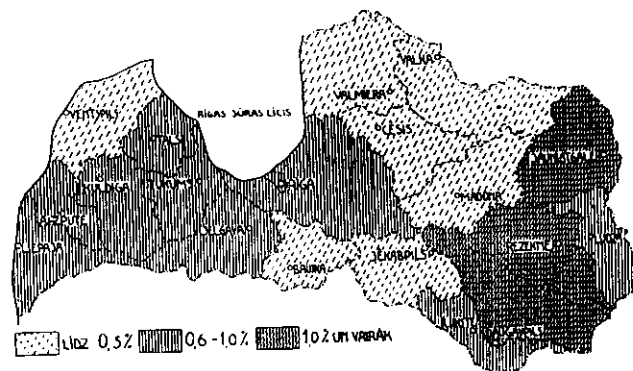
tājs kuvērā nav ielicis kandidātu sarakstu, ir ielicis cita apgabala kandidātu sarakstu, vai līdz ar kandidātu sarakstu ir ielicis kuvērā citu priekšmetu. Tādu gadījumu katrās vēlēšanās ir ļoti daudz. Kuvēros atrodamas pases, nauda, dažādi dokumenti un t. t. Otru grupu nederīgo balsu sastāda kandidātu saraksti, uz kuriem ir lieli uzraksti, kuri iepļēsti un sagraizīti. Kad atskaita diezgan prāvo skaitu aprakstīto un apzīmēto sarakstu, tad šīs otrās grupas nederīgie saraksti ir tie, kuri radušies pateicoties tam, ka vēlētāji gribējuši grozīt kandidātu sarakstus, bet to aiz nemākulības nav varējuši izdarīt un tālab savu balsi nodevuši nederīgā veidā.

Nederīgās balsis sadalītas pēc bojājumu veidiem.

Répartition des votes non valables d'après le genre de leur nullité

Vēlēšanu apgabali <i>Circonscriptions électorales provinciales</i>	Tukši kuv. vai kuv. ar citu saturu <i>Enveloppes vides ou avec autre contenu</i>		Bojāti kand. saraksti <i>Listes d. cand. endommagées</i>		Kopā nederīgās zīmes <i>Total des listes non valables</i>	
	Skaits <i>Nombre</i>	%	Skaits <i>Nombre</i>	%	Skaits <i>Nombre</i>	%
Rīga	626	41,90	865	58,01	1491	100
Vidzeme	770	65,81	400	34,19	1.170	100
Kurzeme	621	69,02	271	30,98	892	100
Zemgale	540	61,78	334	38,22	874	100
Latgale	635	21,92	2.262	78,08	2.897	100
Kopā 1928. g.	3.192	43,58	4.132	56,42	7.324	100
Total						
Kopā 1925. g.	2.131	32,27	4.479	67,76	6.610	100

7. Nederīgo kandidātu sarakstu procents atsevišķos apriņķos.

Otrās grupas bojājumu procents ir pamazinājies, kas liecina, ka kandidātu sarakstu grozīšanas tehnika rada mazākas grūtības. Toties ir palielinājies pirmās grupas bojājumu skaits un procents, kas galvenā kārtā ir izskaidrojams ar to, ka pēdējās vēlēšanās ievērojami lielākā skaitā ir nodotas citu vēlēšanu apgabalu zīmes. To apliecina arī nederīgo zīmju skaits atsevišķos apriņķos.

Nederīgo balsu procents atsevišķos apgabalos un apriņķos 1925. un 1928. gada vēlēšanās.

Pourcentage des votes non valables dans les provinces et les districts aux élections en 1925 et en 1928.

Apgabali un apriņķi Districts et provinces	1925. g.	1928. g.
Rīga	0,61	0,72
Rīgas apr. (distr.)	0,91	1,01
Cēsu " "	0,51	0,36
Valmieras " "	0,74	0,42
Valkas " "	0,77	0,35
Madonas " "	0,66	0,38
Vidzeme	0,75	0,55
Liepājas apr. (distr.)	0,84	0,59
Aizputes " "	0,67	0,50
Kuldīgas " "	0,58	0,66
Ventspils " "	0,61	0,54
Talsu " "	0,71	0,64
Kurzeme	0,71	0,62
Tukuma apr. (distr.)	0,62	0,61
Jelgavas " "	0,50	0,63
Bauskas " "	0,48	0,40
Jēkabpils " "	0,65	0,53
Ilūkstes " "	0,59	0,91
Zemgale	0,61	0,63
Daugavpils apr. (distr.)	1,06	1,43
Rēzeknes " "	0,85	1,19
Ludzas " "	1,09	0,85
Jaunlatgales " "	1,31	1,16
Latgale	1,08	1,22
Latvija	0,79	0,78
Lettonie		

Vidzemē, Kurzemē un Zemgalē bojāto vēlēšanu zīmju procents ir samazinājies, bet Latgalē tas ir ievērojami pieaudzis, kas izskaidrojams ar ārkārtīgi lielo grozīto kandidātu sarakstu skaitu šīnī apgabalā. Arī Rīgas apriņķī nederīgo zīmju procents ir ļoti liels, kas izskaidrojams ar to, ka daudzi Rīgas pilsētas iedzīvotāji nodod apriņķī savas balsis, nobalsojot ar kandidātu sarakstu, kurū tie ir saņēmuši pilsētā. Tā Rīgas Jūrmalas pilsētā bija prāvs skaits Rīgas vēlēšanu apgabala kandidātu sarakstu. Tāpat arī Rīgas vēlēšanu telpās lielākā skaitā atrasti Vidzemes vēlēšanu apgabala kandidātu sarakstu. Vislielākais bojāto sarakstu procents bija Rīgas (1,01), Jaunlatgales (1,16), Rēzeknes (1,19) un Daugavpils (1,43) apriņķos, bet vismazākais Valkas (0,35), Cēsu (0,36), Madonas (0,38) un Bauskas (0,40) apriņķos.

Par atsevišķām partijām nodotais nederīgo zīmju skaits nav liels. Tas svārstās starp 7 un 734. Tikai par 11 kandidātu sarakstiem ir nodotas vairāk nekā 100 nederīgas zīmes, pie kam nederīgo zīmju daudzums atkarājas no diviem apstākļiem. Vispirms visvairāk nederīgu zīmju ir tiem sarakstiem, par kuriem nodots lielāks skaits grozīto sarakstu, un, otrkārt, lielāks skaits nederīgu zīmju ir tiem sarakstiem, kurū vēlētoju masa atrodas uz zemāka izglītības līmeņa.

Nederīgo sarakstu skaits atsevišķām partijām.

Nombre des listes non valables par partis différents.

Sociāldemokrātiskā strādnieku partija	734
Kristīgo zemnieku un katoļu partija	458
Latgales demokrātisko zemnieku apvienība	350
Progresīvā tautas apvienība	291

Apvienotais vecticībnieku saraksts	273
Latviešu zemnieku savienība	242
Latvijas pagastu un apriņķu pašvald. krievu darbinieku savienība	195
Kreisā strādniecība un darba zemniecība	138
Latvijas neatkarīgo sociālistu partija	116
Latvijas jaunsaimnieku un sīkgruntnieku partija	115
Pareizticīgo, vecticībnieku un apvienoto krievu organizāciju saraksts	104
Latvijas poļu-katoļu savienība	99
Latvju sieviešu apvienība	98
Latvijas vācu-baltiešu partijas	80
Kristīgā apvienība un strādnieku partija	74
Latgales sociāldemokrātiskā zemnieku un strādnieku p.	46
Cionistu organizācija „Mizrachi”	45
Nacionālā apvienība	45
Latgales latviešu apv. un zemes arāju saraksts	44
„Agudas Isroel”	42
Miera, kārtības un ražotāju apvienība	40
Latgales bezpart. zemnieku un strādnieku saraksts	39
Latvijas darba savienība	38
Demokrātiskais centrs	38
Agrāko naudas noguldītāju un citu cietušo saraksts	37
Krievu zemnieku apvienība	36
Latgales krievu sīkzemnieku un bezzemnieku saraksts	31
Saimnieciskā centra, atv. karavīru, tirgotāju, rūpnieku un amatnieku saraksts	28
Radikāldemokrātu partija	27
Latvijas jaunzemnieku savienība	26
Vislatvijas tautas sapulces saraksts	24
Žīdu demokrātiskais bloks	22
Sociāldēm. maziņu un laukstrād. savienība	22
Saimnieciskā apvienība	21
Apvienoto zemnieku saraksts	18
Latv. ebreju sociāldēm. strādnieku organizācija „Bunds”	17
„Ceire Cion”	14
Žīdu saimnieciskais bloks	13
Tautas darba partija	13
Tautas tiesību un veselību aizstāvju saraksts	11
Kristīgo darba ļaužu savienība	11
Apvienoto lietuvju un katoļu saraksts	10
Pareizticīgo un sabiedrisko darbinieku saraksts	7

Tām partijām, par kurām balsu lielākā daļa ir nodota Kurzemē, Zemgalē un Vidzemē, nederīgo sarakstu procents ir samazinājies, pie kam dažām partijām šī samazināšanās ir ļoti ievērojama. Tā vācu partijām nederīgo zīmju procents ir pamazinājies no 0,31 uz 0,13, demokrātiskam centram no 0,43 uz 0,22, s.-d. strādnieku partijai no 0,62 uz 0,32 u. t. t. Turpretim latgaliešu partijām nederīgo zīmju procents ir palielinājies. Tas ir sakāms kā par Latgales latviešu, tā arī cittautiešu partijām. Vislielākais nederīgo zīmju procents ir Latgales partijām, turpretim vismazākais ir kreisā spārņa partijām, zemnieku savienībai un vācu partijām. Izņēmums ir ar „Ceire-Cion” sarakstu, kurš savas balsis galvenā kārtā ir savācis Latgalē, bet par kurū ir nodots niecīgs skaits nederīgu zīmju.

Nederīgo kandidātu sarakstu procents atsevišķām partijām 1925. un 1928. gadu vēlēšanās.

Pourcentage des listes non valables aux élections en 1925 et en 1928 par partis différents.

	1925. g.	1928. g.
Latgales bezpartejisko zemnieku un strādnieku saraksts	—	1,99
Žīdu saimnieciskais bloks	—	1,93
Latgales krievu sīkzemnieku un bezzemnieku saraksts	—	1,49
Latvju sieviešu apvienība	—	1,18
Tautas, tiesību un veselības aizstāvju sar.	—	1,18
Apvienotais vecticībnieku saraksts	0,81	1,16
Latgales demokrātisko zemnieku apvienība	0,33	1,17
Latvijas pagastu un apriņķu pašvaldības krievu darbin. savienība	0,84	1,11

	1925. g.	1928. g.
Tautas darba partija	—	1,05
Progresīvās tautas apvienības saraksts	0,74	0,95
Krievu zemnieku apvienība	—	0,93
Žīdu demokratisks bloks	—	0,88
Kristīgo zemnieku un katoļu partija	0,45	0,75
Latgales latviešu apvienība un zemes arāju saraksts	—	0,75
Latgales soc.-dēm. zemnieku un strādnieku partija	—	0,75
Pareizticīgo, vecticībnieku un apvienoto krievu organiz. saraksts	0,92	0,61
Latvijas poļu-katoļu savienība	0,39	0,60
Radikāldemokrati	—	0,55
Latvijas neatkarīgo sociālistu partija	—	0,50
Saimnieciskā centra, atvalināto karavīru, tirgotāju, rūpnieku un amatnieku saraksts	—	0,50
Pareizticīgo un sabiedrisko darbinieku sar.	—	0,49
Apvienoto lietuvju un katoļu saraksts	—	0,44
Saimnieciskā apvienība	—	0,42
„Agudas Izrael”	0,44	0,42
Apvienoto zemnieku saraksts	—	0,40
Latvijas jaunzemnieku savienība	—	0,36
Vislatvijas tautas sapulces saraksts	—	0,31
Latv. ebreju soc.-dēm. strādnieku organizācija „Bunds”	0,29	0,31
Soc.-dēm. strādnieku partija	0,52	0,32
Latvijas darba savienība	0,74	0,31
Kristīgā apvienība un strādnieku partija	0,35	0,31
Latvijas jaunsaimnieku un silkgruntnieku sar.	0,40	0,31
Cionistu organizācija „Mizrachi”	0,29	0,29
Miera, kārtības un ražotāju apvienība	0,51	0,27
Agrāko naudas noguldītāju un citu cietušo saraksts	—	0,26
Kreisā strādniecība un darba zemniecība	—	0,26
Kristīgo darba ļaužu savienība	—	0,25
Demokratisks centrs	0,43	0,22
Nacionālā apvienība	0,29	0,21
Soc.-dēm. maziņieki un laukstrādnieku sav.	0,36	0,20
Latvijas vācu baltiešu partijas	0,31	0,19
„Ceirei-Cion”	0,29	0,18
Latviešu zemnieku savienība	0,21	0,17

Ari pēdējā vēlēšanās ir zudis liels balsu skaits. Daudzi vēlētāji savas balsis ir nodevuši par kandidātu sarakstiem, kuri nav ieguvuši neviena mandāta un tādā kārtā šo vēlētāju balsim nav bijis iespāids uz ievēlētās Saeimas politisko sastāvu. Kamēr 1925. gadā 18 partijas un grupas ar 37 sarakstiem palika pilnīgi bez pārstāvniecības, tikmēr 1928. gada vēlēšanās 16 partijas un grupas ar 34 sarakstiem palika bez deputātiem. Ari starp partijām, kuŗas vienā vai vairākos apgabalos ieguva mandātus, ir tādas, kuŗas citos apgabalos neieguva neviena mandāta. Neskatoties uz to, ka ir pamazinājies tādu kandidātu sarakstu skaits, kuri nav ieguvuši mandātus, tomēr ir palielinājies par šādiem sarakstiem nodoto balsu skaits. Otrās Saeimas vēlēšanās bija 89852, t. i. 10,4% no visām balsīm, kuŗas bija nodotas par sarakstiem, kuŗi neieguva mandātu, bet pēdējās vēlēšanās bija 119.798, vai 12,6% šādu balsu. No šīm balsīm 9551 ir nodotas par kreiso spārnu, 27 525 balsis par nacionālām minoritātēm un 82 722 balsis par latviešu pilsoniskiem kandidātu sarakstiem. No latviešu pilsoniskām balsīm ir zudumā gājušas 27 968 balsis, kuŗas nodotas par labā spārna partijām un grupām, 27 780 balsis, kuŗas nodotas par centra partijām un 18.419 par dažādām politiski nenoteiktām grupām.

Saeimas vēlēšanas 1928. g.

Zaudētās balsis.

Balsis, kuŗas nodotas par sarakstiem, kuŗi nav ieguvuši mandātus.

Votes perdus.

Votes donnés pour des listes de candidats n'ayant pas obtenu de mandat.

Labais spārns:

Aile droite:

Miera, kārtības un ražotāju apvienība	10 133
Nacionālā apvienība	4 966
Vislatvijas tautas apvienība	7 213
Saimnieciskais centrs	5 656
Kopā	27 968
<i>Total</i>	

Centra grupas:

Groupes du centre:

Demokratisks centrs	3 503
Radikāldemokrati	5 247
Saimnieciskā apvienība	5 179
Jaunzemnieki	7 545
Darba savienība	6 306
Kopā	27 780
<i>Total</i>	

Politiski nenoteiktās grupas:

Groupes à politique indéterminée:

Veselības aizstāvju saraksts	723
Apvienotie zemnieki	4 346
Sevietes	6 443
Naudas noguldītāji	6 907
Kopā	18 419
<i>Total</i>	

Latviešu latgalešu grupas:

Groupes lettons de Latgale:

Kristīgie zemnieki un katoļi	5 401
Dažādas latgalešu grupas	3 154
Kopā	8 555
<i>Total</i>	

Kopā latviešu pilsoņu saraksti 82 722
Total d. listes d. citoyens lettons

Nacionālo minoritātu saraksti:

Listes des minorités ethniques:

Krievu saraksti	13 973*
Žīdu saraksti	8 467
To starpā: Agodes Izrael	4 522
Mizrachi*	782
Poļi	2 817
Leiši	2 268
Kopā	27 525
<i>Total</i>	

Kreisā spārna saraksti:

Listes de l'aile gauche:

Neatkarīgie sociālisti	5 645
Soc.-dēm. maziņieki	3 906
Kopā	9 551
<i>Total</i>	

Pavisam kopā zaudētās balsis 119 798
Total général des votes perdus

*) Krievu sarakstiem ir arī pieskaitīts pareizticīgo saraksts Vidzemē, par kuŗu ir nodotas arī latviešu vēlētāju balsis.

Par atsevišķām partijām un grupām nodotais balsu skaits un iegūto mandātu skaits atsevišķos vēlēšanu apgabalos 1928. g.
 Nombre des votes recueillis et des mandats obtenus pour les différents partis et groupes en 1928 dans les
 différentes circonscriptions électorales.

Nr. d'ordre	Partijas un grupas.	Rīgas apgabals Circonscription élect. de Riga		Vidzemes apgabals Circonscription élect. de Vidzeme		Kurzemes apgabals Circonscription élect. de Kurzeme		Zemgales apgabals Circonscription élect. de Zemgale		Latvijas apgabals Circonscription élect. de Latgale		Kopā Total		Nr. d'ordre	Partis et groupes.
		Balsu skaits Nombre de votes	Mandātu skaits Nombre d. mand.	Balsu skaits Nombre de votes	Mandātu skaits Nombre d. mand.	Balsu skaits Nombre de votes	Mandātu skaits Nombre d. mand.	Balsu skaits Nombre de votes	Mandātu skaits Nombre d. mand.	Balsu skaits Nombre de votes	Mandātu skaits Nombre d. mand.	Balsu skaits Nombre de votes	Mandātu skaits Nombre d. mand.		
1	Latvijas soc.-dēm. strādnieku partija	55 217	5	68 022	8	39 782	5	37 967	4	25 352	3	226 340	25	1	Parti des ouvriers soc.-démocrates de Lettonie.
2	Latviešu zemnieku savienība	5 846	1	63 011	7	30 088	3	32 917	4	7 311	1	139 173	16	2	Union des paysans lettons.
3	Kristīgo zemnieku un katoļu partija	2 458	—	—	—	2 943	—	4 705	1	47 230	5	57 336	6	3	Parti des catholiques et des paysans chrétiens.
4	Kreisā strādniecība un darba zemniecība	31 872	3	—	—	12 000	1	8 264	1	—	—	52 136	5	4	Ouvriers et paysans gauches.
5	Latvijas vācu baltiešu partijas	27 061	3	4 658	1	6 442	1	5 191	1	—	—	43 352	6	5	Partis des Allemands-Baltiques de Lettonie.
6	Latvijas jaunsaimeņu un sīkruntnieku partija	—	—	14 858	2	9 412	1	8 388	1	4 777	—	37 435	4	6	Parti des nouveaux-propriétaires et des petits-fermiers de Lettonie.
7	Progresīvā tautas apvienība	—	—	—	—	—	—	—	—	29 449	3	29 449	3	7	Union nationale progressive.
8	Latvijas demokrātisko zemnieku apvien.	—	—	—	—	—	—	—	—	25 902	3	25 902	3	8	Union des paysans démocrates de Latgale.
9	Kristīgā apvienība un strādnieku part.	7 605	1	6 746	1	6 110	1	4 793	1	—	—	25 254	4	9	Union chrétienne et parti ouvrier.
10	Latv. neatkarīgo sociālistu partija	3 204	—	7 414	1	1 357	—	1 084	—	9 511	1	22 570	2	10	Parti des socialistes indépendants de Lettonie.
11	Nacionālā apvienība	9 401	1	6 611	1	2 525	—	2 441	—	—	—	20 978	2	11	Union nationale.
12	Apvienotais vecticībnieku saraksts	1 701	—	—	—	—	—	—	—	16 449	2	18 150	2	12	Liste de candidats des vieux croyants tans.
13	Demokrātiskais centrs	5 947	1	4 240	1	3 914	1	2 117	—	1 386	—	17 604	3	13	Centre démocratique.
14	Pareizticīgo, vecticībnieku un apvienoto krievu organizāciju saraksts	8 570	1	—	—	—	—	3 743	1	4 693	—	17 006	2	14	Liste des vieux croyants orthodoxes et des organisations russes unies.
15	Latvijas poļu-katoļu savienība	2 045	—	271	—	501	—	4 828	1	8 552	1	16 197	2	15	Union polonaise-catholique des Polonais de Lettonie.
16	Cionistu organizācija „Mizrachi”	7 774	1	492	—	6 588	1	290	—	—	—	15 145	2	16	Organisation sioniste „Mizrachi”.
17	Miera, kārtības un ražotāju apvienība	5 218	—	3 130	—	4 603	1	1 785	—	—	—	14 736	1	17	Union de paix, d'ordre et de production.
18	Latvijas pagastu un apriņķu pašvaldību krievu darbinieku savienība	—	—	—	—	—	—	—	—	14 592	2	14 592	2	18	Union des fonction. russes d. com. rur., d. distr. et d. inst. auton. en Lettonie.
19	Agrāro naudaš noguldītāju un citu cietašo saraksts	2 186	—	7 189	1	2 305	—	2 416	—	—	—	14 096	1	19	Liste des verseurs de fonds d'autrefois et d'autres préjudiciés
20	Latvijas darba savienība	6 514	1	2 953	—	1 295	—	2 058	—	—	—	12 820	1	20	Union du travail en Lettonie.

21	Soc.-dēm. mazinieki un laukstrādnieku savienība	1 346	—	4 237	1	2 560	—	3 631	1	—	—	11 774	2	21	Parti des soc.-démocrates „minimalistes” et union d. ouvriers agricoles.
22	„Agudas Jisroel”	5 305	1	—	—	224	—	526	—	3 772	—	9 827	1	22	„Agudas Jisroel”.
23	„Ceirei-Cion”	1 338	—	—	—	—	—	—	—	6 191	1	7 529	1	23	„Ceirei-Cion”.
24	Latgales soc.-dēm. zemnieku un strādnieku partija	—	—	—	—	—	—	—	—	6 327	1	6 327	1	24	Parti des paysans et d. ouvriers soc.-démocrates de Latgale.
25	Latgales latviešu apvienība un zemes arāju saraksts	—	—	—	—	—	—	—	—	5 853	1	5 853	1	25	Union des Lettons et des laborateurs de Latgale.
26	Latvijas ebrēju soc.-dēm. strādnieku organizācija „Bunds”	—	—	—	—	—	—	—	—	5 302	1	5 302	1	26	Organisation d. ouvriers soc.-démocrates juifs „Bund” en Lettonie.
27	Kristīgo darba ļaužu savienība	—	—	—	—	4 484	1	—	—	—	—	4 484	1	27	Union des travailleurs chrétiens.
28	Latvijas jaunzemnieku savienība	—	—	—	—	2 963	—	2 507	—	—	—	7 545	—	28	Union des nouveaux-paysans de Lettonie.
29	Vislatvijas tautas sapulces saraksts	—	—	—	—	670	—	2 091	—	854	—	7 213	—	29	Liste de cand. de la Ligue nationale de toute la Lettonie.
30	Latvju sieviešu apvienība	1 888	—	1 915	—	1 480	—	1 160	—	—	—	6 443	—	30	Union des femmes lettonnes.
31	Saimnieciskā centra, atvājināto kara-vīru, tirgotāju, rūpnieku un amatnieku saraksts	4 492	—	—	—	—	—	1 164	—	—	—	5 656	—	31	Centre économique.
32	Radikāldēmokrāti	1 867	—	1 202	—	435	—	869	—	874	—	5 247	—	32	Démocrates radic.
33	Saimnieciskā apvienība	3 329	—	1 851	—	—	—	—	—	—	—	5 179	—	33	Union économique.
34	Apvienoto zemnieku saraksts	—	—	3 614	—	—	—	732	—	—	—	4 346	—	34	Liste des paysans unis.
35	Krievu zemnieku apvienība	—	—	—	—	—	—	—	—	3 976	—	3 976	—	35	Union des paysans russes.
36	Žīdu demokrātiskais bloks	2 160	—	—	—	336	—	—	—	—	—	2 496	—	36	Bloc démocr. d. juifs.
37	Apvienoto lietuvju un katoļu saraksts	—	—	—	—	—	—	2 268	—	—	—	2 268	—	37	Liste d. cand. d. Lithuaniens et d. catholiques unis.
38	Latgales krievu sīkzemnieku un bezzemnieku saraksts	—	—	—	—	—	—	—	—	2 068	—	2 068	—	38	Liste d. cand. d. pet.-fermiers et d. sans-terre russes en Latgale.
39	Latgales bezpartejiskais zemnieku un strādnieku saraksts	—	—	—	—	—	—	—	—	1 922	—	1 922	—	39	Liste d. cand. d. paysans et d. ouvriers neutres de Latgale.
40	Pareizticīgo un sabiedrisko darbinieku saraksts	—	—	1 535	—	—	—	—	—	—	—	1 535	—	40	Liste d. cand. d. fonctionn. orthod. et publics.
41	Tautas darba partijas saraksts	—	—	—	—	—	—	—	—	1 232	—	1 232	—	41	Liste d. cand. du parti national du travail.
42	Tautas tiesību un veselības aizstāvju saraksts	297	—	—	—	174	—	252	—	—	—	723	—	42	Liste d. cand. des défenseurs du droit nat. et de la santé.
43	Žīdu saimnieciskais bloks	—	—	—	—	—	—	—	—	667	—	667	—	43	Bloc économique des juifs.
Kopā:		204 641	19	209 622	24	143 191	16	138 187	16	234 242	25	929 883	100		Total

Zaudēto balsu skaits ir lielāks, jo sikākās grupās un grupiņās skaldās kāda politiska nogrupējuma piederīgie. Visvairāk balsis zaudējušas jaunradītās politiski nenoteiktās grupas un grupiņas 71,0% no visām balsīm, kas nodotas par šiem sarakstiem, ir zudušas. Otrā vietā ieņem labā spārna grupas, kuras zaudējušas 35,0% no visām balsīm, kas nodotas par šiem sarakstiem. Centra grupas arī ir zaudējušas 30,0%. Nacionālās minoritātes, neskatoties uz lielo skaldišanos židu un krievu politiskās aprindās, tomēr ir atstājušas neizmantotas tikai 17,0% no savām balsīm. Latgaliešu sarakstiem zudušas 7,0% un kreisā spārna partijām tikai 2,0% no visām balsīm. Starp lielajiem politiskiem nogrupējumiem zaudējumi sadalās apmēram vienādi.

Uz vienu ievēlētu deputātu iznāk caurmērā 9299 derīgas balsis. Vairāk par caurmēru ir nodotas par labā spārna un latgaliešu deputātiem. Uz vienu labā spārna deputātu iznāk 9501 balsis un uz vienu Latgales latviešu deputātu iznāk 9653 balsis. Mazāk par caurmēra balsīm iznāk uz katru deputātu visiem pārējiem grupējumiem. Caurmērā par katru nacionālo minoritātu deputātu ir nodotas 9106 balsis, par vienu kreisā spārna deputātu — 9012 balsis, par vienu zemnieku savienības deputātu — 8698 balsis un par vienu centra deputātu — 8254 balsis. Daudz lielāku dažādību redzam, kad palūkojamies uz balsu skaitu, kurū ir ieguvuši atsevišķie kandidātu saraksti un to daļām uz deputātu skaitu, kurš ir ievēlēts no šiem sarakstiem.

Caurmērā par vienu deputātu nodotais balsu skaits visā valstī 9299.

Nombre moyen de votes par député dans tout l'Etat 9299.

Pāri par caurmēru:
Au-dessus de la moyenne:

Miera, kārtības un ražotāju apvienība	14736
Agrārie naudas noguldītāji	14096
Darba savienība	12820
Neatkarīgie socialisti	11285
Nacionālā apvienība	10489
Kreisā strādniecība	10427
„Agudas Isroel“	9827
Progresīvā tautas apvienība	9816
Kristīgo zemnieku un katoļu partija	9556
Jaunsaimnieku un sīkgrūntnieku partija	9359

Zem caurmēra:
Au-dessous de la moyenne:

Vecticībnieki	9075
Soc.-dēm. strādnieku partija	9054
Zemnieku savienība	8698
Latgales demokrātisko zemnieku apvienība	8634
Pareizticīgie	8503
Poļi	8099
„Mizrachi“	7575
„Ceire-Cion“	7529
Pašvaldību krievu darbinieku saraksts	7296
Vācieši	7225
Latgales soc.-dēm. partija	6327
Kristīgā apvienība un strādnieku partija	6314
Soc.-dēm. maziņieki	5887
Demokrātiskais centrs	5868
Latgales latviešu apvienība	5853
„Bunds“	5302
Kristīgo darba ļaužu savienība	4484

Mazāk nekā pusi no ievēlēšanai vajadzīgā balsu skaita dabūjis tikai pēdējais saraksts. Tomēr, kad palūkojamies uz balsu skaitu, ar kurū atsevišķos ap-

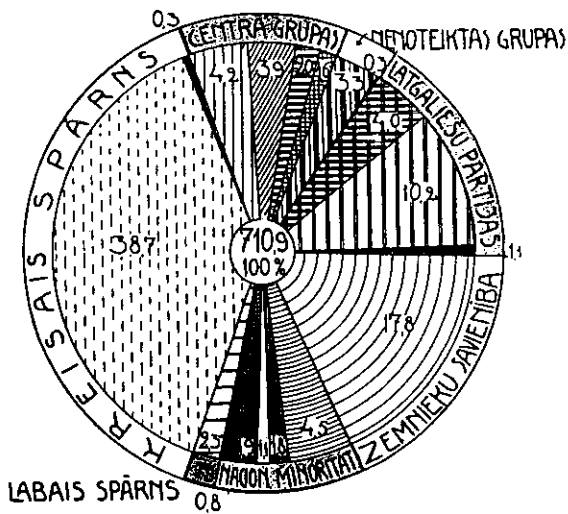
gabalos ir ievēlēti deputāti, tad izrādas, ka ar mazāk nekā pusi no koeficienta ir ievēlēti 6 deputāti — proti: demokrātiskā centra pārstāvji Kurzemē un Vidzemē, pareizticīgo — Zemgalē, miera un kārtības — Kurzemē, maziņieku Zemgalē un kristīgo darba ļaužu Kurzemē. Tani pašā laikā divi saraksti, kurū ieguvuši vairāk nekā pusi no koeficienta valsts apmērā, nav ieguvuši mandātus. Tie ir pareizticīgo saraksts Latgalē (4693 balsis) un miera un kārtības saraksts Rīgā (5218 balsis).

Pēdējo vēlēšanu iznākumi atsevišķos vēlēšanu apgabalos ir redzami tabelē, kurā iespiesta 18. lapa pusē. Pavisam deputāti ir ievēlēti no 27 sarakstiem, kamēr 1925 gada vēlēšanās no 25 sarakstiem. Pieci un vairāk deputāti ir ievēlēti tikai no pieciem sarakstiem. 25 deputāti ir s.-d. strādnieku partijas frakcijai, 16 deputāti zemnieku savienībai, 6 deputāti katļu kristīgiem zemniekiem, 6 deputāti vācu partijām un 5 deputāti kreisai strādniecībai. Pa 4 deputātiem ir divām frakcijām, pa 3 deputātiem trijām frakcijām, pa 2 deputātiem astoņām frakcijām un bez tam vēl pastāv deviņas vienvīru frakcijas. Tādā kārtā arī trešā Saeima politiskā ziņā ir stipri sadrumstalota, kaut gan daudzas no sīkajām frakcijām ir apvienojušās vai pieslējušās citām frakcijām, tādā kārtā radot lielākas apvienības.

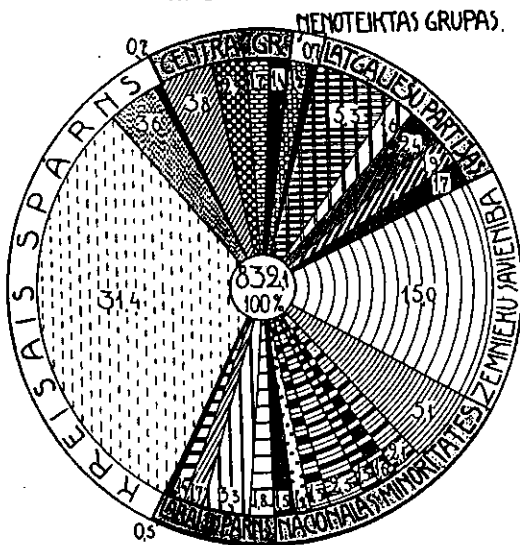
Pārskatu par atsevišķās vēlēšanās notikušām politiskām pārgrozībām sniedz 22. lappuses tabeles. Gandrīz par visiem politiskiem grupējumiem nodotais balsu skaits ir ar nelielām svārstībām pieaudzis. Tomēr, ievērojot visu nodoto balsu pieaugumu, atsevišķām partijām un politiskiem grupējumiem balsu skaits ir pieaudzis ātrāki vai lēnāki un tālab politiskās pārgrozības vislabāki ir novērtējamas, kad palūkojamies kādu procentu no visām nodotām balsīm dažādie politiskie grupējumi ir ieguvuši atsevišķās vēlēšanās. Par kreisā spārna partijām nodoto balsu skaits ir nemitīgi pieaudzis, palielinādamies no 277119 Satversmes Sapulces vēlēšanās līdz 324 449 balsīm III. Saeimas vēlēšanās. Tādā kārtā par kreiso spārnu nodoto balsu procents ir palielinājies par 17%. Tomēr šis pieaugums ir mazāks nekā vispārīgais balsu pieaugums un tālab kreisā spārna partiju relatīvais svars ar katrām vēlēšanām ir mazliet samazinājies. 1920. gadā par kreisā spārna partijām bija nodotas 39,0% no visām balsīm, 1922. gadā — 37,1%, 1925. gadā — 35,7% un 1928. gadā — 34,0%. Tomēr ātrums ar kādu pamazinās kreisam spārnā nodoto balsu procents kļūst lēnāks. Kamēr laikā starp pirmām un otrām vēlēšanām par šīm partijām nodoto balsu procents pamazinājās par 1,87, tikmēr laikā starp otrām un trešām vēlēšanām tas samazinājās par 1,46 un laikā starp trešā un ceturtām vēlēšanām par 0,78. Par centra partijām nodotais balsu procents laikā starp Satversmes Sapulces un I. Saeimas vēlēšanām mazliet pamazinājies, bet kopš tā laika svārstās starp 9 un 10% no visām nodotām balsīm. Protams, dažkārt ir visai grūti noteikt robežas starp centra partijām un politiski nenoteiktām vai vairāk uz labo pusi stāvošām partijām. Par politiski nenoteiktām grupām nodotais balsu procents svārstās starp 1 un 3. Šai grupai ir pieskaitītas balsis, kuras nodotas par kandidātu sarakstiem, kurū platformas izcilus vietā atrodas šauri speciāla mērķa sa-

8. Par dažādām partijām nodotais balsu skaits 1920., 1922., 1925. un 1928. gadu vēlēšanās.

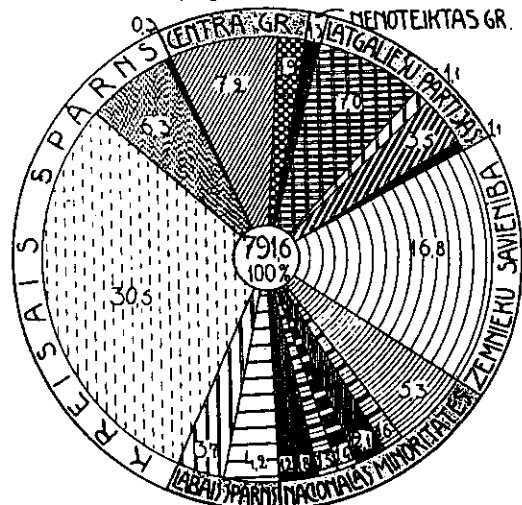
SATVĒRSMES SAPULCE.

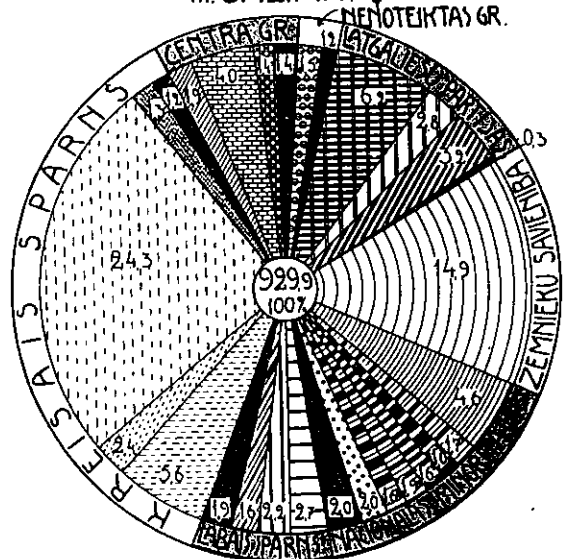
II. SAEIMA.

I. SAEIMA.

III. SAEIMA.

KREŠĀ STR. un D. ZEMN.	BEZZEM. AG. SAV.	IZPOTTITO APG. KONG.	VĀCIEŠI.	VECTICIGIE.
NEATKARIGIE ZOC.	BEZP. BEZZEMN.	NAUDAS NOGULD.	POLĪ	KRIEVU PILS. GR.
ZOC. un DEM. STR. P.	JAUNZEMN. SAV.	LATG. KR. ZEM. un Z. KAT.	EBREJU BLOKS.	KR. PAGAISTU DARB.
ZOC. DEM. MAZINIEKI.	JAUNSAIMN. JĪKGR. P.	LATG. DEM. ZEM. APV.	CEIRE-CION	PAREIZTICIGIE un KR.
DEMOKRATU SAV.	DARBA SAVIENĪBA	LATG. DEMOKRATI.	AGUDAŠ JISROEL.	PĀREJĀS.
DEMOKRAT. CENTRS	BEZPART. PILS. GR.	PROG. TAUTAS APV.	MIZRACHI.	
ZEMNIEKU SAV.	KR. NACIONALĀ P.	NACIONĀLA APV.	MIERA un KĀRTĪB. AP.	NACION. ZEMN. SAV.

Par atsevišķām politiskām partijām nodotais balsu skaits
1920., 1922., 1925. un 1928. gadu vēlēšanās.
Nombre des votes recueillis dans les élections en 1920,
1922, 1925 et 1928 pour différents partis.

Par atsevišķām partijām nodotais balsu procents
1922., 1925. un 1928. gadu vēlēšanās.
Pourcentage des votes recueillis dans les élections de
1920, 1922, 1925 et 1928 pour différents partis.

Partiju un grupu nosaukumi Dénomination des partis et des groupes	1920. g.	1922. g.	1925. g.	1928. g.
Kreisais spārns Aile gauche	277.189	293.951	296.745	324.449
to starpā: — dont:				
Kreisā strādniecība un darba zemniecība	—	—	—	52.136
Neatkarīgie sociālisti	—	—	—	22.570
Latgales sociāldemokrāti	—	—	—	6.327
Soc.-dēm. strādnieku partija	274.877	241.947	260.987	226.340
"Bunds"	—	2.409	5.733	5.302
Soc.-dēm. maziņieki	—	49.595	30.025	11.774
Revol. sociālistu partija	724	—	—	—
Bezzemnieku un strādnieku grupa	1.588	—	—	—
Centra grupas Groupes du centre	83.037	72.830	76.420	90.791
to starpā: — dont:				
Demokratu savienība	29.662	—	1.977	—
Demokrātiskais centrs	28.117	57.438	31.680	17.604
Bezzemnieku agrārā savienība	14.078	—	—	—
Bezpartejiskie bezzemnieki	11.180	15.392	18.552	7.545
Jaunzemnieku savienība	—	—	14.372	37.435
Jaunsaimnieku un sīkgrūntnieku partija	—	—	6.309	12.820
Darba savienība	—	—	—	5.656
Saimnieciskais centrs	—	—	3.530	4.484
Kristīgo darba ļaužu savienība	—	—	—	—
Radikāldemokrāti	—	—	—	5.247
Ne noteiktās grupas Groupes à politique indéterminée	25.887	10.117	15.505	25.608
to starpā: — dont:				
Bezpartejisko pilsoņu grupa	23.867	—	—	—
Kareivju kand. saraksts	1.497	—	—	—
Sieviešu savienība	436	—	—	6.443
Jēkabpils darba partija	87	—	—	—
Zvejnieku savienība	—	4.008	—	—
Zemes rūku apvienība	—	2.667	—	—
Kaņa invalīdu saraksts	—	1.230	3.496	—
Pulkv. Jansona saraksts	—	1.181	—	—
Pilsoņa Salmiņa saraksts	—	182	—	—
Atturībieku saraksts	—	1.031	—	—
Izpostīto apgabalu kongr. saraksts	—	—	—	—
Rīgas nomaiņieki	—	9.814	—	—
Zemkopju savienība	—	1.130	—	—
Apvienotie zemnieki	—	874	—	4.346
Naudas noguldītāji	—	—	—	14.096
Tautas veselības aizsargi	—	—	—	723
Partiju un grupu nosaukumi Dénomination des partis et des groupes	1920. g.	1922. g.	1925. g.	1928. g.
Kreisais spārns Aile gauche	33,00	37,10	35,07	34,80
to starpā: — dont:				
Kreisā strādniecība un darba zemniecība	—	—	—	5,61
Neatkarīgie sociālisti	—	—	—	2,43
Latgales sociāldemokrāti	—	—	—	0,68
Soc.-dēm. strādnieku partija	36,07	30,56	31,37	24,34
"Bunds"	—	0,30	0,89	0,84
Soc.-dēm. maziņieki	—	6,37	3,61	1,27
Revol. sociālistu partija	0,11	—	—	—
Bezzemnieku un strādnieku grupa	0,22	—	—	—
Centra grupas Groupes du centre	11,08	9,20	9,18	9,70
to starpā: — dont:				
Demokratu savienība	4,18	—	0,31	—
Demokrātiskais centrs	3,95	7,26	3,81	1,80
Bezzemnieku agrārā savienība	1,85	—	—	—
Bezpartejiskie bezzemnieki	1,57	—	—	—
Jaunzemnieku savienība	—	1,91	2,23	0,81
Jaunsaimnieku un sīkgrūntnieku partija	—	—	1,73	4,00
Darba savienība	—	—	0,76	1,30
Saimnieciskais centrs	—	—	—	0,01
Kristīgo darba ļaužu savienība	—	—	—	0,45
Radikāldemokrāti	—	—	—	0,53
Ne noteiktās grupas Groupes à politique indéterminée	3,61	1,28	1,86	2,70
to starpā: — dont:				
Bezpartejisko pilsoņu grupa	3,36	—	—	—
Kareivju kand. saraksts	0,21	—	—	—
Sieviešu savienība	0,06	—	—	0,09
Jēkabpils darba partija	0,01	—	—	—
Zvejnieku savienība	—	0,51	—	—
Zemes rūku apvienība	—	0,38	—	—
Kaņa invalīdu saraksts	—	0,16	—	—
Pulkv. Jansona saraksts	—	0,15	—	—
Pilsoņa Salmiņa saraksts	—	—	—	—
Atturībieku saraksts	—	0,13	—	—
Izpostīto apgabalu kongr. saraksts	—	—	—	—
Rīgas nomaiņieki	—	—	1,19	—
Zemkopju savienība	—	—	0,14	—
Apvienotie zemnieki	—	—	0,10	—
Naudas noguldītāji	—	—	—	0,47
Tautas veselības aizsargi	—	—	—	0,07

Latgaliešu partijas <i>Partis de Latgale</i>	109.143	101.049	107.413	115.841	Latgaliešu partijas <i>Partis de Latgale</i>	15.35	12.76	12.91	12.46
to starpā: — <i>dont</i> :					to starpā: — <i>dont</i> :				
Latgales kristīgie zemnieki un Zemg. katoļi	28.617	55.692	44.231	57.336	Latgales kristīgie zemnieki un Zemg. katoļi	4.09	7.03	5.32	6.17
Latgales dēm. zemnieku apvienība 1)	72.961	8.522	13.203	25.902	Latgales dēm. zemnieku apvienība 1)	10.30	1.08	1.59	2.79
Latgales demokrāti	—	—	20.131	—	Latgales demokrāti	—	—	2.42	—
Progresīvā tautas apvienība 2)	—	27.679	15.926	29.449	Progresīvā tautas apvienība 2)	—	3.80	1.91	3.17
Latgales tautas apvienība	—	6.771	—	—	Latgales tautas apvienība	—	0.88	—	—
Latgales bezpartejisko grupa	1.026	—	7.247	—	Latgales bezpartejisko grupa	0.14	—	0.87	—
Latgales jauzu partija	6.539	1.918	—	—	Latgales jauzu partija	0.92	—	—	—
Latgales darbinieku apvienība	—	467	—	—	Latgales darbinieku apvienība	—	0.24	—	—
Latgales zemnieki	—	—	—	—	Latgales zemnieki	—	0.08	—	—
Dzāšanas grupas	—	—	6.675	3.154	Dzāšanas grupas	—	—	0.80	0.33
Zemnieku savienība <i>Union des paysans</i>	126.494	132.764	125.070	199.173	Zemnieku savienība <i>Union des paysans</i>	17.79	16.77	15.03	14.97
Nacionālās minoritātes <i>Minorités ethniques</i>	73.026	118.461	198.428	154.808	Nacionālās minoritātes <i>Minorités ethniques</i>	10.27	14.06	16.01	16.65
to starpā: — <i>dont</i> :					to starpā: — <i>dont</i> :				
Vācieši	32.256	42.088	42.248	43.352	Vācieši	4.54	5.32	5.09	4.67
Poļi	5.525	12.473	17.537	16.197	Poļi	0.78	1.37	2.11	1.74
Ebrēju bloks	12.764	16.631	6.422	7.529	Ebrēju bloks	1.80	2.41	—	—
„Ceire Cion”	8.254	5.156	13.477	9.827	„Ceire Cion”	1.16	0.64	0.77	0.51
„Agudas Isroel”	424	11.429	10.544	15.145	„Agudas Isroel”	0.06	1.44	1.02	1.06
Žīdu org. „Mizrachi”	—	47	3.694	3.163	Žīdu org. „Mizrachi”	—	—	1.27	1.03
Dzādi žīdu saraksti	152	12.318	20.843	18.150	Dzādi žīdu saraksti	0.01	0.01	0.44	0.34
Vecticīgie	—	1.548	1.910	—	Vecticīgie	—	1.56	2.30	1.85
Baltkrievi	—	14.229	—	—	Baltkrievi	—	0.23	0.23	—
Krievu pilsoņu grupa	13.651	—	10.662	14.592	Krievu pilsoņu grupa	1.92	1.80	1.38	1.57
Krievu pagastu darbinieki	—	—	10.245	18.541	Krievu pagastu darbinieki	—	—	1.23	1.99
Pareizticīgie un krievi	—	1.479	241	6.044	Pareizticīgie un krievi	—	—	0.03	0.85
Dzāšanas krievu grupas	—	1.063	605	2.268	Dzāšanas krievu grupas	—	0.18	0.07	—
Igauņu grupa	—	—	—	—	Igauņu grupa	—	0.13	—	0.34
Leiši	—	—	—	—	Leiši	—	—	—	—
Labais spārns <i>Aile droite</i>	16.218	62.500	72.504	79.213	Labais spārns <i>Aile droite</i>	2.28	7.90	8.71	8.32
to starpā: — <i>dont</i> :					to starpā: — <i>dont</i> :				
Kristīgā apvienība 1)	16.218	33.043	14.736	25.254	Kristīgā apvienība 1)	2.28	4.15	1.77	2.72
Nacionālā apvienība	—	29.457	27.553	20.978	Nacionālā apvienība	—	3.72	3.31	2.30
Miera un kārtības apvienība	—	—	13.948	14.736	Miera un kārtības apvienība	—	—	1.69	1.53
Nacionālā zemnieku savienība	—	—	11.614	—	Nacionālā zemnieku savienība	—	—	1.10	—
Nacionālā strādnieku partija	—	—	515	—	Nacionālā strādnieku partija	—	—	0.05	—
Saimnieciskais saraksts (Niedra)	—	—	4.138	—	Saimnieciskais saraksts (Niedra)	—	—	0.30	—
Latgales latviešu apvienība	—	—	—	5.853	Latgales latviešu apvienība	—	—	—	0.03
Vislatvijas tautas sapulce	—	—	—	7.213	Vislatvijas tautas sapulce	—	—	—	0.78
Saimnieciskā apvienība	—	—	—	5.179	Saimnieciskā apvienība	—	—	—	0.55
Kopā: — <i>Total</i> :	710.934	791.672	832.065	929.883	Kopā: — <i>Total</i> :	100.00	100.00	100.00	100.00

1) 1920. gada vēlēšanās nepastāvēja demokrātiskais centrs, bet darba partija, no kuras vēlāk izveidojās dem. centrs.
 2) Agrārā Latgales zemnieku partija.
 3) Agrārā Latgales darba partija.
 4) Agrārā kristīgā nacionālā partija.

sniegšana, vai tādu interešu aizstāvēšana, kura apvieno personas ar dažādiem politiskiem ieskatiem. Tādi ir sieviešu, invalidu, izpostīto, zvejnieku, agrāko naudas noguldītāju u. t. t. saraksti. Pēdējās vēlēšanās par šādiem sarakstiem nodoto balsu procents ir palielinājies pateicoties tam, ka lielāks skaits balsu ir nodots par agrāko naudas noguldītāju sarakstu. Par latgaliešu sarakstiem Satversmes Sapulces vēlēšanās bija nodotas 15,35% no visām balsīm, bet visās nākošās vēlēšanās par šīm partijām nodoto balsu procents svārstījās starp 12 un 13. Par zemnieku savienību nodoto balsu procents līdz otrās Saeimas vēlēšanām pamazinājās, bet abās pēdējās vēlēšanās balsu procents nav grozījies, bet pavisam niecīgā apmērā svārstās ap 15. Par nacionālām minoritātēm nodoto balsu procents uzrādīja pieaugošu tendenci. Kamēr Satversmes Sapulces vēlēšanās par šīs grupas sarakstiem bija nodotas 10,8% no visām balsīm, tikmēr I. Saeimas vēlēšanās jau 15,0%, II. Saeimas vēlēšanās 16,8% un III. Saeimas vēlēšanās arī 16,8%. Tādā kārtā par minoritātēm nodoto balsu procents laikā starp abām pēdējām vēlēšanām vairs nav palielinājies. Par labā spārna partijām nodotais balsu procents līdz pēdējām vēlēšanām nemitīgi pieauga, bet pēdējās vēlēšanās, kaut arī nelielā mērā, pamazinājās. Pamazināšanās būtu vēl lielāka, ja šai politiskai grupai nebūtu pieskaitīta Latgales latviešu apvienība, kurai nebija pilnīgi noteiktas politiskas sejas un kuru ar diezgan lielām tiesībām varētu pieskaitīt arī politiski nenoteiktiem kandidātu sarakstiem. Tagad par labā spārna partijām nodotais balsu procents mazliet pārsniedz 8.

Atsevišķo politisko partiju panākumi vai zaudējumi ir attēloti zemāk:

Latvijas sociāldemokrātiskā strādnieku partija ieguva arī pēdējās vēlēšanās, tāpat kā visām iepriekšējās, vislielāko balsu skaitu. Par šo partiju nodotas 226.340 balsis un otro vietu iegūto balsu daudzuma ziņā ieņem zemnieku savienība ar 139.173 balsīm. Tomēr atkarībā no tā, kādas partijas kreisā spārnā konkurē ar sociāldemokrātisko strādnieku partiju, par šo partiju nodotais balsu skaits bija padots svārstībām. Satversmes Sapulces vēlēšanās par šo partiju bija nodotas 274.877 balsis vai 38,07% no visām balsīm. Pirmās Saeimas vēlēšanās 241.947 balsis vai 30,50%, otrās Saeimas vēlēšanās — 260.987 balsis vai 31,37% un trešās Saeimas vēlēšanās 226.340 balsis vai 24,31% no visām balsīm. Tādā kārtā par sociāldemokrātisko strādnieku partiju vislielākais balsu skaits bija nodots Satversmes Sapulces vēlēšanās. Abās nākošās vēlēšanās to samazināja par s.-d. maziņkiem nodotās balsis un pēdējās vēlēšanās par kreiso strādniecību un neatkarīgiem sociālistiem nodotās balsis. Atsevišķos apgabalos par šo partiju ir nodots sekošs balsu skaits.

Par šīs partijas kandidātu sarakstiem nodotais balsu skaits ir ievērojami palielinājies Vidzemes vēlēšanu apgabalā. Zemgales vēlēšanu apgabalā tas gandrīz palicis agrākais, bet pārējos apgabalos tas ir ievērojami samazinājies. Tā šīs partijas kandidātu saraksts Latgalē dabūjis par 17.405 balsīm mazāk nekā iepriekšējās vēlēšanās, Rīgas apgabalā par 14.870 un Kurzemes apgabalā par 9771. Pavisam pēdējās vēlēšanās par šo partiju nodotas 34.600 bal-

sis mazāk nekā otrās Saeimas vēlēšanās un 48.500 balsis mazāk nekā Satversmes Sapulces vēlēšanās. Samazināšanās īstenībā ir vēl lielāka, kad ievērojam, ka ar katrām vēlēšanām palielinās nodoto balsu kop skaits. Līdz ar to pamazinās par šo partiju nodoto balsu procentus.

Par sociāldemokrātisko strādnieku partiju nodotais balsu skaits atsevišķās vēlēšanās un apgabalos.

Nombre de votes recueillis pour le parti des ouvriers socialdémocrates par provinces dans les différentes élections.

Apgabali Provinces	Satv. Sap. vēlēšanas Elect. dans la Constit.	I. Saeimas vēlēšanas Elect. dans la I. Saeima	II. Saeimas vēlēšanas Elect. dans la II. Saeima	III. Saeimas vēlēšanas Elect. dans la III. Saeima
Rīga	32.740	40.178	70.087	55.217
Vidzeme	104.575	76.757	60.081	68.022
Kurzeme	77.572	51.042	49.553	39.782
Zemgale	37.340	38.230	38.529	37.967
Latgale ...	22.650	35.740	42.737	25.352
Kopā — Total	274.877	241.947	260.987	226.340

Par sociāldemokrātu strādnieku partiju nodotais balsu procents atsevišķās vēlēšanās un apgabalos.

Pourcentage des votes recueillis pour le parti des ouvriers socialdémocrates par provinces dans les différentes élections.

Apgabali Provinces	Satv. Sap. vēlēs. Elect. dans la Constituante	I. Saeimas vēlēs. Elect. dans la I. Saeima	II. Saeimas vēlēs. Elect. dans la II. Saeima	III. Saeimas vēlēs. Elect. dans la III. Saeima
Rīga	33,35	27,46	39,18	26,98
Vidzeme	49,21	39,09	33,53	32,45
Kurzeme	55,32	37,05	37,18	27,78
Zemgale	38,41	31,51	30,50	27,48
Latgale	11,36	18,30	19,89	10,82
Kopā	37,45	30,56	31,36	24,31
Total				

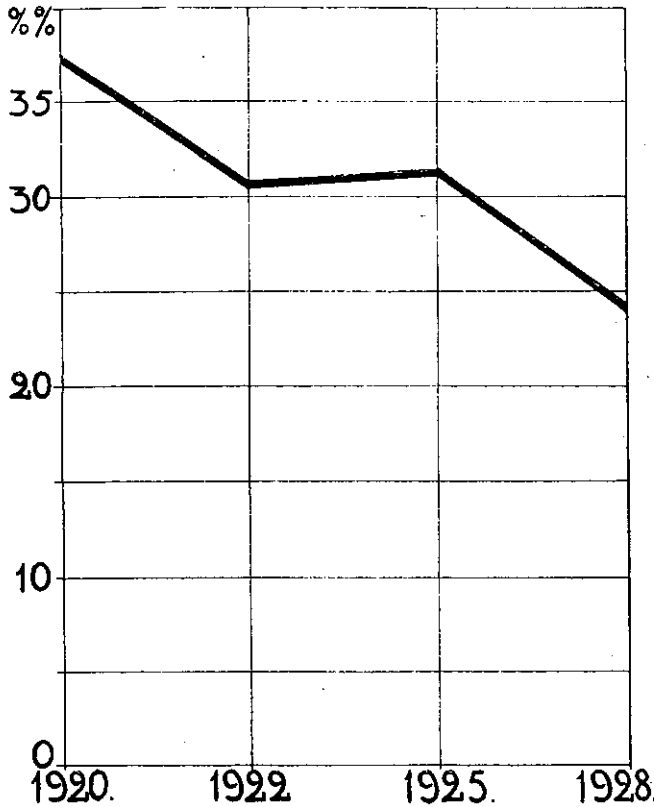
Kamēr absolūtos skaitļos par šo partiju nodotais balsu skaits ir pieaudzis Vidzemē un Zemgalē palicis agrākais, tikmēr procentuāli samazināšanās notikusi visos apgabalos. Par sociāldemokrātiskās strādnieku partijas kandidātu sarakstu nodotais balsu procents ir samazinājies Rīgā par 12,2%, Vidzemē par 1,1, Kurzemē par 9,1, Zemgalē par 3,1 un Latgalē par 9,1.

Par sociāldemokrātiskās strādnieku partijas kandidātu sarakstiem pilsētās un uz laukiem nodoto balsu skaits.

Nombre des votes recueillis dans les villes et à la campagne pour les listes de candidats du parti des ouvriers socialdémocrates.

Gadi Années	Uz laukiem A la campagne		Pilsētās Dans les villes		Kopā Total	
	Skaits Nombre	%	Skaits Nombre	%	Skaits Nombre	%
1920.	211.110	76,81	63.767	23,18	274.877	100,00
1922.	153.732	63,54	88.215	36,46	241.947	100,00
1925.	124.629	47,75	136.358	52,25	260.987	100,00
1928.	117.960	52,12	108.380	47,88	226.340	100,00

9. Par sociāldemokrātu strādnieku partiju nodotais balsu procentis atsevišķās vēlēšanās.

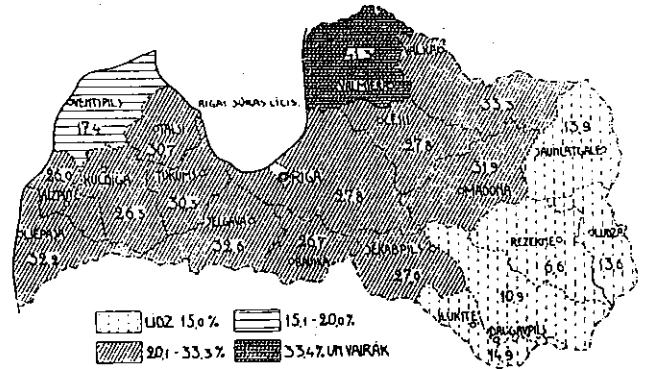
Par sociāldemokrātisko strādnieku partiju nodotais balsu skaits uz laukiem ar katrām vēlēšanām ir pamazinājies, turpretim pilsētās pieaudzis, izņemot pēdējās vēlēšanas, kad daļa no pilsētnieku balsim novirzījās vēl tālāk uz kreiso pusi. Atsevišķos apriņķos notikušās pārgrozības rāda sekošā tabele.

Par sociāldemokrātisko strādnieku partiju nodotais balsu skaits (tūkstošos) atsevišķos apriņķos.

Nombre en 1000 des votes recueillis pour le parti des ouvriers socialdémocrates par districts différents.

Apriņķi Districts	1920. g.	1922. g.	1925. g.	1928. g.
Rīgas pilsēta (ville) ...	28,5	40,2	70,1	55,2
Rīgas apr. (distr.)	19,6	15,2	13,5	15,5
Cēsu "	23,0	16,4	8,3	8,8
Valmieras "	31,3	24,8	18,1	18,3
Valkas "	25,2	20,3	11,3	13,1
Madonas "	—	—	8,7	12,2
Liepājas "	19,5	18,2	22,4	18,9
Aizputes "	13,4	7,5	5,1	4,0
Kuldīgas "	14,7	9,2	8,1	6,4
Ventspils "	11,0	7,4	7,9	4,3
Talsu "	12,3	8,3	5,9	6,1
Tukuma "	7,1	6,3	5,6	5,8
Jelgavas "	12,2	12,1	17,1	16,8
Bauskas "	7,7	6,5	5,8	5,7
Jēkabpils "	7,1	9,6	7,2	6,3
Ilūkstes "	2,3	3,7	2,9	3,3
Daugavpils "	4,2	14,8	16,2	9,6
Rēzeknes "	2,7	7,4	8,1	4,0
Ludzas "	11,9	13,5	11,2	5,2
Jaunlatgales "	—	—	7,1	6,5

10. Par sociāldemokrātu strādnieku partiju nodotais balsu procentis atsevišķos apriņķos.

Palūkojoties uz augstāk pievestām skaitļu rindām, izrādās, ka līdz pēdējām vēlēšanām nemīlīgi pieaudzis par sociāldemokrātisko strādnieku partiju nodotais balsu skaits tanīs apriņķos, kuŗos atrodas lielākas pilsētas, bet pamazinājies lauku apgabalos. Laikā starp abām pēdējām vēlēšanām par sociāldemokrātisko strādnieku partiju nodotais balsu skaits ir pieaudzis visos Vidzemes apriņķos, Talsu, Tukuma, Bauskas un Ilūkstes apriņķos, bet pamazinājās Rīgā, Liepājas, Kuldīgas, Aizputes, Ventspils, Jelgavas, Jēkabpils un visos Latgales apriņķos. Vispārīgā aina ir tāda, ka šī partija ir zaudējuse pilsētās, Kurzemē un Latgalē, bet var uzrādīt ieguvumus Vidzemē un Zemgalē uz laukiem. Tomēr ievērojot vispārīgo balsu skaita pieaugumu, relatīvi sociāldemokrātiskā strādnieku partija ir cietuse lielākus zaudējumus.

Par sociāldemokrātisko strādnieku partiju nodotais balsu procentis atsevišķos apriņķos.

Pourcentage des votes recueillis pour le parti des ouvriers socialdémocrates par districts différents.

Apriņķi Districts	1920. gadā	1922. gadā	1925. gadā	1928. gadā	+ vai —	
					laikā no 1920.—1928. de 1929 à 1928	laikā no 1925.—1928. de 1925 à 1928
Rīgas	44,28	33,40	30,35	27,79	— 16,49	— 2,56
Cēsu	39,48	32,91	30,42	27,75	— 11,00	— 2,04
Valmieras ...	62,22	51,49	44,35	41,32	— 20,90	— 3,03
Valkas	51,92	42,01	32,63	33,30	— 18,62	+ 0,67
Madonas ..	—	—	27,63	31,95	—	+ 4,32
Liepājas ...	49,59	36,37	40,92	32,25	— 17,28	— 8,67
Aizputes ...	65,61	41,87	34,86	26,00	— 39,61	— 8,86
Kuldīgas ...	62,36	38,52	34,83	26,31	— 36,05	— 8,52
Ventspils ...	55,02	35,09	35,64	17,39	— 37,64	— 18,25
Talsu	49,53	34,18	32,72	30,75	— 18,78	— 1,97
Tukuma ...	39,10	32,27	31,77	30,03	— 9,07	— 1,74
Jelgavas ...	37,77	31,52	37,17	32,02	— 5,15	— 4,35
Bauskas ...	44,27	31,11	28,65	26,70	— 17,57	— 1,98
Jēkabpils ...	36,24	42,23	36,36	27,59	— 8,96	— 8,58
Ilūkstes ...	31,68	18,60	12,59	14,00	— 16,75	+ 2,01
Daugavpils ..	6,75	19,10	19,09	10,59	+ 4,14	— 8,20
Rēzeknes ...	5,26	13,74	14,00	6,58	+ 1,42	— 8,02
Ludzas ...	22,98	21,15	31,11	13,58	— 9,40	— 17,73
Jaunlatgales.	—	—	18,65	13,94	—	— 4,71

Salīdzinot pēdējo vēlēšanu iznākumus ar Satversmes Sapulces vēlēšanu iznākumiem, redzam, ka sociāldemokrātiskai strādnieku partijai nodotais balsu procents viscaur ir samazinājies, izņemot divus Latgales apriņķus. Dažos apriņķos samazināšanās ir visai ievērojama. 1920. gadā par sociāldemokrātisko strādnieku partiju piecos apriņķos bija nodota vairāk nekā puse no visām balsīm un visos apriņķos, izņemot Latgales un Ilūkstes apriņķi, vairāk nekā viena trešdaļa no visām balsīm. Turpretim pēdējās vēlēšanās vairāk nekā trešdaļa no visām balsīm par šo partiju bija nodotas vienīgi Valmieras apriņķī. Dažos apriņķos par šo partiju nodotais balsu procents ir ievērojami samazinājies. Tā Ventspils, Kuldīgas un Aizputes apriņķos par 36—40. Arī salīdzinot abas pēdējās vēlēšanas samazināšanās ir notikusi visos apriņķos, izņemot Valkas, Madonas un Ilūkstes apriņķus. Vislielākā samazināšanās ir notikusi Ventspils un Ludzas apriņķos un bez tam tā ir diezgan ievērojama Liepājas, Aizputes un Kuldīgas apriņķos un pārējos Latgales apriņķos, izņemot Jaunlatgales apriņķi.

Par sociāldemokrātisko strādnieku partiju uz laukiem nodoto balsu skaits un procents atsevišķos apgabalos.

Nombre et pourcentage des votes recueillis pour le parti des ouvriers social-démocrates à la compagnie par différentes provinces.

Apgabali Provinces	Satversmes Sap. vēlēšanās Elect. dans la Constituante		I. Saeimas vēlēšanās Elect. dans la I. Saeima		II. Saeimas vēlēšanās Elect. dans la II. Saeima		III. Saeimas vēlēšanās Elect. dans la III. Saeima	
	Balsu skaits	%	Balsu skaits	%	Balsu skaits	%	Balsu skaits	%
	Nombre des votes	%	Nombre des votes	%	Nombre des votes	%	Nombre des votes	%
Vidzeme	87 587	49,10	62 622	39,00	43 541	30,11	50 876	30,17
Kurzeme	54 022	58,98	29 627	35,30	22 680	30,01	21 047	25,46
Zemgale	29 560	38,79	29 314	31,07	24 358	26,02	25 989	26,57
Latgale	17 293	11,39	30 393	18,77	34 050	19,44	20 048	10,35
Latvija Lettonie	188 462	37,84	151 956	30,45	124 629	25,00	117 960	21,05

Par šo partiju nodotais balsu skaits un procents līdz pēdējām vēlēšanām pilsētās pieauga, bet uz laukiem gāja mazumā. Pēdējās vēlēšanās šini ziņā ienesušas mazu pārgrozījumu. Pilsētās par šo partiju nodotais balsu skaits ir samazinājies, bet toties dažos apgabalos uz laukiem tas 1928. gadā bija mazliet lielāks nekā 1925. gadā, kaut gan neskatoties uz šo pieaugumu, tas tomēr turpināja palikt mazāks nekā 1922. un 1925. gados. Tā Vidzemē par šo partiju nodotais balsu procents ir pieaudzis laikā starp abām pēdējām vēlēšanām no 30,1 uz 30,17 un Zemgalē tas nav grozījies. Kurzemē tas ir samazinājies no 30,1 uz 25,5 un Latgalē no 19,4 uz 10,35. Visas valsts mērogā samazināšanās uz laukiem ir turpinājusies, jo par šo partiju 1925. gadā bija nodotas 25,7% no visām lauku balsīm, bet 1928. gadā tikai 21,5%. Tomēr jāņem vērā, ka pēdējās vēlēšanās arī uz laukiem bija balsu noplūdums uz kreiso pusī, kamēr agrāk tas nebija.

Lai varētu izdarīt pilnīgu salīdzinājumu ar Satversmes Sapulces un abu iepriekšējo Saeimu vēlēšanām ir jāaplūko arī par kreiso strādniecību, ne-

atkarīgiem sociālistiem, žīdu Bundu un s.-d. maziņkiem nodotais balsu skaits un procents, jo visu šo partiju vēlētajai Satversmes Sapulces vēlēšanās ietilpa sociāldemokrātiskās strādnieku partijas sarakstos.

Trešā Saeimas vēlēšanās pirmo reizi piedalījās vēlēšanās divi kandidātu saraksti, kuri politiski nostājās pa kreisi no sociāldemokrātiskās strādnieku partijas. Tie ir kreisās strādniecības un darba zemniecības un neatkarīgo sociālistu partijas kandidātu saraksti. Abu šo sarakstu politiskais virziens, neskatoties uz dažādiem nosaukumiem, ir vismaz tuvu stāvošs komunistiskam. Kreisās strādniecības kandidātu sarakstus tehnisku nepilnību dēļ nepieņēma Vidzemes un Latgales vēlēšanu apgabalos un tālab par to balsots tikai trijos atlikušos vēlēšanu apgabalos. Par abiem minētiem kandidātu sarakstiem pēdējās vēlēšanās atsevišķos apriņķos nodots sekošs balsu skaits.

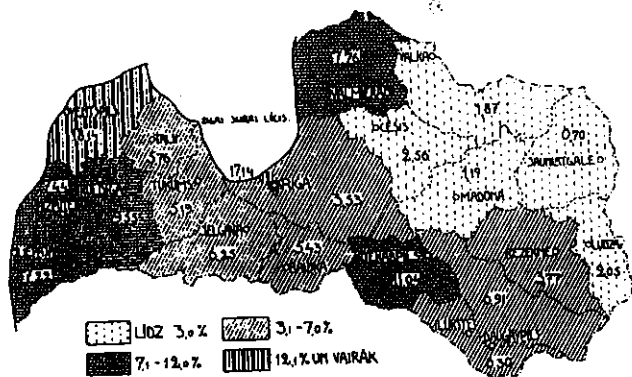
Par kreisās strādniecības un neatkarīgo sociālistu partijas kandidātu sarakstiem nodotais balsu skaits un procents 1928. g. vēlēšanās.

Nombre et pourcentage des votes recueillis pour les listes de candidats des ouvriers gauches et des socialistes indépendants aux élections en 1928.

Apgabali un apriņķi Districts et provinces	Kreisās strād. kand. sar. Listes de candidats des ouvriers gauches		Neatkarīgo sociālistu k. s. Liste de candidats des socialistes indépendants		Kopā Total	
	Skaits	%	Skaits	%	Skaits	%
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%
Rīga (ville)	31.872	15,57	3.204	1,57	35.076	17,11
Rīgas apr. (distr.)	—	—	1.968	3,53	1.968	3,53
Cēsu " "	—	—	815	2,56	815	2,56
Valmieras " "	—	—	3.446	7,76	3.446	7,76
Valkas " "	—	—	736	1,87	736	1,87
Madonas " "	—	—	449	1,17	449	1,17
Vidzeme	—	—	7.414	3,54	7.414	3,54
Liepājas apr. (distr.)	3.810	6,40	429	0,73	4.239	7,22
Aizputes " "	1.094	7,13	47	0,31	1.141	7,44
Kuldīgas " "	2.007	8,29	304	1,28	2.311	9,55
Ventspils " "	4.059	16,33	449	1,81	4.508	18,11
Talsu " "	1.030	5,12	128	0,04	1.158	5,76
Kurzeme	12.000	8,35	1.357	0,95	13.357	9,39
Tukuma apr. (distr.)	904	4,71	92	0,45	996	5,19
Jelgavas " "	2.623	5,14	564	1,11	3.187	6,25
Bauskas " "	1.052	4,02	110	0,51	1.162	5,43
Jēkabpils " "	2.359	10,32	164	0,72	2.523	11,01
Ilūkstes " "	1.320	5,64	154	0,66	1.474	6,30
App. kom.	6	1,01	—	—	6	1,01
Comm. elect. de province	—	—	—	—	—	—
Zemgale	8.264	5,96	1.084	0,78	9.348	6,76
Daugavpils apr. (distr.)	—	—	6.110	6,01	6.110	6,01
Rēzeknes " "	—	—	2.287	3,77	2.287	3,77
Ludzas " "	—	—	788	2,03	788	2,03
Jaunlatgales " "	—	—	326	0,70	326	0,70
Latgale	—	—	9.511	4,06	9.511	4,06
Latvija — Lettonie	52.136	5,01	22.570	2,41	74.706	8,04

Vēlēšanu iznākumi atsevišķos apriņķos rāda, ka neatkarīgo sociālistu partija ir tikai kreisās strādniecības un darba zemniecības saraksta papildinājums. Tāns apgabalos, kurās kreisās strādniecības kandidātu saraksti piedalījās vēlēšanās, par neatkarīgiem

11. Par kreisās strādniecības un neatkarīgo sociālistu kandidātu sarakstiem nodotais balsu procents atsevišķos apriņķos.

sociālistiem nodotais balsu skaits ir ļoti neliels. Turpretim tur, kur kreisās strādniecības kandidātu sarakstu nebija, par neatkarīgiem sociālistiem nodotais balsu skaits ir ievērojami lielāks. Tā Zemgalē un Kurzemē, kur kreisā strādniecība piedalījās vēlēšanās ar saviem sarakstiem, par neatkarīgiem sociālistiem nodotas tikai 0,78% un 0,93% no visām balsīm, turpretim Vidzemē un Latgalē, kur vēlēšanās nepiedalījās kreisā strādniecība, jau 3,54% un 4,06% no visām balsīm. Šie skaitļi liecina, ka šeit ir darīšana ar vienu politisku virzienu, jo tur kur nebija kreisās strādniecības kandidātu sarakstu, šī saraksta piekritēji balsojuši par neatkarīgo sociālistu kandidātu sarakstu.

Par kreisās strādniecības kandidātu sarakstiem ir nodotas 5,01% no visām balsīm, bet par neatkarīgo sociālistu kandidātu sarakstu — 2,43% no visām balsīm — par abiem sarakstiem kopā nodoti 8,04% no visām balsīm. Tomēr dažādos valsts apgabalos šiem sarakstiem nebija vienādi panākumi. Relatīvi vislielākais piekritēju skaits tiem ir bijis Ventspils apriņķī, kur par tiem ir nodoti 18,4% no visām balsīm. Otro vietu ieņem Rīga, kur par šiem sarakstiem nodotas 35.076 balsis, kas iztaisa 17,24% no visām balsīm. Tājāk nāk Jēkabpils apriņķis ar 11,04% no visām balsīm, Kuldīgas apriņķis ar 9,56%, Valmieras apriņķis ar 7,70%, Aizputes ar 7,44%, Liepājas ar 7,22%, Daugavpils ar 6,91%, Ilūkstes ar 6,30%, Jelgavas ar 6,25%. Talsu ar 5,70%, Tukuma ar 5,10%, Rēzeknes 3,77%, Rīgas ar 3,66%, Cēsu ar 2,50%, Ludzas ar 2,06%, Valkas ar 1,87%, Madonas ar 1,17% un Jaunlatgales ar 0,50% no visām nodotām balsīm. Palūkojoties uz šo skaitļu rindu uzkrīt, ka visvairāk par šiem sarakstiem nodotas balsis valsts rietumos, ziemeļos un Rīgā, bet valsts austrumos vismazāk. Izrādās ka par šiem sarakstiem viscitīgāki balso to apgabalu iedzīvotāji, kuri visisāko laiku vai nemaz nav bijuši zem lielinieku jūga un, otrkārt, pilsētu deklasētais proletāriāts.

Liela daļa no balsīm, kurās pēdējās vēlēšanās nodotas par kreisās strādniecības un neatkarīgo sociālistu sarakstiem, iesprieķējās vēlēšanās bija nodotas par sociāldemokrātu strādnieku partiju. Tomēr ir iemeslis pieņemt, ka par ekstrēmi kreisajiem sarakstiem ir balsojuši ne tikai tie vēlētāji, kuri agrākās vēlēšanās savas balsis nodevuši par s.-d. strādnieku partijas sarakstiem, bet ka agrākās vēlēšanās

no balsu nodošanas ir atturējušies daudzi kreisās strādniecības piekritēji, kuri pēdējās vēlēšanās savas balsis nodevuši. Ar to lielā mērā ir izskaidrojama pieaugušā vēlētāju aktivitāte pēdējās vēlēšanās. Ar to arī ir izskaidrojams, ka summējot par sociāldemokrātu strādnieku partiju, kreiso strādniecību un neatkarīgiem sociālistiem nodotās balsis, izņemot Latgali, gandrīz visos pārējos apriņķos ir konstatējams balsu pieaugums salīdzinot ar balsu skaitu, kādas 1925. gada vēlēšanās bija nodotas par sociāldemokrātu strādnieku partijas sarakstiem. Tas ir redzams no sekošās tabeles.

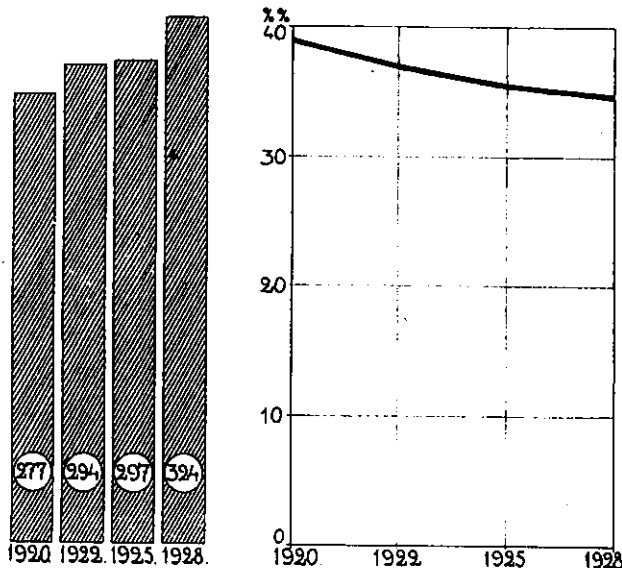
Par sociāldemokrātisko strādnieku partiju, kreiso strādniecību un neatkarīgiem sociālistiem nodotais balsu skaits un procents 1925. un 1928. g. vēlēšanās. Nombre et pourcentage des votes recueillis aux elections en 1925 et en 1928 pour le parti des ouvriers-socialdemocrates, des ouvriers gauches et des socialistes independants.

Apgabali un apriņķi Districts et ovinces	1928. g a d a											
	1925. g. par soc.-dem. strād. part. nodotais balsu skaits		1925. g. par neatkarīgiem sociālistiem nodotais balsu skaits		1928. g. par soc.-dem. strād. part. nodotais balsu skaits		1928. g. par neatkarīgiem sociālistiem nodotais balsu skaits		Kopā		Total	
	Skaits Nombre	%	Skaits Nombre	%	Skaits Nombre	%	Skaits Nombre	%	Skaits Nombre	%	Skaits Nombre	%
Rīga ville . . .	70.087	39,18	55.217	26,88	35.076	17,14	90.293	44,12				
Rīgas apr. distr.	13.492	30,35	15.495	27,78	1.968	3,53	17.464	31,32				
Cēsu " "	8.313	30,43	8.827	27,78	815	2,56	9.642	30,34				
Valmieras " "	18.133	44,33	18.353	41,32	3.446	7,76	21.799	49,08				
Valkas " "	11.365	32,63	13.126	33,30	736	1,87	13.862	35,17				
Madonas " "	8.733	27,63	12.220	31,95	449	1,17	12.669	33,12				
Apgab. komisija Commission elect. provinc.	45	—	—	—	—	—	—	—				
Vidzeme	60.081	33,53	68.022	32,45	7.414	3,54	75.436	35,90				
Liepājas apr. distr.	22.424	40,92	18.919	32,25	4.239	7,22	23.158	39,47				
Aizputes " "	5.130	34,86	3.992	26,09	1.141	7,44	5.133	33,44				
Kuldīgas " "	8.101	34,83	6.366	26,31	2.311	9,55	8.677	35,89				
Ventspils " "	7.920	35,63	4.320	17,36	4.508	18,14	8.828	35,52				
Talsu " "	5.943	32,72	6.185	30,75	1.158	5,70	7.343	36,51				
Apgab. komisija Commission elect. provinc.	35	—	—	—	—	—	—	—				
Kurzeme	49.553	37,18	39.782	27,78	13.357	9,33	53.139	37,11				
Tukuma apr. distr.	5.622	31,77	5.767	30,03	996	5,10	6.763	35,22				
Jelgavas " "	17.141	37,17	16.643	32,82	3.187	6,25	19.830	38,87				
Bauskas " "	5.578	28,05	5.707	26,70	1.162	5,43	6.869	32,13				
Jēkabpils " "	7.250	36,46	6.302	27,58	2.523	11,04	8.825	38,62				
Ilūkstes " "	2.928	12,59	3.489	14,90	1.474	6,30	4.963	21,25				
Apgab. komisija Commission elect. provinc.	10	—	59	18,73	6	1,91	65	20,61				
Zemgale	38.529	30,90	37.967	27,46	9.348	6,78	47.315	34,24				
Daugavpils apr. distr.	16.244	19,09	9.619	10,59	6.110	6,91	15.729	17,50				
Rēzeknes " "	8.138	14,00	3.993	6,58	2.287	3,77	6.280	10,35				
Ludzas " "	11.224	31,31	5.229	13,55	788	2,05	6.017	15,63				
Jaunlatg. " "	7.064	18,63	6.511	13,91	326	0,70	6.837	14,64				
Apgab. komisija Commission elect. provinc.	67	—	—	—	—	—	—	—				
Latgale	42.737	19,50	25.352	10,52	9.511	4,06	34.863	14,55				
Latvija Lettonie	260.987	31,30	226.340	24,34	74.706	8,04	301.046	32,38				

Kreisās strādniecības un darba zemniecības partija ir galvenā kārtā pilsētnieku partija, jo no visām balsīm, kuras par šo partiju ir nodotas, 85,1% ir nodotas pilsētās un tikai 14,9% uz laukiem. No balsīm, kuras nodotas par neatkarīgiem sociālistiem, 54,95% nodotas pilsētās un 45,05% uz laukiem. Starp pilsētnieku kandidātu sarakstiem kreisās strādniecības saraksts ieņem otro vietu, jo par to ir nodotas 11,90% no visām pilsētnieku balsīm. Uz laukiem šis saraksts ir apvienojis tikai 1,45% no visām lauku vēlēšanu balsīm.

Dažās iepriekšējās vēlēšanās balsojuši kopā ar sociāldemokrātu strādnieku partijas vēlētajiem arī tie vēlētaji, kuri pēdējās vēlēšanās balsojuši par sociāldemokrātiem maziņkiem, par žīdu strādnieku partiju „Bunds“ un par Latgales sociāldemokrātu partiju (Opincans). Par sociāldemokrātu maziņkiem partiju nodotas 11.774 balsis, kamēr 1925. gadā 30.025 un 1922. gada vēlēšanās 49.595 balsis. Par šo partiju nodotais balsu skaits kopš pēdējām vēlēšanām ir samazinājies visos apriņķos. Relatīvi visvairāk balsu par to ir nodotas Bauskas apr. (4,84%), Madonas apr. (3,27%), Jēkabpils apr. (2,83%), Talsu apr. (2,58%), Ilūkstes apr. (2,52%), Tukuma apr. (2,48%), Valkas apr. (2,38%) un Ventspils apr. (2,11%). Pārējos apriņķos par šo partiju nodots mazāk nekā 2% no visām balsīm. No visām par šo partiju nodotām balsīm 80,4% ir nodoti uz laukiem un tā apvieno 1,70% no visām lauku balsīm.

12. Par kreisā spārna partijām nodotais balsu skaits (tūkstošos) un procenti.

Latgales sociāldemokrātu zemnieku un strādnieku partija (Opincans) ar savu sarakstu pirmo reizi izgāja pēdējās vēlēšanās vienīgi Latgales vēlēšanu apgabalā un tur ieguva 6327 balsis. Šis balsis Latgalē ir zaudējusi sociāldemokrātiskā strādnieku partija, kura 1925. gada vēlēšanās ieguva Latgalē 42.727 balsis, bet 1928. gada vēlēšanās 25.352 balsis. Kad pēdējām pieskaita par neatkarīgiem sociālistiem

nodotās 9511 balsis un par Latgales sociālistiem nodotās 6327 balsis, tad par kreisā spārna partijām tur nodotas 41.200 balsis, kas par 1500 mazāk nekā iepriekšējās vēlēšanās. Par Latgales sociāldemokrātu partiju nodoto balsu starpā ir 91,8% tādu, kuras ir nodotas uz laukiem.

Žīdu sociāldemokrātiskā organizācija „Bunds“ uzstājās ar savu patstāvīgu kandidātu sarakstu vienīgi Latgales vēlēšanu apgabalā. Pirmās Saeimas vēlēšanās šī partija Latgalē ieguva 2409 balsis, otrās Saeimas vēlēšanās 4310 balsis un pēdējās vēlēšanās 5302 balsis. Abās pēdējās vēlēšanās tā ieguva pa mandātam. No balsīm, kuras nodotas šim sarakstam 86,07% ir nodotas pilsētās.

Visas augstāk minētās partijas ir zināmā mērā izaugušas no sociāldemokrātu strādnieku partijas un Saeimā reprezentē kreiso spārnu, kuru agrāk varēja saukt par sociālistisku. Sekošā tabele rāda kāds procents no visām balsīm atsevišķos apriņķos ir nodots par šī spārna kandidātu sarakstiem.

Par kreisā spārna partijām nodotais balsu procenti. Pourcentage des votes recueillis pour les partis de l'aile gauche.

Vēlēšanu apgab. Circonscriptions electorales	Nodoto balsu procenti Pourcentage des votes recueillis				Pieaugums vai zudējums Accroissement ou décroissement
	1920. g.	1922. g.	1925. g.	1928. g.	
Rīgā	33,35	29,82	40,89	44,78	+ 4,89
Viļzeme	49,22	46,70	40,18	38,01	— 2,13
Kurzeme	55,72	45,17	42,03	38,00	— 3,13
Zemgale	38,44	42,29	37,97	36,87	— 1,10
Latgale	11,30	23,98	22,42	19,85	— 2,57
La vijā Lettonie	39,00*)	37,13	35,67	34,89	— 0,78

Palūkojoties uz augstāk pievesto tabeli izrādās, ka par kreiso spārnu nodoto balsu procenti ir palielinājies Rīgas apgabalā tāpat kā pilsētu lielākā daļā, turpretim uz laukiem tas turpinājis samazināties un par visām augstāk minētām partijām kopā ņemtām tas valsts apmērā ir samazinājies par 0,78%. Šī pārgrozība ir izskaidrojama ar to, ka sakarā ar agrārreformu agrāko laukstrādnieku lielākā daļa ir pārvērtusies par sīkgruntuņniekiem un sakarā ar to pamazām pārorientējas vienmēr vairāk uz labo pusi. Ar to pa daļai arī izskaidrojās, ka vislielākos zaudējumus ir cietusi sociāldemokrātu maziņnieku partija, kuras vēlēšanu lielākā daļa rekrūtējās no agrākiem laukstrādniekiem, tagadējiem jaunsaimniekiem. Bez tam ar agrāro reformu neapmierinātā kreisākā lauku iedzīvotāju daļa lielā mērā pārvietojās uz pilsētām un sakarā ar to tur pieaug kreiso balsu skaits, kamēr uz laukiem tas iet mazumā.

Pilsonisko partiju starpā pirmo vietu ieņem zemnieku savienība. Par šo partiju ir nodotas 15% no visām balsīm un 30,8% no visām latviešu pilsoņu balsīm, bet kad atskaita latgaliešu latviešu partijas,

*) Šī tabele ievērotas visas kreisam spārnā nodotās balsis, neskatoties uz to vai šīs balsis ir devušas manuālu vai nē, turpretim pārskatā par 1925. gada vēlēšanām neviņa ievērotas pavisam sīkās grupiņas, kuras nebija ieguvušas manuālu un tālāb Satversmes Sapulces vēlēšanu iznākumus par kreiso spārnu nodotais balsu procenti bija apzīmēti ar 38,00, kamēr tas īstībā bija 39,00.

tad pat 41,2% no visām latviešu pilsoniskām balsim. Pēdējās vēlēšanās zemnieku savienība bija arī stīprākā partija uz laukiem, jo no visām uz laukiem nodotām balsim par šo partiju ir nodotas 23,0%. Otrā vietā uz laukiem ieņem sociāldemokrātu strādnieku partija ar 21,8% no visām balsim.

Par zemnieku savienību nodotais balsu skaits atsevišķos vēlēšanu apgabalos un gados.

Nombre des votes recueillis pour l'Union des paysans dans différentes circonscriptions électorales et années.

Vēlēšanu apgabali <i>Circonscriptions électorales</i>	Satv. Sapulces vēlēšanās <i>Elect. dans la Constituante</i>	I. Saeimas vēlēšanās <i>Elect. dans la I. Saeima</i>	II. Saeimas vēlēšanās <i>Elect. dans la II. Saeima</i>	III. Saeimas vēlēšanās <i>Elect. dans la III. Saeima</i>
Rīga	—	4.233	5.857	5.846
Vidzeme	65.068	60.491	55.640	63.011
Kurzeme	25.971	26.531	25.314	30.088
Zemgale	31.981	32.834	29.755	22.917
Latgale	—	8.675	8.504	7.311
Latvija — Lettonie ...	126.494*)	132.764	125.070	139.173

Par zemnieku savienību nodotais balsu skaits bija vismazākais 1925. gada vēlēšanās, bet pēdējās vēlēšanās tas ir lielāks nekā visās iepriekšējās. Par šo partiju nodotais balsu skaits kopš 1925. gada ir pieaudzis visos apgabalos, izņemot Latgali, kur tas mazliet samazinājies pateicoties latviešu apvienības kandidātu saraksta uzstādīšanai.

Par zemnieku savienību atsevišķos vēlēšanu apgabalos un gados nodotais balsu procents.

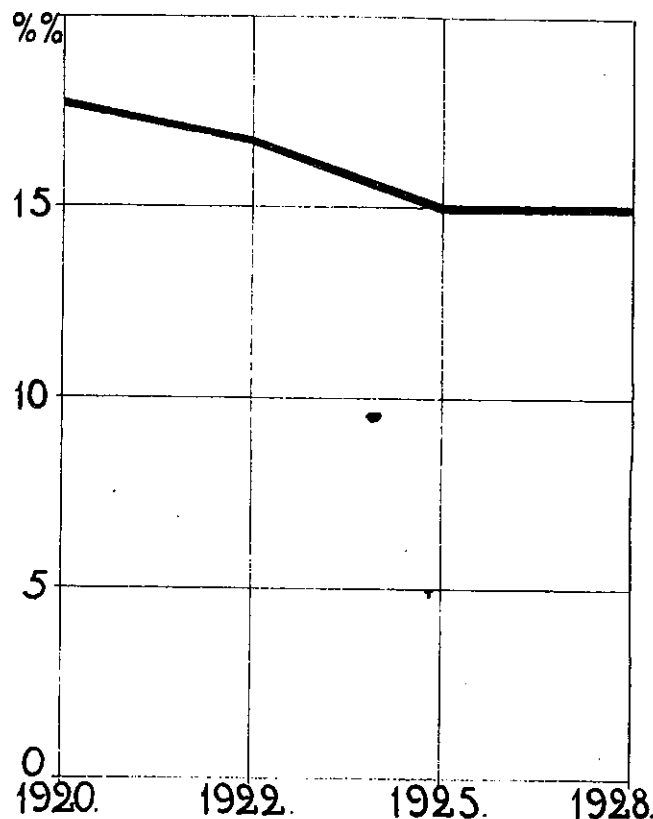
Pourcentage des votes recueillis pour l'Union des paysans dans différentes circonscriptions électorales et années.

Vēlēšanu apgabali <i>Circonscriptions électorales</i>	Satv. Sapulces vēlēšanās <i>Elections dans la Constituante</i>	I. Saeimas vēlēšanās <i>Elect. dans la I. Saeima</i>	II. Saeimas vēlēšanās <i>Elect. dans la II. Saeima</i>	III. Saeimas vēlēšanās <i>Elect. dans la III. Saeima</i>
Rīga	—	2,89	3,27	2,86
Vidzeme	32,27	31,52	31,05	30,06
Kurzeme	20,27	19,20	19,00	21,02
Zemgale	33,27	27,07	23,03	23,52
Latgale	—	4,16	3,96	3,12
Kopā — Total ...	17,78	16,77	15,03	14,97

Par zemnieku savienību nodoto balsu procentu ir mazliet samazinājies Rīgas, Vidzemes un Latgales vēlēšanu apgabalos. Zemgalē tas nav grozījies, bet Kurzēmē mazliet palielinājies. Valsts apmērā par šo partiju nodotais balsu procents abās pēdējās vēlēšanās ir palicis pilnīgi vienāds. Turpretim salīdzinot ar Satversmes Sapulces un pirmās Saeimas vēlēšanām tas ir pamazinājies.

*) Skat. piezīmi pārskatā par 1925. gada vēlēšanām.

13. Par zemnieku savienību nodoto balsu procents atsevišķās vēlēšanās.

Atsevišķos apriņķos par zemnieku savienību nodotais balsu skaits (tūkstošos):

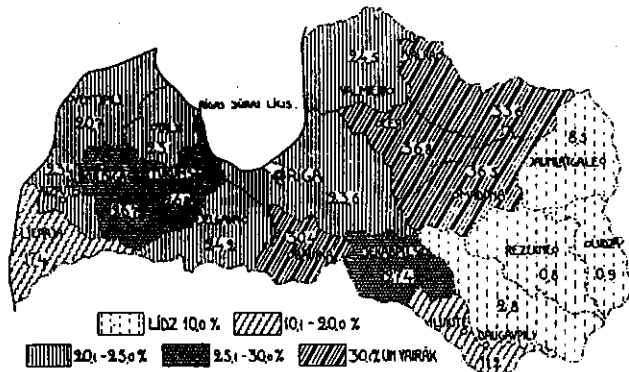
Nombre en 1000 des votes recueillis pour l'Union des paysans par districts différents.

Apriņķi <i>Districts</i>	1920. g.	1922. g.	1925. g.	1928. g.
Rīgas	14,5	12,0	11,6	13,2
Cēsu	22,2	18,8	10,0	11,7
Vaļmieras	12,7	13,0	11,1	10,9
Valkas	15,0	16,8	12,5	13,2
Maļonās	—	—	10,4	14,0
Liepājas	5,1	7,0	8,2	10,2
Aizputes	3,9	4,3	3,0	3,6
Kuldīgas	5,2	6,1	6,3	6,3
Ventspils	5,3	3,4	4,2	5,2
Talsu	6,4	5,8	3,6	4,6
Tukuma	6,7	5,5	4,9	5,1
Jelgavas	10,7	9,9	10,2	12,4
Baškas	5,8	6,9	5,9	6,3
Jēkabpils	7,2	6,9	5,3	6,3
Ilūkstes	1,0	3,7	3,4	2,6
Daugavpils	—	2,9	2,5	2,5
Rēzeknes	—	1,0	0,5	0,5
Ludzas	—	4,7	0,3	0,3
Jaunlatgales	—	—	5,2	4,0

Salīdzinot par zemnieku savienību nodoto balsu skaitu abās iepriekšējās vēlēšanās, izrādās, ka balsu skaita pieaugums ir atzīmējams visos apriņķos, iz-

nemot Valmieras, Ilūkstes un Jaunlatgales apriņķus, kur notikusi neliela balsu skaita samazināšanās. Relatīvos skaitļos aina mazliet grozās.

14. Par zemnieku savienību atsevišķos apriņķos nodoto balsu procents.

Par zemnieku savienību nodoto balsu procents.
Pourcentage des votes recueillis pour l'Union des paysans.

Apriņķi — Districts	1920. g.	1922. g.	1925. g.	1928. g.
Rīgas	32,04	26,45	26,00	23,05
Cēsu	38,25	37,81	36,51	36,51
Valmieras	22,09	26,89	27,15	24,52
Valkas	32,27	34,43	36,00	33,00
Madonas	—	—	32,95	36,55
Liepājas	13,03	13,97	14,91	17,41
Aizputes	19,12	22,65	20,71	23,45
Kuldīgas	22,19	25,79	27,12	26,72
Ventspils	26,31	16,41	18,53	20,75
Talsu	25,94	23,37	19,03	23,10
Tukuma	36,03	28,28	27,97	26,78
Jeļgavas	33,00	25,63	22,03	24,21
Bauskas	33,33	33,41	30,57	30,41
Jekabpils	36,78	30,15	26,79	27,41
Ilūkstes	22,00	18,60	14,83	11,22
Daugavpils	—	3,88	2,96	2,54
Rēzeknes	—	1,91	0,59	0,51
Ludzas	—	7,25	0,92	0,58
Jaunlatgales	—	—	13,02	8,50
Latvijā — Lettonie	17,78	16,77	15,03	14,97

Salīdzinot ar iepriekšējām vēlēšanām par zemnieku savienību nodotais balsu procents atsevišķos apriņķos spīgti nav grozījies. Neliela samazināšanās ir notikusi Rīgas, Valmieras un Valkas apriņķos, kurpretim Liepājas, Aizputes un Ventspils apriņķos ir atzīmējams pieaugums. Arī Latgalē par šo partiju nodotais balsu procents viscaur ir samazinājies.

Pēc iegūta balsu skaita daudzuma otro vietu latviešu pilsoņu partiju starpā ieņem kristīgo zemnieku un katoļu partija, kura savus kandidātu sarakstus bija uzstādījusi četros vēlēšanu apgabalos. Par šo partiju nodots sekošs balsu skaits.

Kristīgo zemnieku partija.

Parti des paysans - chrétiens.

	1925. g.	1928. g.
Rīga	2 156	2 458
Vidzeme	241	—
Kurzeme	2 554	2 943
Zemgale	3 971	4 705
Latgalē	35 309	47 230
Kopā	44 231	57 336
Total		

Līdz šim šī partija ir ieguvusi mandātus vienīgi Latgalē un Zemgalē, bet kandidātu sarakstus uzstāda arī pārējos apgabalos. Kurzemē par šo partiju balso Aizputes apriņķa katoļticīgie zemnieki (suii). Šinī apriņķī 12,21% no visām balsīm ir nodotas par katoļu sarakstu, bet pārējos Kurzemes apriņķos tas svārstās ap 1%. Zemgalē par šo partiju ir nodotas 10,07% no visām balsīm Ilūkstes apriņķī un 7,15% no visām balsīm Bauskas apriņķī (katoļi ap Skaistkalni), bet pārējos apriņķos tikai ap pusprocentu no visām balsīm. Latgalē turpretim šī partija ir stiprākā. Par to ir nodotas 20,10% no visām balsīm, kamēr otrā vietā nāk progresīvā tautas apvienība ar 12,57% no visām Latgales balsīm.

Par kristīgo zemnieku un katoļu partiju Latgalē nodotais balsu skaits un procents.

Nombre et pourcentage des votes recueillis pour le parti des paysans chrétiens et des catholiques en Latgale.

Gadi — Années	Balsu skaits — Nombre	Procents — %
1920. gadā	26 534	15,9
1922. " "	47 202	24,3
1925. " "	35 309	16,4
1928. " "	47 230	20,2

Par šo partiju nodotais balsu skaits un procents pēdējās vēlēšanās ir palielinājies un absolūtos skaitļos līdzinās 1922. gada iznākumiem, bet relatīvi ir mazāks par tiem. Atsevišķos Latgales apriņķos šī partija ieguvusi sekošu daļu no visām balsīm: Ludzas apriņķī 23,6%, Rēzeknes apriņķī 21,1%, Daugavpils apriņķī 20,1% un Jaunlatgales apriņķī 15,7%. Deviņas desmitdaļas no balsīm, kuŗas šī partija ieguva, ir nodotas uz laukiem.

Bez augstāk minētās kristīgo zemnieku partijas Latgalē vēlēšanu cīņā piedalījās vēl divas Latgales latviešu partijas. Tāro vietu starp Latgales kandidātu sarakstiem ieņem progresīvā tautas apvienība, kuŗas kandidātu saraksts bija uzstādīts vienīgi Latgalē. Šī partija ir izaugusi no Latgales darba partijas un demokrātu partijas daļas. Par Latgales darba partiju un progresīvo apvienību dažādās vēlēšanās nodots sekošs balsu skaits un procents:

Par progresīvo tautas apvienību, resp. darba partiju nodotais balsu skaits un procents Latgalē.

Nombre et pourcentage des votes recueillis pour l'Union nationale progressive resp. parti du travail.

Gadi — Années	Balsu skaits — Nombre	Procents — %
1920. " "	11 719	7,0
1922. " "	27 679	14,3
1925. " "	15 926	7,3
1928. " "	29 449	12,6

Absolūtos skaitļos par šo partiju nodotais balsu skaits pēdējās vēlēšanās bija lielāks nekā jebkurās iepriekšējās. Turpretim procentuāli tā ir tagad ieguvusi mazāku daļu nekā 1922. gada vēlēšanās. Visvairāk par šo partiju balsots Rēzeknes apriņķī (15,8%), tad nāk Ludzas (13,1%), Daugavpils (11,0%) un Jaunlatgales (9,20%) apriņķī. No visām balsim, kuŗas par šo partiju nodotas, 93,0% ir nodotas uz laukiem.

Trešo vietu Latgales latviešu partiju starpā ienem Latgales demokrātisko zemnieku apvienība, kuŗa uzskatāma kā Latgales zemnieku partijas un vienas demokrātu partijas daļas pēcteci.

Par Latgales demokrātisko zemnieku apvienību, resp. zemnieku partiju nodotais balsu skaits,

Nombre des votes recueillis pour l'Union des paysans - democrates de Latgale resp. parti des paysans.

Gadi Années	Balsu skaits Nombre	Procents %
1920.	72 961	43,3
1922.	8 522	4,4
1925.	12 915	6,0
1928.	25 902	11,1

Satversmes Sapulces vēlēšanās šai partijai bija ārkārtīgi lieli panākumi, bet pirmās Saeimas vēlēšanās tā cieta smagu neveiksmi, no kuŗas tā tomēr pamazām atspīrgst un ar katrām nākošām vēlēšanām iegūst jaunus panākumus. Visvairāk par šo partiju balsots Rēzeknes apriņķī (15,4%), tad Ludzas un Jaunlatgales apriņķos (10,3%) un beidzot Daugavpils apriņķī (8,9%).

Progresīvā tautas apvienība un demokrātisko zemnieku apvienība ir izaugušas no Latgales darba un Latgales zemnieku partijām, kuŗām pievienojušās daļas no Latgales demokrātu partijas. 1925. gada vēlēšanās par trim minētām partijām bija nodotas 48 563 balsis, bet 1928. gadā par abām jaunajām partijām 55.351 balss.

Latviešu jaunsaimnieku un sīkgruntnieku partija ir piedalījusies vēlēšanās 1925. un 1928. gados. Pēdējās vēlēšanās šī partija ieguva redzamus panākumus, jo par to nodotais balsu skaits pieaudzis no 14372 līdz 37.435. Atsevišķos apriņķos par šo partiju nodeva sekošu balsu skaitu.

Par jaunsaimnieku un sīkgruntnieku partiju nodotais balsu skaits un procents.

Nombre et pourcentage recueillis pour le parti des nouveaux agriculteurs et petits-fermiers.

Apriņķi Districts	1925. g.		1928. g.	
	Skaits Nombre	%	Skaits Nombre	%
Rīgas	1.846	4,1	5.646	10,1
Cesu	366	1,3	1.949	6,1
Valmieras	490	1,2	1.440	3,2
Valkas	637	1,8	3.784	9,6
Madonas	630	2,0	2.039	5,3
Liepājas	1.155	2,1	2.008	3,4
Aizputes	396	2,7	1.319	8,0
Kuldīgas	1.085	4,7	1.796	7,4
Ventspils	1.234	5,5	2.088	8,4
Talsu	1.347	7,1	2.201	10,9
Tukuma	1.031	5,8	1.807	9,4
Jelgavas	1.045	2,3	1.522	3,6
Bauskas	419	2,1	1.209	5,7
Jēkabpils	988	5,0	1.776	7,8
Ilūkstes	397	1,7	2.052	8,9

Latgalē par šo partiju ir nodotas 4777 balsis vai 2,0% no visām balsim. Šī partija var uzrādīt kā absolūtu tā arī relatīvu pieaugumu visos apriņķos. Tā ir gandrīz tīri lauku iedzīvotāju partija, jo 92,0% no visām balsim, kas nodotas par šo partiju ir lauku iedzīvotāju balsis. Savu vairāk nekā 23.000 lielo balsu pieaugumu šī partija ir ieguvusi uz Latvijas jaunsaimnieku, sociāldemokrātu mazinieku un demokrātiskā centra partiju rēķina, kuŗas izgājušās vēlēšanās zaudējušas ievērojamu daļu no savām balsim.

Demokrātiskais centrs pieder pie partijām, kuŗas vēlēšanās ir zaudējušas. Par šo partiju nodotais balsu skaits atsevišķās vēlēšanās bija sēkošs:

Par demokrātisko centru nodotais balsu skaits pilsētās un uz laukiem.

Nombre des votes recueillis pour le Centre democratique dans les villes et à la campagne.

Gadi Années	Pilsētās Dans les villes	Uz laukiem A la campagne	Kopā Total
1922	41.795	15.643	57.438
1925	21 757	9 923	31.680
1928	11.222	6.382	17.604

Par demokrātisko centru atsevišķos apriņķos nodotais balsu procentš.

Pourcentage des votes recueillis pour le Centre democratique par districts differents.

Apriņķi Districts	1922. gaoā	1925. gādā	1928. gādā
Rīgas pilsēta — ville.	20,18	7,37	2,91
Rīgas apriņķis — distr.	11,00	5,23	2,88
Cesu	4,88	3,45	2,40
Valmieras	3,28	3,06	1,88
Valkas	4,00	2,98	2,43
Madonas	—	3,40	1,22
Vidzeme	5,93	3,70	2,02
Liepājas apriņķis — distr.	8,97	3,96	2,25
Aizputes	6,07	2,85	2,10
Kuldīgas	5,14	3,41	2,44
Ventspils	7,73	6,45	5,14
Talsu	5,38	4,10	1,91
Kurzeme	6,87	3,03	2,73
Tukuma apriņķis — distr.	6,77	3,02	1,91
Jelgavas	8,64	5,40	2,04
Bauskas	4,93	3,25	1,31
Jēkabpils	4,38	2,71	1,12
Ilūkstes	2,15	1,49	0,75
Zemgale	5,83	3,60	1,54
Daugavpils apriņķis — distr.	—	1,30	0,80
Rēzeknes	—	0,58	0,96
Ludzas	—	0,46	0,57
Jaunlatgales	—	1,04	0,53
Latgale	—	0,93	0,59
Latvija Lettonie	7,25	3,61	1,59

1922. gadā šī partija bija no visām latviešu politiskām partijām vispilsētnieciskākā, jo no balsim, kas par to bija nodotas 1922. g. 75% bija nodotas pilsētās, bet pēdējās vēlēšanās tikai 64% un tagad vairākām latviešu partijām pilsētās ir nodots lielāks balsu procents nekā demokrātiskam centram. Tas gal-

venā kārtā ir izskaidrojams ar to, ka agrākās vēlēšanās demokrātiskais centrs bija stiprākā latviešu pilsoniskā partija Rīgā, bet pamazām viņa tur balsis ir zaudējusi. Tā Rīgā par demokrātisko centru 1922. gada vēlēšanās nodotas 29 526 balsis, 1925. g. vēlēšanās 13 180 un 1928. gada vēlēšanās 5947.

Visvairāk par demokrātisko centru balsis ir nodotas Ventspils apriņķī — 5,1%, bet visos pārējos apriņķos par šo partiju nodotais balsu procents svārstās starp 1 un 3. Par šo partiju nodotais balsu procents visur ir samazinājies.

Daļu no demokrātiskā centra zaudētām balsīm ir ieguvuse **Latvijas darba savienība**, kuŗa abās iepriekšējās vēlēšanās piedalījās ar saviem kandidātu sarakstiem. Par darba savienību nodotais balsu skaits un procents atsevišķos vēlēšanu apgabalos bija sekošs.

Par darba savienību nodotais balsu skaits un procents.

Nombre et pourcentage des votes recueillis pour l'Union du Travail.

Apgabali Provinces	1925. g.		1928. g.	
	Skaits	%	Skaits	%
Rīga	2 805	1,57	6 514	3,18
Vidzeme	1 596	0,89	2 953	1,41
Kurzeme	716	0,54	1 295	0,90
Zemgale	869	0,69	2 058	1,49
Latgale	323	0,15	—	—
Kopā — Total ...	6 309	0,76	12 820	1,38

Par šo partiju nodotais balsu skaits viscaur ir pieaudzis un valsts apmērā, neskatoties uz to, ka Latgales apgabalā šai partijai nebija sava kandidātu saraksta, tas ir dubultojies. Vislielāko balsu procentu šī partija ir ieguvusi Rīgas pilsētā — 3,2%, bet uz laukiem vislielākais balsu procents ir Rīgas un Cēsu apriņķos — pa 2,1%.

Pēdējās vēlēšanās pirmo reizi mandātu ieguva **kristīgo darba lauzu savienība**, kuŗa ar savu kandidātu sarakstu uzstājās vienīgi Kurzemes vēlēšanu apgabalā. 1925. gadā par šo sarakstu tur nodeva 3530 balsis, bet 1928. gadā 4484 un šī partija tur ieguva pārstāvi.

No labā spārna partijām vislielākos panākumus guva **kristīgā apvienība un strādnieku partija**. Agrākās vēlēšanās liela daļa no šīs partijas piederīgiem gāja vēlēšanās zem kristīgi nacionālās savienības nosaukuma. Par šo partiju 1922. gada vēlēšanās nodotas 33.043 balsis, 1925. gada vēlēšanās 14.736 balsis, bet 1928. gada vēlēšanās atkal 25 254 balsis.

Kamēr par šo partiju nodotais balsu procents laikā starp 1922. un 1925. gada vēlēšanām bija viscaur samazinājies, tikmēr tas laikā starp abām pēdējām vēlēšanām uzrāda pieaugumu visos apgabalos un apriņķos. Šai partijai ir pilsētās divas reizes lielāks piekritēju skaits nekā uz laukiem, jo no visām balsīm, kas nodotas par šo partiju, 65,3% nodotas pilsētās, bet 34,7 uz laukiem.

Par **nacionālo apvienību** nodotais balsu skaits lēnām pamazām 1922. gadā par to nodotas 29.457 balsis, 1925. gadā 27.553 balsis un 1928. gadā 20.978 balsis.

Par kristīgo apvienību nodotais balsu procents atsevišķos apriņķos.

Pourcentage des votes recueillis pour l'Union chrétienne par districts différents.

Apriņķi un apgabali Districts et provinces	1920. g.	1922. g.	1925. g.	1928. g.
Rīga	1,9	4,7	2,4	3,7
Rīgas	2,4	4,3	2,1	3,1
Cēsu	2,7	4,8	2,1	3,5
Valmieras	3,2	4,2	2,9	4,4
Valkas	2,1	4,1	1,9	3,1
Madonas	—	—	1,3	1,7
Vidzeme	2,8	4,4	2,1	3,2
Liepājas	10,0	11,3	1,7	6,0
Aizputes	3,1	9,2	0,5	1,9
Kuldīgas	2,2	4,1	2,1	2,3
Ventspils	3,9	9,9	3,6	3,7
Talsu	2,9	5,8	2,2	3,9
Kurzeme	5,1	8,5	1,8	4,3
Tukuma	2,0	8,3	3,4	5,0
Jelgavas	4,8	7,5	4,3	4,8
Bauskas	1,7	4,0	2,1	2,1
Jēkabpils	1,3	2,2	1,4	3,5
Ilūsktes	0,5	0,9	0,3	0,3
Zemgale	2,8	5,0	2,7	3,5
Daugavpils	—	—	0,8	—
Rēzeknes	—	—	0,1	—
Ludzas	—	—	0,1	—
Jaunlatgales	—	—	0,6	—
Latgale	—	—	0,5	—
Latvija Lettonie	2,1	4,3	1,8	2,7

Par nacionālo apvienību nodotais balsu skaits atsevišķos apgabalos.

Nombre des votes recueillis pour l'Union nationale par provinces différentes.

Vēlēšanu apgabali Circonscriptions électorales provinciales	1922. g.	1925. g.	1928. g.
	Skaits Nombre	Skaits Nombre	Skaits Nombre
Rīga	9.859	10.305	9.401
Vidzeme	9.021	8.629	6.611
Kurzeme	4.175	4.264	2.525
Zemgale	3.549	2.577	2.441
Latgale	2.853	1.778	—
Latvija Lettonie	29.457	27.553	20.978

Par šo partiju nodotais balsu skaits ir samazinājies visos apgabalos.

Par šo partiju nodotais balsu procents ir samazinājies visos apriņķos, izņemot Jēkabpils apriņķi, kur tas mazliet pieaudzis, un Tukuma un Bauskas apriņķus, kur tas nav grozījies. Arī nacionālā apvienība savu balsu lielāko daļu (68,6%) ir ieguvusi pilsētās.

Par nacionālo apvienību nodotais balsu procents atsevišķos apriņķos.

Pourcentage par districts des votes recueillis pour l'Union nationale.

Apgabali un apriņķi <i>Districts et provinces</i>	1922. g.	1925. g.	1928. g.
Rīga	6,7	5,7	4,6
Rīgas apr.	5,8	5,1	3,1
Cēsu "	5,3	5,0	3,6
Valmieras "	4,3	5,5	4,1
Valkas "	3,5	4,0	2,1
Madonas "	—	4,8	2,6
Vidzeme	4,7	4,8	3,1
Liepājas apr.	3,5	4,0	2,3
Atžupes "	1,6	1,9	0,8
Kuldīgas "	2,6	2,6	1,7
Ventspils "	4,0	2,0	1,1
Talsu "	2,0	3,3	1,5
Kurzeme	3,0	3,2	1,8
Tukuma apr.	3,3	2,8	2,8
Jelgavas "	3,5	2,3	1,6
Bauskas "	2,7	1,4	1,4
Jēkabpils "	2,7	2,6	2,9
Ilūkstes "	2,0	0,0	0,6
Zemgale	2,0	2,0	1,8
Daugavpils apr.	1,6	1,2	—
Rēzeknes "	1,1	0,5	—
Ludzas "	1,6	0,6	—
Jaunlatgales "	—	0,8	—
Latgale	1,8	0,8	—
Latvija	3,7	3,3	2,8
<i>Lettonie</i>			

Miera un kārtības apvienība ir absolūtos skaitļos mazliet palielinājusi iegūto balsu skaitu. 1925. gadā par šo partiju nodotas 13.948 balsis, bet 1928. gadā 14.736 balsis. Relatīvi tā mazliet zaudējusi, jo par to nodotais balsu procents ir samazinājies no 1,66 uz 1,68. Rīgā šis saraksts ieguva 2,65% no visām balsīm, Vidzemē — 1,46%, Kurzemē — 3,21% un Zemgalē — 1,20%. Vislielākie panākumi šim sarakstam bija Liepājas apriņķī, kur par to nodoti 4,37% no visām balsīm. Kurzemes apgabalā šis saraksts arī ieguva mandātu.

Pirmo reizi ar savu sarakstu Latgales vēlēšanu apgabalā uzstājās Latgales latviešu apvienība, kuŗa šinī apgabalā ieguva 5.853 balsis un līdz ar to vienu mandātu. Tāpat pirmo reizi vēlēšanās piedalījās agrākie naudas noguldītāji un citādi cietušie, kuŗi visā valstī ieguva 14.096 balsis. Vislielākie panākumi šim sarakstam bija Vidzemes vēlēšanu apgabalā, kur par to nodotas 7.189 balsis. Pārējos vēlēšanu apgabalos par šo sarakstu nodoto balsu skaits svārstās 2 un 2½ tūkstošiem. Madonas apriņķī par šo sarakstu nodevusi savas balsis vislielākā vēletāju daļa — 4,2%. Tad nāk Valmieras apriņķis ar 4,0%, Cēsu ar 3,2%, Bauskas, Jēkabpils un Valkas ar 3,1%. Pārējos apriņķos par šo sarakstu ir nodotas mazāk nekā 3% no visām balsīm. Visas augstāk minētās partijas un grupas ir ieguvušas mandātus. Bez tam vēlēšanās tomēr piedalījās vesela rinda latviešu pilsonisko partiju, kuŗas palika bez pārstāvniecības Saeimā. Pie tām pieder latviešu jaunzemnieku savienība, par kuŗu 1922. gadā bija nodotas 15.392

Saeimas vēlēšanas 1928. g.

balsis, 1925. gadā 18.552, bet 1928. gadā tikai 7.545 balsis. Atsevišķos apgabalos par to nodotas 2—3 tūkstoši balsu. Zemāk minētās partijas un grupas pēdējās vēlēšanās piedalījās pirmo reizi. Vislatvijas tautas sapulces saraksts ieguva 7.213 balsis, latvju sieviešu apvienības — 6.443, saimnieciskā centra saraksts — 5.656, to starpā Rīgā 4.492 balsis, radikāldemokrāti — 5.247 balsis, saimnieciskā apvienība — 5.179 balsis, to starpā Rīgā 3.329 balsis, apvienotais zemnieku saraksts — 4.346, to starpā Vidzemē 3.614 balsis. Beidzot tautas tiesību un veselības aizstāvju saraksts ieguva tikai 723 balsis.

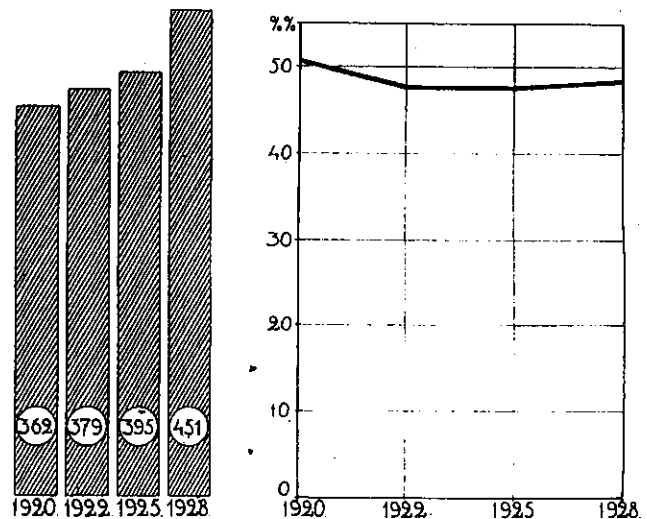
Par latviešu pilsoniskām partijām nodotais balsu skaits ar katrām vēlēšanās ir palielinājies, bet it sevišķi strauji tas ir pieaudzis laikā starp abām pēdējām vēlēšanām. Kamēr laikā no 1920.—1922. g. latviešu pilsonisko balsu skaits palielinājās par 16.961, tas laikā no 1922.—1925. gadam palielinājies par 15.402, bet laikā starp 1925.—1928. g. palielinājies par 55.964 balsim.

Par latviešu pilsoniskām partijām nodoto balsu skaits.

Nombre des votes recueillis pour les partis bourgeois lettons.

Apgabali <i>Provinces</i>	Sapulces vēlēšanās <i>Aux élections dans la Constituante</i>	I. Saeimas vēlēšanās <i>Aux élections dans la I. Saeima</i>	II. Saeimas vēlēšanās <i>Aux élections dans la II. Saeima</i>	III. Saeimas vēlēšanās <i>Aux élections dans la III. Saeima</i>	Uz 100 balsim Satv. Sapulces vēlēš. bija Sur 100 votes aux élect. dans la Constituante il y avait		
					I. Saeimas vēlēšanās <i>dans la I. Saeima</i>	II. Saeimas vēlēšanās <i>dans la II. Saeima</i>	III. Saeimas vēlēšanās <i>dans la III. Saeima</i>
Rīga	33.162	56.287	55.002	57.048	169,7	165,9	172,0
Vidzeme	102.695	97.257	103.037	122.993	94,7	100,3	119,6
Kurzeme	48.609	59.672	62.014	73.400	122,9	127,6	151,0
Zemgale	54.232	60.991	61.637	70.395	112,5	113,6	129,8
Latgale	123.601	105.053	112.972	126.790	85,00	91,4	102,0
Latvija	362.299	379.260	394.662	450.626	104,7	108,9	124,4
<i>Lettonie</i>							

15. Par latviešu pilsoniskām partijām nodotais balsu skaits (tūkstošos) un procents atsevišķās vēlēšanās.

Laikā starp Satversmes sapulces un pirmās Saeimas vēlēšanām latviešu pilsonisko balsu skaits samazinājies Latgalē un Vidzemē, laikā starp pirmo Saeimu un otro Saeimu tas mazliet samazinājies Rīgā, bet laikā starp abām pēdējām vēlēšanām nekur nav notikusi samazināšanās. Agrāk, neskatoties uz latviešu pilsonisko balsu absolūtā skaitļa pieaugšanu relatīvi tomēr notika samazināšanās. Turpretim laikā starp abām pēdējām vēlēšanām par latviešu pilsoniskām partijām nodotais balsu procents arī ir palielinājies.

Par latviešu pilsoniskām partijām nodoto balsu procents 1922., 1925. un 1928. gados.

Pourcentage des votes recueillis p. les partis bourgeois lettons en 1922, 1925 et en 1928.

Apgabali Provinces	Nodoto balsu procenti Pourcentage des votes			Pieaugums (+) vai zaudējums (-) Accroissement ou décroissement	
	1922. g.	1925. g.	1928. g.	1922 - 1928	1925 - 1928
Rīga.....	38,48	30,75	27,89	-10,60	-2,57
Vidzeme.....	50,60	57,50	58,67	+8,01	+1,17
Kurzeme.....	43,31	46,56	51,20	+7,89	+4,70
Zemgale.....	50,28	48,96	51,04	+0,66	+1,98
Latgale.....	54,05	52,00	54,12	+0,07	+1,52
Latvija — (Lettonie) ..	47,91	47,69	48,46	+0,55	+0,77

Vienīgais apgabals, kurā latviešu pilsonisko vēlēšanu balsu procents ir samazinājies ir Rīga. Neskatoties uz to valsts apmērā ir palielinājies pilsonisko balsu procenti. Laikā starp 1922. un 1928. g. tas vēl palielinājies par — 0,66, bet laikā starp abām pēdējām vēlēšanām tas ir pieaudzis par 1,00.

Starp nacionālo minoritāšu kandidātu sarakstiem redzamāko vietu ieņem Latvijas vācu baltiešu partiju kandidātu saraksts. Pēc balsu skaita, kurū šis saraksts ir ieguvis, tas pēc s.-d. strādnieku partijas, zemnieku savienības, kristīgo katoļu zemnieku un kreisās strādniecības sarakstiem, ar savām 43.352 balsīm ieņem piekto vietu starp visiem uzstādītiem kandidātu sarakstiem. Atsevišķos apgabalos par vācu sarakstu ir nodots sekošs skaits un procenti.

Par vācu-baltiešu partijām nodotais balsu skaits un procenti.

Nombre et pourcentage des votes recueillis pour le parti des Allemands-Baltiques.

Vēlēšanu apgabali Circonscriptions électorales	1920. g.		1922. g.		1925. g.		1928. g.	
	Skaits Nomb.	%	Skaits Nomb.	%	Skaits Nomb.	%	Skaits Nomb.	%
Rīgā.....	18025	20,78	25901	17,71	28227	15,78	27061	13,22
Vidzeme.....	3531	1,72	3475	1,31	2925	1,03	4658	2,22
Kurzeme.....	6434	4,91	8270	6,00	7173	5,38	6442	4,50
Zemgale.....	4266	3,00	3807	3,11	3334	2,63	5191	3,76
Latgale.....	—	—	635	0,33	589	0,27	—	—
Latvija Lettonie.....	30404	4,52	42088	5,32	42248	5,08	43352	4,06

Par vācu sarakstu nodotais balsu skaits visam lēnā gaitā pieaug, bet šis pieaugums ir lēnāks

nekā vispārīgais vēlēšanu kopskaita pieaugums un tālab par vācu sarakstu nodotais balsu procents kopš 1922. gada lēnām samazinās. Kamēr tas minētā gadā iztaisija 5,32% no visām valstī nodotām balsīm, tikmēr tas 1925. gadā iztaisija 5,08% un 1928. gadā vairs tikai 4,06%. Tādā kārtā tas 6 gadu laikā ir samazinājies par 0,66. Kad palūkojamies uz atsevišķiem vēlēšanu apgabaliem, tad šī samazināšanās visstraujāki ir notikusi Rīgā, kur par šo partiju 1920. gadā bija nodotas 20,8% no visām balsīm, bet 1928. gadā vairs tikai 13,2%. Pēdējo vēlēšanu iznākumi tomēr nav salīdzināmi ar iepriekšējām, jo ar nolūku palielināt savu mandātu skaitu vācu vēlēšanu vadība pārmeta daļu no saviem Rīgas vēlētajiem uz Vidzemi un daļu no Kurzemes vēlētajiem uz Zemgali un ar to ieguva šīs apgabals mandātus. Tādā kārtā vācu sarakstam ar 4,66% no visām balsīm ir 6% no mandātiem Saeimā.

Vācu kandidātu saraksta iegūtais balsu skaits un procenti atsevišķos apgabalos un apriņķos.

Nombre et pourcentage par districts et par provinces des votes recueillis pour la liste de candidats des Allemands.

Apgabali un apriņķi Districts et provinces	1925. g.		1928. g.	
	Skaits Nombre	%	Skaits Nombre	%
Rīga.....	28 227	15,8	27 061	13,2
Rīgas apriņķis.....	924	2,1	2 590	4,0
Cēsu ".....	409	1,3	426	1,0
Valmieras ".....	556	1,4	428	1,0
Valkas ".....	279	0,3	237	0,6
Madonas ".....	757	2,1	977	2,3
Vidzeme.....	2 925	1,6	4 658	2,2
Liepājas apriņķis.....	3 851	7,0	3 337	5,7
Aizputes ".....	458	3,1	580	3,8
Kuldīgas ".....	1 353	5,5	1 295	5,3
Ventspils ".....	823	3,7	746	3,0
Talsu ".....	688	3,8	484	2,1
Kurzeme.....	7 173	5,1	6 442	4,5
Tokuma apriņķis.....	610	3,1	1 076	5,6
Jelgavas ".....	2 206	4,6	3 141	6,1
Bauskas ".....	280	1,1	272	1,0
Jēkabpils ".....	137	0,7	199	0,9
Ilūkstes ".....	101	0,4	503	2,1
Zemgale.....	3 334	2,6	5 191	3,8
Daugavpils apriņķis.....	401	0,5	—	—
Rēzeknes ".....	102	0,2	—	—
Ludzas ".....	56	0,2	—	—
Jaunlatgales ".....	30	0,1	—	—
Latgale.....	589	0,3	—	—
Latvija Lettonie.....	42 248	5,1	43 352	4,7

Vācu vēlēšanu starpā ir atzīmējama maksimālā aktivitāte. Jau 1925. gada vēlēšanās savas balsis bija nodevuši 99,39% no visiem vāciešiem, kuri ir vecāki par 21 gadu un ir Latvijas pilsoņi. Kaut gan nav iemesla pieņemt, ka pēdējās vēlēšanās vācu tautības vēlēšanu skaits būtu lielāks nekā 1925. gadā, tad tomēr par vācu sarakstiem nodotais balsu skaits ir pieaudzis par 1104. Arī iepriekšējās vēlēšanās visi 99,4% vāciešu nav nodevuši savas balsis par vācu sarakstu. Neizbēgami bija tādi vācu tautības vēlētajā, kuri veicama un slimības dēļ nevarēja nodot savas balsis, bija arī tādi, kaut arī nedaudz, kas aiz politiska indiferentisma atturējās no balsošanas un

nedaudzi, kas nobalsojuši par citiem sarakstiem. Ja pēc visa tā tomēr par vācu sarakstu nodotais balsu skaits vēl ir pieaudzis, tad tas liecina, ka par šo sarakstu balsojuši arī latvieši. To apstiprina arī tas, ka par vācu sarakstu nodotais balsis tādās pašvaldībās, kurās nav neviena vācu tautības pilsoņa.

Augstāk pievestā tabele rāda kādā veidā vācu sarasts ir ieguvis liekos mandātus. Kad atskaita Vidzemes vēlēšanu apgabalam Rīgas apriņķi, tad visā pārējā Vidzemē par vācu sarakstu 1925. gadā bija nodotas 2001 balsis, bet 1928. gadā 2068 balsis. Tādā kārtā Vidzemes lielākā daļā vācu balsu skaits nav palielinājies. Turpretim Rīgas apriņķi tas pieauga no 924 uz 2590 balsim. Rīgas apriņķi bija pienesušas 1666 vācu balsis. Tās bija apzinīgi pārvietotas no Rīgas uz Rīgas Jūrmalas pilsētu Vidzemes vēlēšanu apgabalā. Tālab gandrīz par tādu pat skaitu pamazinājies Rīgas vācu vēlēšanu skaits. Tāpat Kurzemes vēlēšanu apgabalā ir pamazinājies vācu vēlēšanu skaits, jo no Liepājas un Ventspils un Talsu apriņķiem tie vēlēšanu dienā bija pārvietoti uz Tukuma un Jelgavas apriņķiem Zemgales apgabalā. Tālab abos minētos apriņķos par vācu sarakstu nodotais balsu skaits palielinājās par 1401 balsi. Bez tam no Latgales vācu vēlētaji bija pārsūtīti uz Grīvu un Jekabpili. Šāds vēlēšanu manevris gan var palielināt labi disciplinētas partijas mandātu skaitu, bet tanī pašā laikā arī apgāž proporcionālītes principu, kurš guļ mūsu vēlēšanu likuma pamatos. Augšminētā kārtā varētu partija, kurās rīcībā ir 25000 disciplinēti vēlētaji, iegūt piecus mandātus, kaut gan tai pienāktos tikai 3 mandāti.

Arī poļiem, tāpat kā vāciešiem, bija tikai viens kandidātu saraksts zem nosaukuma Latvijas **poļukatoļu kandidātu saraksts**. Poļi visās vēlēšanās ir piedalījušies.

Par poļu kandidātu sarakstu nodotais balsu skaits.

Nombre des votes recueillis pour la liste de candidats des Polonais.

Vēlēšanu apgabali Circonscription electorales	1920. g.	1922. g.	1925. g.	1928. g.
Rīga	—	2.125	2.021	2.045
Vidzeme	—	—	—	271
Kurzeme	—	807	577	501
Zemgale	—	—	6.056	4.828
Latgale	5.525	9.541	8.883	8.552
Kopā	5.525	12.473	17.537	16.197

Par poļiem nodotais balsu skaits nemitīgi samazinās, jo ir jāņem vērā, ka poļu sarakstu ar katrām vēlēšanām uzstāda lielākā apgabalu skaitā. Ar to arī ir izskaidrojams šķietamais pieaugums. Turpretim atsevišķos apgabalos par poļiem nodotais balsu skaits lēnām samazinās. Vispārīgi poļu vēlētaji nav tik disciplinēti kā vācu vēlētaji, jo 1925. gadā bija saskaitīti 26,410 poļu tautības vēlētaji, bet par poļu sarakstu savas balsis nodeva tikai 17,537, kas iztaisa tikai 66%. Relatīvi par poļiem nodotās balsis vēl ātrāki iet mazumā. Tā Latgalē par poļu sarakstu nodotās 1922. g. 4,01% no visām balsim, 1925. gadā 4,13% un 1928. gadā tikai 3,03%. Arī Ilūkstes apriņķi redzam to pašu. 1925. gadā tur par poļu sarakstu bija nodotas 25,9% no visām apriņķi nodotām bal-

sīm, bet 1928. gadā vairs tikai 19,0%. Šī parādība ir viegli izskaidrojama ar to, ka agrākos gados daudzi latvieši un baltkrievi bija pārpoļoti un tagad pamazām atkrit no poļu tautības. Tālab arī atsevišķās tautas skaitīšanās pamazinās poļu skaits Latvijā.

Atsevišķos apriņķos par poļu sarakstu nodotais balsu procents.

Pourcentage des votes recueillis par districts différents pour la liste de candidats des Polonais.

Apriņķi — Districts	1922. g.	1925. g.	1928. g.
Ilūkstes	—	25,90	19,03
Daugavpils	9,36	7,95	6,92
Rēzeknes	2,51	1,93	2,35
Ludzas	1,61	2,65	2,25
Jaunlatgales	—	0,47	0,31

Arī atsevišķos apriņķos ir novērojama tā pati parādība, kas visā valstī un Latgales apgabalā.

Krievu pilsoņiem vienmēr ir bijuši vairāki kandidātu saraksti.

Par krievu kandidātu sarakstiem nodotais balsu skaits.

Nombre de votes recueillis pour la liste de candidats des Russes.

Apgabali — Provinces	1920. g.	1922. g.	1925. g.	1928. g.
Rīga	2.650	6.087	7.517	10.271
Vidzeme	—	—	—	1.535
Kurzeme	—	—	869	—
Zemgale	—	2.258	4.051	3.743
Latgale	11.001	21.229	31.464	41.778
Kopā — Total	13.651	29.574	43.901	57.327

Par krievu kandidātu sarakstiem nodotais balsu skaits ar katrām vēlēšanām palielinās. Arī relatīvi par šiem sarakstiem nodotais balsu skaits pieaug. 1920. gadā par krievu sarakstiem bija nodotas 1,02% no visām balsim, 1922. gadā 3,83%, 1925. gadā 5,27% un 1928. gadā 6,10%. Tomēr tāju ne visi krievi balso par krievu partiju sarakstiem, jo 1925. gadā 12,82% no visiem Latvijas pilsoņiem bija krievi un gadījumā ja visi krievi balsotu par krievu sarakstiem, par tiem būtu nodotas apmēram 11% no visām balsim. 1925. gada vēlēšanās par krievu sarakstiem bija balsojuši tikai 37,0% no visiem krievu tautības vēlētajiem. Ir iemeslis domāt, ka ar katrām nākošām vēlēšanām par krievu sarakstiem nodotais balsu skaits pieaug.

Par atsevišķiem krievu sarakstiem nodotais balsu skaits.

Nombre des votes recueillis pour les diverses listes de candidats des Russes.

	1920. g.	1922. g.	1925. g.	1928. g.
Vecticīgle	—	12.318	20.843	18.150
Baltkrievi	—	1.548	1.910	—
Krievu pilsoņu grupa	13.654	14.229	—	—
Pagastu un apr. darbinieku krievu savienība	—	—	10.662	14.592
Pareizticīgo, vectic. un apv. krievu organizācijas	—	—	10.245	17.006
Krievu zemnieku apvienība	—	—	—	3.976
Krievu sīkz. un bezzemn.	—	—	—	2.068
Dažādi saraksti	—	1.479	241	1.535
Kopā	13.654	29.574	43.901	57.327
<i>Total</i>				

Relatīvi vislielāko balsu skaitu ieguvis vecticīgo kandidātu saraksts, par kuru nodotas 18,150 balsis. Par šo sarakstu Latgalē ir nodots sekošs procents no

visām balsim Daugavpils apr. — 8,8% (1925. g. — 8,2%), Rēzeknes apr. — 12,8% (14,1%), Ludzas apr. — 1,8% (2,1%) un Jaunlatgales apr. — 0,34% (0,45%). Latgalē par šo sarakstu nodotais balsu skaits ir mazliet palielinājies, jo 1925. gadā tur par šo sarakstu nodotas 15 761 balsis, bet 1928. gadā 16 449. Pēdējās vēlēšanās Latgalē bez tam bija uzstādīts apvienotais pareizticīgo, vecticīgo un krievu organizāciju saraksts, par kuŗu arī nodotas vecticīgo balsis. Par šo sarakstu nodoto balsu skaits kopš pēdējām vēlēšanām ir stipri pieaudzis, jo 1925. gadā par to bija nodotas 10.245 balsis, bet 1928. gadā 17.006 balsis.

Par pareizticīgo, vecticībnieku un apvienoto krievu organizāciju sarakstu nodotais balsu procenti.

Pourcentage des votes recueillis pour la liste de candidats des vieux croyants et des organisations unies russes.

	1925. g.	1928. g.
Rīga	2,38	4,19
Kurzeme	0,47	—
Zemgale	0,71	2,31
To starpā:		
Ilūkstes apr.	2,49	11,05
Latgale	2,16	2,01
To starpā:		
Daugavpils apr.	1,27	1,79
Rēzeknes „	0,80	1,70
Ludzas „	4,27	2,99
Jaunlatgales „	4,16	2,04
Latvija	1,23	1,83

Lettonie

Par šo sarakstu nodotais balsu procenti Rīgā un Zemgalē ir ievērojami pieaudzis un tur šis saraksts arī ir ieguvis mandātus, turpretim Latgalē par šo sarakstu nodotais balsu procenti ir samazinājies — it sevišķi tas ir sakāms par Ludzas un Jaunlatgales apriņķiem. Tur šis saraksts agrāko mandātu ir zaudējis. Šim sarakstam savu stāv pareizticīgo un sabiedrisko darbinieku saraksts Vidzemes vēlēšanu apgabalā, kuŗš ieguva 1535 balsis, kuŗu starpā ir arī prāvs skaits latviešu pareizticīgo balsis.

Pēc balsu skaita trešo vietu krievu sarakstu starpā ieņem pagastu un apriņķu pašvaldību krievu darbinieku saraksts, par kuŗu 1925. gadā bija nodotas 10 662 balsis, bet 1928. gadā 14.592 balsis.

Par krievu pagastu un apriņķu pašvaldību darbinieku sarakstu nodotais balsu procenti.

Pourcentage des votes recueillis pour la liste de candidats des fonctionnaires russes des communes rurales et des administrations autonomes de district.

Apriņķi un apgabali	1925. g.	1928. g.
Districts et provinces		
Rīga	0,59	—
Zemgale	0,09	—
Latgale	4,42	6,23
To starpā:		
Daugavpils apr.	1,22	1,52
Rēzeknes „	1,12	2,15
Ludzas „	3,73	10,40
Jaunlatgales „	17,09	16,94
Kopā Total ..	1,24	1,57

Šis saraksts visos Latgales apriņķos ir ieguvis jaunus piekritējus un palielinājis savu mandātu skaitu. — Pārējie krievu saraksti ieguvis neieļu balsu skaitu un nav ieguvis mandātus.

Arī žīdu tautības vēlētajiem piedalījušies vēlēšanās ar vairākiem kandidātu sarakstiem.

Par dažādiem žīdu kandidātu sarakstiem nodotais balsu skaits.

Nombre des votes recueillis pour les diverses listes de candidats des Juifs.

	1920. g.	1922. g.	1925. g.	1928. g.
Cionistu organ. „Mizrachi“	—	—	10 544	15 145
Agudas Izroel	424	11 429	13 477	9 827
Ceire Cion	8 254	5 156	6 422	7 529
Žīdu demokrātiskais bloks	—	—	—	2 496
Žīdu samnieciskais bloks	—	—	—	667
Dažādi saraksti	12 916	16 678	3 694	—
Kopā	21 594	33 263	34 137	35 664
Total				
„Bunds“	—	2 409	5 733	5 302
Pavisam kopā	21 594	35 672	39 870	40 966
Total général				
o/o o/o	3,03	4,50	4,79	4,40

Par žīdu kandidātu sarakstiem nodotais balsu skaits gan pieaudzis, bet tomēr lēnāk nekā vispārīgais balsu pieaugums un tālab par visiem žīdu sarakstiem nodoto balsu procenti ir mazliet samazinājies. Starp žīdu kandidātu sarakstiem pirmo vietu ieņem cionistu organizācija **Mizrachi**, par kuŗu nodotais balsu skaits ir pieaudzis no 10.544 uz 15.145. Par šo sarakstu Rīgā nodotas 3,8% no visām balsīm, Vidzemē 0,2%, Kurzemē 4,8% un Zemgalē 0,2%. Latgalē šis saraksts nebija uzstādīts. Tādā kārtā vislielākie panākumi tam bija Kurzemē un Rīgā. Otro vietu ieņem žīdu organizācija **Agudas Izroel**, kuŗa pēdējās vēlēšanās ir zaudējuse daļu no savām balsīm, jo par to 1925. gadā bija nodotas 13 477 balsis, bet 1928. gadā 9 827 balsis. Par šo sarakstu nodotas pēdējās vēlēšanās Rīgā 5.305 balsis (1925. g. — 6048), Kurzemē 224 (1052) un Latgalē 3772 (5908). Vislielākos zaudējumus šis saraksts cieta Latgalē, kur tas neieguva otro mandātu. Par **Ceire Cion** nodotais balsu skaits lēnām pieaug. Ar saviem sarakstiem šī organizācija uzstājās tikai Rīgas un Latgales vēlēšanu apgabalos. Rīgā par to pēdējās vēlēšanās nodotas 1338 balsis (1925. g. — 1891) un Latgalē 6191 (3485). Tādā kārtā šis saraksts Latgalē var uzrādīt ievērojamus panākumus. Pārējie žīdu saraksti neieguva mandātus.

Par nacionālām minoritātēm nodotais balsu skaits ar katrām vēlēšanām palielinās. Kamēr Satversmes Sapulces vēlēšanās par šo grupu sarakstiem bija nodotas 73 026 balsis, pirmās Saeimas vēlēšanās — 118.461 balsis, otrās Saeimas vēlēšanās — 138 428 balsis, tikmēr trešās Saeimas vēlēšanās bija nodotas 154.808 balsis. Tomēr, kad ievēro, ka vispārīgais

balsu skaits arī pieaug ar katrām vēlēšanām, tad relatīvais pieaugums nav tik ātrs.

Par nacionālām minoritātēm nodoto balsu skaits.

Nombre des votes recueillis pour les minorités ethniques.

Apgabali Provinces	Nodoto balsu skaits Nombre de votes recueillis			Pieaugums (+) vai zaudējums (-) 1925 g. Accroissement (+) ou d. croissement (-) en 1928	
	1922. g.	1925. g.	1928. g.	Pret 1922 g. Par rapport à 1922	Pret 1925 g. Par rapport à 1925
Rīga	46 373	51 102	55 954	+ 9 581	+ 4 852
Vidzeme	4 941	4 201	6 957	+ 2 016	+ 2 756
Kurzeme	15 455	15 231	14 091	- 1 364	- 1 140
Zemgale	9 016	16 459	16 846	+ 7 830	+ 387
Latgale	42 676	51 435	60 960	+18 284	+ 9 525
Latvija ... Lettonie	118 461	138 428	154 808	+36 347	+16 380

Dažādos apgabalos par minoritātēm nodotais balsu skaits nav vienāds. Vislielākais tas ir Latgalē un Rīgā, bet vismazākais Vidzemē. Relatīvi par minoritātēm nodotais balsu skaits pieauga līdz 1925. gadam. 1920. gadā par nacionālo minoritātu sarakstiem bija nodoti 10,3% no visām valstī nodotām balsīm, 1922. gadā jau 15,6%, 1925. gadā 16,6%, bet 1928. gadā arī tikai 16,6%. Tādā kārtā par nacionālo minoritātu kandidātu sarakstiem nodotais balsu procents laikā starp abām pēdējām vēlēšanām nav palielinājies, kaut gan par šiem sarakstiem nodoto balsu skaits ir pieaudzis. Neskatoties uz to, ka par visiem nacionālo minoritātu sarakstiem nodotais balsu procents nav palielinājies, par atsevišķo tautību sarakstiem nodotais balsu procents tomēr bija padots svarstībām. Vienīgi krievu saraksti uzrāda noteikti pieaugošu tendenci. Sākot ar Satversmes Sapulci atsevišķās vēlēšanās par krievu sarakstiem bija nodots šāds balsu procents: 1,0, 3,7, 5,2 un 6,3. Ir iespējams, ka Latgalē par šiem sarakstiem nodotais balsu procents vēl turpinās pieaugt. Par pārējo tautību sarakstiem nodotais balsu procents samazinās, kas liecina, ka šo tautību piederīgo skaits pieaug lēnāk nekā vispārīgi pieaug iedzīvotāju un vēlētāju skaits. Tā par vācu sarakstu nodotais balsu procents 1922. gadā bija 5,32, 1925. gadā — 5,08, bet 1928. gadā 4,06. Par židu sarakstiem nodotais balsu procents 1922. gadā bija 4,20, 1925. gadā — 4,11 un 1928. gadā — 3,81. Par poļu sarakstu nodotais balsu procents laikā starp abām pēdējām vēlēšanām ir samazinājies no 2,31 uz 1,74. Pārskatu par atsevišķos apgabalos par atsevišķu tautību sarakstiem nodoto balsu procentu sniedz sekošā tabele:

Par nacionālām minoritātēm atsevišķos apgabalos nodotais balsu procents.

Pourcentage des votes recueillis dans les différentes provinces pour les minorités.

Angabali un tautības Provinces et national.	1920. g.	1922. g.	1925. g.	1928. g.
Rīga				
Vāci — Allemands ...	19,27	17,71	15,75	13,22
Krievi — Russes	2,53	4,10	4,19	5,02
Polji — Polonais	—	1,43	1,13	1,00
Žīdi — Juifs	6,97	8,20	7,10	8,10
Pārējie — Autres nat. ...	—	1,25	—	—
Kopā — Total ...	29,07	32,77	28,08	27,31
Vidzeme				
Vāci — Allemands ...	1,67	1,61	1,03	2,22
Pārējie — Autres nat. ...	—	0,77	0,71	1,10
Kopā — Total ...	1,67	2,38	2,34	3,32
Kurzeme				
Vāci — Allemands ...	4,69	6,00	5,39	4,50
Žīdi — Juifs	3,25	4,63	4,06	5,00
Pārējie — Autres nat. ...	—	0,59	1,07	0,35
Kopā — Total ...	7,91	11,22	11,11	9,85
Zemgale				
Vāci — Allemands ...	4,35	3,14	2,65	3,76
Krievi — Russes	—	1,80	3,21	2,71
Polji — Polonais	—	—	4,51	3,40
Žīdi — Juifs	1,90	2,43	2,40	0,59
Pārējie — Autres nat. ...	—	—	—	1,04
Kopā — Total ...	6,25	7,43	13,07	12,10
Latgale				
Krievi — Russes	6,11	10,63	14,06	17,55
Polji — Polonais	3,22	4,01	4,13	3,65
Žīdi — Juifs	5,10	5,60	4,57	4,54
Pārējie — Autres nat. ...	—	0,33	0,27	—
Kopā — Total ...	14,73	21,07	23,03	25,94
Latvija Lettonie				
Vāci — Allemands ...	4,52	5,32	5,05	4,18
Krievi — Russes	1,92	3,74	5,27	6,17
Polji — Polonais	0,77	1,57	2,11	1,74
Žīdi — Juifs	3,06	4,20	4,11	3,84
Pārējie — Autres nat. ...	—	0,13	0,07	0,24
Kopā — Total	10,27	14,96	16,61	16,65

Nacionālās minoritātes nav ieguvušas pilnu pārstāvniecību, jo Latvijā starp Latvijas pilsoņiem ir 75,01% latviešu un 24,99% cittautiešu. Saeimā ir pavisam no minoritātu kandidātu sarakstiem ievēlēti 19 deputāti. Bez tam divi krievi ir ievēlēti uz s.-d. strādņ. partijas un neatkarīgo sociālistu partijas kandidātu sarakstiem. Tā kā viens no krievu sarakstā ievēlētiem deputātiem pēc tautības ir latvietis, tad pavisam Saeimā ir 20 nelatvieši.

Atsevišķos apgabalos nacionālo minoritāšu panākumi bija sekošie:

Réussite des minorités ethniques dans les différentes provinces:

Apgabali. Provinces.	Nacionālo minoritāšu procenti starptautiskajās vēlēšanās. Pourcentage des minorités ethniques par rapport à la population totale.		Par nacionālām minoritāšu nodotais balsu procenti. Pourcentage des votes recueillis par les minorités ethniques		No minoritāšu sarakstiem ievēlēto deputātu skaits. Deputés élus des listes de candidats des minorités.	
	Skats. Nomb.	%	Skats. Nomb.	%	Skats. Nomb.	%
Rīga	41,1	27,3	6	31,6		
Vidzeme	5,1	3,3	1	4,2		
Kurzeme	15,2	9,8	2	12,5		
Zemgale	19,9	12,2	3	18,6		
Latgale	43,1	25,9	6	28,0		
Kopā	24,4	16,6	18	19,0		
<i>Total.</i>						

Augstāk pievestā tabele liecina, ka liela nacionālo minoritāšu daļa nav balsojusi par saviem nacionāliem sarakstiem. Kamēr Latvijā ir 24,4% cittautiešu, tikmēr par cittautiešu kandidātu sarakstiem ir nodoti tikai 16,6% no visām balsīm. Viena trešdaļa cittautiešu ir balsojusi par latviešu kandidātu sarakstiem vai arī nav nemaz vēlēšanās piedalījusies. Tāpat pašā laikā nacionālās minoritātes tomēr ir ieguvušas lielākus panākumus, nekā tas pienāktos proporcionāli ar balsu skaitu, kurš par viņu sarakstiem nodots. Visos apgabalos no nacionālo minoritāšu sarakstiem ir ievēlēti lielāks deputātu procenti, nekā nodoto balsu procenti. Vispildītāki šī nesaņakņa ir redzama Zemgales vēlēšanu apgabalā, kur ar 12,2% no visām balsīm ir ievēlēti 18,6% no visiem apgabala deputātiem.

Nacionālo minoritāšu procenti atsevišķos apgabalos un par nacionālo minoritāšu kandidātu sarakstiem nodotais balsu procenti.

Pourcentage des minorités ethniques dans les différentes provinces et pourcentage des votes y recueillis pour les listes de candidats des minorités ethniques.

Tautības Nationalité	Rīgas apg. Prov. de Riga		Vidz. apg. Prov. de		Kurz. apg. Prov. de		Zemg. apg. Prov. de		Latgales apg. Prov. de		Latvija-Lettonie	
	Tautības pieder. % Pourcentage des nation.	Balsu % Pourcentage des votes	Tautības pieder. % Pourcentage des nation.	Balsu % Pourcentage des votes	Tautības pieder. % Pourcentage des nation.	Balsu % Pourcentage des votes	Tautības pieder. % Pourcentage des nation.	Balsu % Pourcentage des votes	Tautības pieder. % Pourcentage des nation.	Balsu % Pourcentage des votes	Tautības pieder. % Pourcentage des nation.	Balsu % Pourcentage des votes
Vācieši Allemands	13,0	13,2	1,2	2,2	5,3	4,5	2,0	3,9	—	—	3,1	4,7
Krievi Russes	8,7	5,0	1,3	—	1,4	—	7,0	2,7	31,7	17,8	12,3	6,2
Žīdi Juifs	11,7	8,1	0,5	—	5,0	5,0	2,8	0,6	5,9	4,5	4,5	3,4
Polji Polonais	3,9	1,0	—	—	—	—	3,0	3,5	4,7	3,6	2,5	1,7

Vācieši viscaur ir ieguvuši lielāku balsu procentu, nekā vācu vēlētajū ir. Vienīgais izņēmums ir Kurzemes vēlēšanu apgabals, no kura vācu tautības vēlētajū vēlēšanu laikā bija izbraukuši. Bez tam par žīdu sarakstiem Kurzēmē ir nodots tikpat

liels balsu procenti, cik šīs tautības piederīgo ir Kurzemes vēlēšanu apgabalā. Par visām pārējām tautībām visos pārējos apgabalos ir nodots mazāks balsu procenti, nekā šo tautību piederīgo procenti.

Dažādos apgabalos dažādo nacionālo minoritāšu piederīgiem ir, pateicoties savam skaitam, iespējams iegūt mandātus. Tā Rīgā tāda iespējams ir vāciešiem, krieviem un žīdiem. Vidzemes vēlēšanu apgabalā nevienas nacionālās minoritātes piederīgiem nav pietiekoši balsu, lai iegūtu mandātus, bet vāci to ieguva ar savu Rīgas vēlētajū balsu palīdzību. Kurzemes vēlēšanu apgabalā mandātus vāciem iegūt vācieši un žīdi, Zemgales apgabalā vācieši, polji un krievi (Ilūkstes apriņķis) un Latgalē krievi, žīdi un polji.

Pilsētu un lauku vēlētajū, neizturas vienādi par dažādo partiju kandidātu sarakstiem. Kamēr par dažiem sarakstiem galvenā kārtā balso pilsētnieki, tikmēr par citiem sarakstiem atkal galvenā kārtā lauku vēlētajū. Bez tam ir novērojama arī zināma tendence balsu zaudēšanā vai iegūšanā. Kamēr dažas partijas ar katru gadu iegūst lielāku iespējamo pilsētās un uz laukiem zaudē, tikmēr pie citām partijām novērojama otrāda parādība. Nākošā tabele rāda cik no savām balsīm katra partija ir ieguvusi pilsētās un uz laukiem:

Par atsevišķām partijām un grupām nodoto balsu skaits pilsētās un uz laukiem 1928. g. Saeimas vēlēšanās.

Nombre des votes recueillis dans les villes et à la campagne pour les différents partis et groupes aux élections en 1928.

Partijas un grupas Partis et groupes	Pilsētās Dans les villes	Uz lauk. A la camp.	Kopā Total
Latvijas soc.-dēm. strādņ. partija	108.380	117.960	226.34
Latvijas zemnieku savienība	15.728	123.445	139.17
Kristīgo zemnieku un katoļu partija	5.837	51.499	57.33
Kreisā strādņ. un darba zemniecība	44.342	7.794	52.13
Latvijas vācu baltiešu partijas	38.710	4.642	43.35
Latv. jaunsaimn. un sīkgrūtn. part.	2.910	34.525	37.43
Progresīvā tautas apvienība	1.793	27.656	29.44
Latgales demokrātisko zemn. apv.	1.297	24.605	25.90
Kristīgā apvienība un strādņ. part.	16.501	8.753	25.25
Latvijas neatkarīgo sociālistu part.	12.402	10.168	22.57
Nacionālā apvienība	14.400	6.578	20.97
Apvienotais vecticībnieku saraksts	4.371	13.779	18.15
Demokrātiskais centrs	11.222	6.382	17.60
Pareizt., vecticībņ. un apv. krievu organizāciju saraksts	12.263	4.743	17.00
Latvijas poļu-katoļu savienība	8.023	8.174	16.19
Cionistu organizācija „Mizrachi”	14.635	510	15.14
Miera, kārtības un ražotāju apvien.	13.341	1.395	14.73
Latvijas pagastu un apriņķu pašv. krievu darbinieku saraksts	319	14.273	14.59
Agrāro naudas noguldītāju un citu cietušo saraksts	5.027	9.069	14.09
Latvijas darba savienība	9.299	3.521	12.82
Soc.-demokrāti mazin. un laukstr.	2.302	9.472	11.77
„Agudas Israel”	8.856	971	9.82
„Ceirei-Cion”	6.094	1.435	7.52
Latg. soc.-dēm. zemn. un strādņ. part.	520	5.807	6.32
Latgales latviešu apvien. un zemes arāju saraksts	2.580	3.273	5.85
Latv. ebreju soc.-dēm. strādņ. organ.	4.611	691	5.30
„Bunds”	2.096	2.388	4.48
Kristīgo darba lauku savienība	2.096	2.388	4.48
Kopā	367.859	503.508	871.367
<i>Total</i>			

Vairāk nekā 1% no visām uz laukiem nodotām balsīm ir ieguvušas sekošas partijas:

No visām uz laukiem nodotām balsīm sekošas partijas ieguva šādu procentu.

De tous les votes recueillis à la campagne les partis ci-nommés ont acquis le pourcentage suivant.

Partiju nosaukums <i>Dénomination des partis</i>	1925. gadā	1928. gadā
Latvijas zemnieku savienība	22,89	22,97
Latvijas soc.-dēm. strādnieku partija	25,69	21,95
Kristīgo zemnieku un kat. partija	8,18	9,55
Latvijas jaunsaimnieku un sīkgruntnieku part.	2,59	6,42
Progresīvā tautas apvienība	3,12	5,15
Latgales demokrātisko zemnieku apvienība	2,60	4,35
Latvijas pag. un apr. pašv. krievu darb.	1,56	2,66
Apvienotais vecticībnieku saraksts	3,01	2,56
Latvijas neatkarīgo sociālistu partija	—	1,89
Soc.-dēm. maziņieki un laukstrādnieku partija	5,57	1,70
Agrāro naudas noguldītāju un citu ciet. sar.	—	1,00
Kristīgā apvienība un strādnieku partija	1,11	1,03
Latvijas poļu katoļu savienība	1,98	1,52
Kreisā strādniecība un darba zemniecība	—	1,45
Nacionālā apvienība	2,00	1,22
Demokrātiskais centrs	2,05	1,19
Latgales soc.-dēm. zemnieku un strādnieku part.	—	1,08
Mazāk nekā 1% no lauku balsīm 1928. g.	17,34	10,70
Kopā	100,00	100,00
<i>Total</i>		

Kamēr visās iepriekšējās vēlēšanās uz laukiem stiprākā partija bija sociāldemokrātu strādnieku par-

tija, tikmēr pēdējās vēlēšanās pirmo vietu ieguva zemnieku savienība, kaut gan tas nav noticis tik daudz pateicoties tam, ka zemnieku savienības bals procenta būtu ievērojami pieaudzis, bet tālab, ka sociāldemokrātu partija zaudējusi balsis uz kreiso pus-

Lielāko ieguvumu lauku vēlētajū starpā uzrād jaunsaimnieku un sīkgruntnieku partija un visas pi-soniskās latgāliešu partijas. Turpretim zaudējušie ir kristīgo apvienība, nacionālā apvienība, demokrātiskais centrs un s.-d. maziņieki.

Līdz šim notikušās vēlēšanas rāda, ka uz laukiem par kreisā spārņa partijām nodotais balsu procenta jē mazumā. To rāda sekoša tabele.

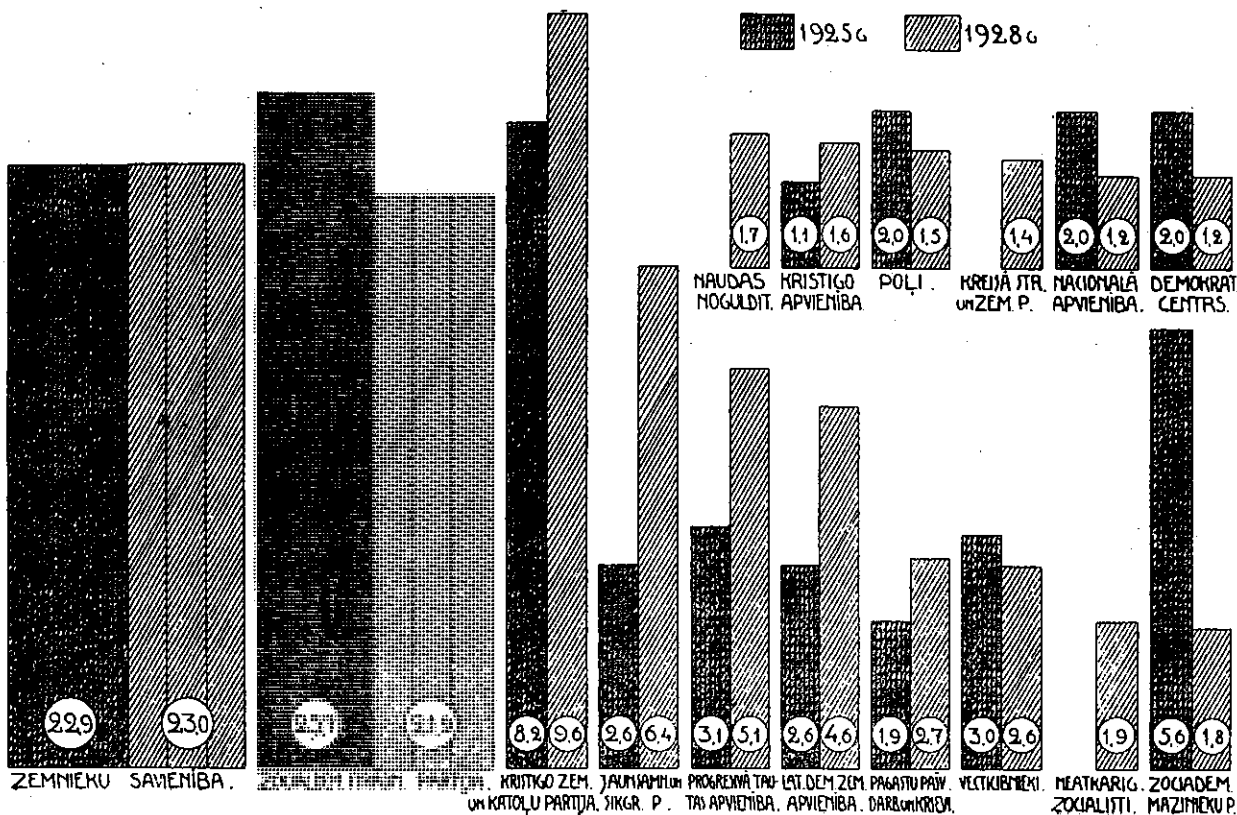
Par kreisā spārņa partijām nodotais balsu procenta uz laukiem.

Pourcentage des votes recueillis à la campagne pour les partis l'aile gauche.

	1920. g.	1922. g.	1925. g.	1928.
Kreisā strād.	—	—	—	1,45
Neatkarīgie sociālisti	—	—	—	1,59
S. d. str. partija	37,81	29,73	25,69	21,95
Latgales sociāldēm.	—	—	—	1,08
S. d. maziņieki	—	8,24	5,57	1,76
Kopā — Total	37,81	37,97	31,26	28,13

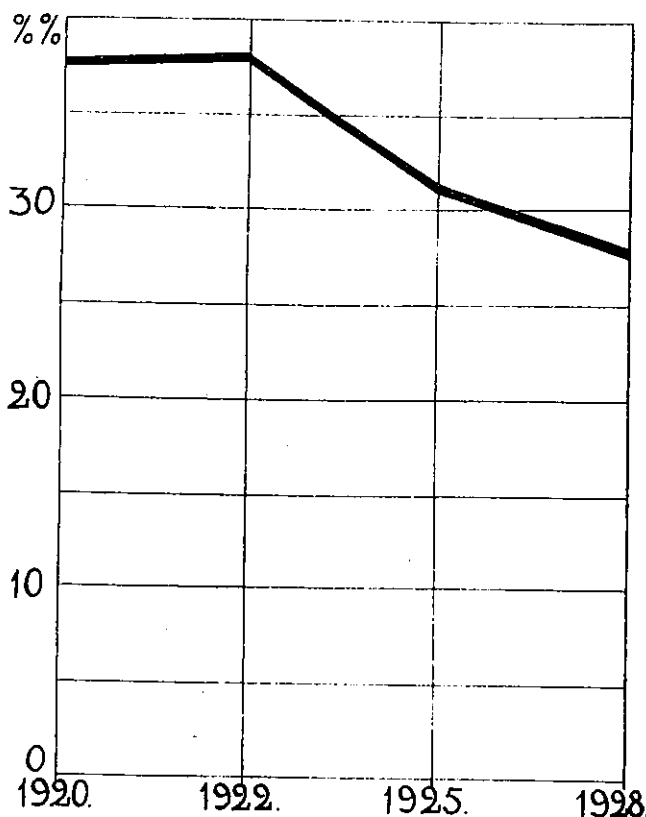
Pamazināšanās ir notikusi, neskatoties uz to ka no kreisā spārņa ir nākušas klāt balsis, kurās agrākās vēlēšanās ir atturējušās no piedalīšanās bals nodošānā. Galvenais cēlonis tam, ka uz laukiem pazīnas kreisā spārņa iespāids, ir agrārā reform-

16. Atsevišķu partiju uz laukiem iegūto balsu procenta 1925. un 1928. gados.

un tas, ka neapmierinātākā lauku iedzīvotāju daļa ir saplūduse pilsētās. Pamazināšanās sākās tikai pēc 1922. gada, tas ir pēc agrārreformas realizēšanas. Ar to arī ir izskaidrojams kreisā spārņa balsu pieaugums pilsētās.

17. Par kreisā spārņa partijām uz laukiem nodoto balsu proc.

No visām pilsētās nodotām balsīm sekošās partijas ir ieguvas šādu procentu.

De tous les votes recueillis dans les villes les partis ci-nommés ont acquis le pourcentage suivant.

Partiju nosaukums Dénomination des partis	1925. gadā	1928. gadā
Latvijas soc.-dēm. strādnieku partija	39,31	27,02
Kreisā strādniecība un darba zemniecība	—	11,90
Latvijas vācu-baltiešu partijas	10,95	9,97
Kristīgo apv. un strādnieku partija	2,70	4,21
Zemnieku savienība	4,04	4,01
Cionistu organizācija „Mizrachi“	2,93	3,73
Nacionālā apvienība	5,15	3,67
Miera, kārtības un ražotāju apvienība	3,57	3,40
Latvijas neatkarīgo sociālistu partija	—	3,16
Pareiztic., vecticīb. un apv. krievu organ.	1,71	3,13
Demokrātiskais centrs	6,27	2,56
Latvijas darba savienība	1,51	2,57
„Agudas Isroel“	3,36	2,26
Latvijas poļu-katoļu savienība	2,26	2,04
„Ceirei-Cion“	1,57	1,55
Kristīgo zemnieku un katoļu partija	1,34	1,49
Agrāro naudas noguldītāju un citu ciet. apv.	—	1,25
Latvijas ebreju soc.-dēm. partija „Bunds“	1,31	1,15
Apvienotais vecticībnieku saraksts	1,75	1,11
Pārējās partijas katra par sevi ir ieguvas mazāk par 1% no visām balsīm	10,22	9,76
Kopā — Total	100,00	100,00

Kaut gan par sociāldemokrātu strādnieku partiju pilsētās nodotais balsu procents ir samazinājies no 39,31 līdz 27,02, tad tomēr ir nākušas klāt divas vēl kreisākas partijas: kreisā strādniecība ar 11,90% un neatkarīgie sociālisti ar 3,16% no visām pilsētnieku balsīm. Kad saskaitām par augstāk minētām trijām partijām un židu s. d. organizāciju „Bunds“ nodoto balsu procentu, tad šīs partijas 1925. gadā bija ieguvas 40,02% no visām pilsētnieku balsīm, bet 1928. gadā 43,33%. — Redzamākus zaudējumus un ieguvumus pilsētās var uzrādīt sekošas partijas. Par kristīgo apvienību nodotais balsu procents ir palielinājies par 1,51, bet par nacionālo apvienību nodotais balsu procents samazinājies par 1,48; par demokrātiskā centra sarakstiem nodotais procents ir samazinājies par 3,41, bet darba savienībai palielinājies par 0,80; par židu organizāciju „Mizrachi“ procents ir palielinājies par 0,80, bet par „Agudas Isroel“ samazinājies par 1,10. Arī par krievu pareizticīgiem vēlētajiem nodotais balsu procents ir palielinājies par 1,30.

Vispildtāki redzamas pilsētās notikušās pārgrozības, kad palūkojamies uz vēlēšanu iznākumiem Rīgā, kur nodotas 55,0% no visām pilsētnieku balsīm. Rīgā 12 gadu laikā ir notikušas deviņas vispārīgas vēlēšanas. Šo vēlēšanu iznākumi bija sekoši:

Par dažādām partiju grupām nodotais balsu skaits un procenti Rīgā.

Nombre et pourcentage des votes recueillis à Riga pour divers groupes de partis.

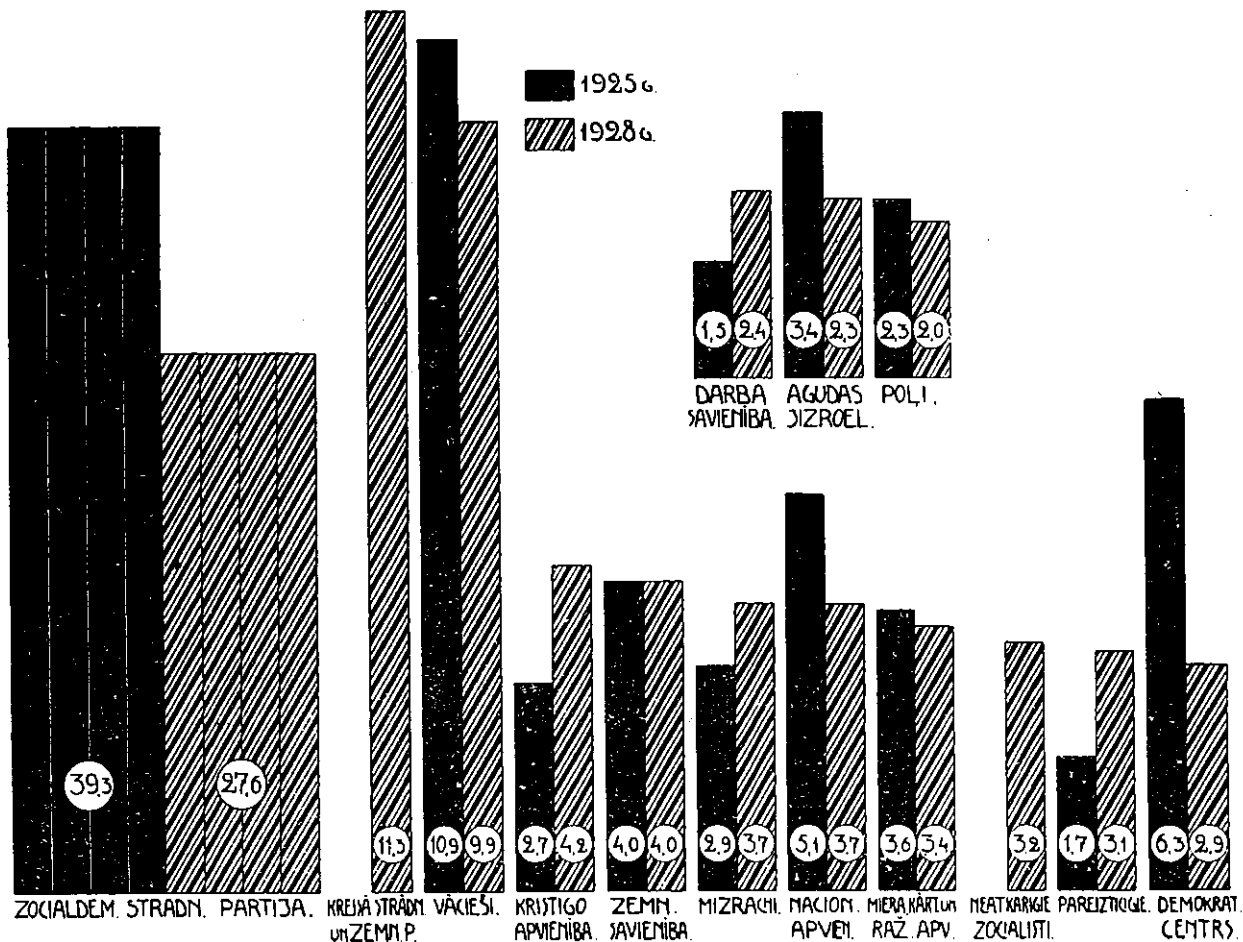
Vēlēšanas Elections	Par latviešu pilsoņiskām partijām nodotais balsu skaits Voies recueillis p. les partis bourgeois latviens		Par citu latviešu partijām nodotais balsu skaits Voies recueillis p. les partis des autres nationaux		Par sociāldemokrātiskajām partijām nodotais balsu skaits Voies recueillis p. les partis socialistes démocratiques		Par komunistiem nodotais balsu skaits Voies recueillis p. les communistes	
	Balsu skaits Nombr. de vot.	%	Balsu skaits Nombr. de vot.	%	Balsu skaits Nombr. de vot.	%	Balsu skaits Nombr. de vot.	%
Pils. domes vēlēš. 1917. g. augustā	18.319	15,0	44.707	36,8	59.166	48,4	—	—
Pils. domes vēlēš. 1920. g. janvārī	23.410	33,5	21.932	31,3	24.488	35,1	—	—
Satv. Sapnīc. vēlēš. 1920. g. aprīlī	29.774	34,5	26.669	31,3	28.883	33,8	—	—
Pils. domes vēlēš. 1922. g. janvārī	40.684	34,0	35.053	29,2	44.051	36,8	—	—
Saeimas vēlēšanas 1922. g. oktobrī	56.286	38,5	46.373	31,7	43.633	29,8	—	—
Pils. domes vēlēš. 1925. g. februārī	50.548	28,5	52.218	29,4	61.794	34,6	13.434	7,5
Saeimas vēlēšanas 1925. g. oktobrī	55.002	30,7	51.102	28,6	72.793	40,7	—	—
Pils. domes vēlēš. 1928. g. februārī	53.701	28,9	52.277	27,9	61.229	32,7	19.692	10,5
Saeimas vēlēšanas 1928. g. oktobrī	57.048	27,9	55.918	27,9	59.803	29,2	31.872	15,6

Šie skaitļi rāda, ka kreisā spārņa partijas Rīgā pēdējās vēlēšanās ir ieguvas lielākus panākumus, Latviešu pilsoņu partiju iegūtais balsu skaits kopš 1922. g. oktobra nav grozījies. Tas visās vēlākās vēlēšanās svarstās starp 50 un 57.000 balsīm, bet

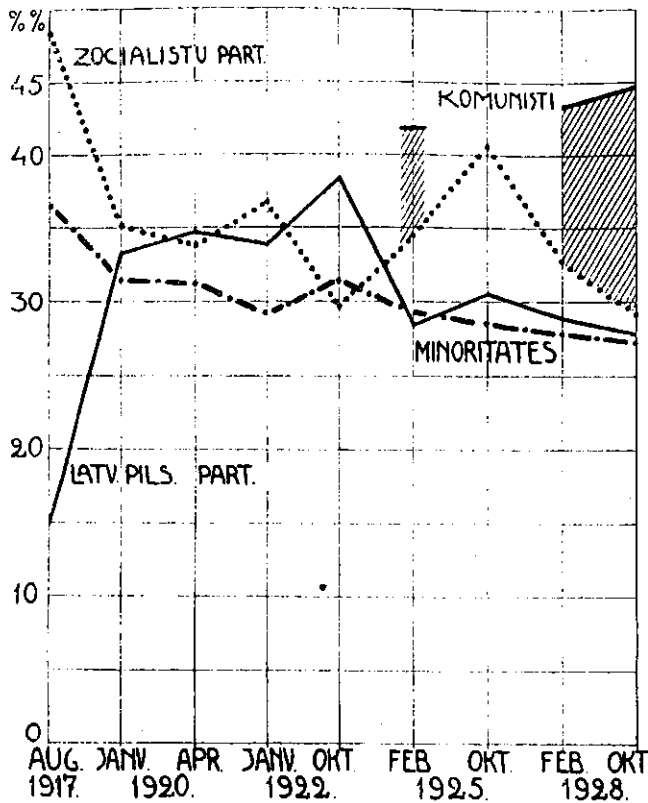
ievērojot to, ka vēlētāju kopskaits Rīgā ir ievērojami pieaudzis, par latviešu pilsoniskām partijām nodotais balsu procents pamazinās. Kamēr 1922. gada Saeimas vēlēšanās par latviešu pilsoņu partijām bija nodoti 38,5% no visām balsīm Rīgā, tikmēr 1925. g. februārī bija 30,7% un 1925. gada Saeimas vēlēšanās vairs tikai 27,8%. Par nacionālām minoritātēm nodotais balsu procents valsts pastāvīšanas pirmajos gados svārstījās ap 31,5 un 1922. gada Saeimas vēlēšanās sasniedza 31,7%, bet kopš tā laika nemitīgi pamazinās un tagad ir 27,3. Tas notiek neskatoties uz to, ka absolūtos skaitļos par nacionālām minoritātēm nodotais balsu skaits lēnām palielinās. Arī par kreiso spārnu nodoto balsu skaits un procents ir padots svārstībām. Kamēr 1922. gada janvārī par sociāldemokrātiskām partijām bija nodoti 36,8% no visām balsīm, tikmēr tā paša gada oktobrī vairs tikai 29,8%. Bet kopš šī laika par kreisām partijām Rīgā nodotais balsu procents uzrāda pieaugošu tendenci, pie kam uzkrīt, ka vēlēšanās, kurās piedalās komunisti ar savu sarakstu, par kreiso spārnu nodoto balsu skaits un procents palielinās. Tā 1922.

gada oktobrī par sociāldemokrātiem bija nodotas 43 633 balsis vai 29,8% no visām balsīm, bet 1925. gada februārī par sociāldemokrātiem un komunistiem kopā 75.228 balsis, vai 42,1% no visām balsīm. Tā paša 1925. gada oktobrī Saeimas vēlēšanās nebija komunistiskā saraksta un par sociāldemokrātiem bija nodotas 72.793 balsis, vai 40,7% no visām balsīm. Šī pamazināšanās ir notikuse neskatoties uz to, ka vēlētāju skaits 8 mēnešus garajā starplaikā bija pieaudzis. Par komunistiem Rīgā nodotais balsu skaits nemitīgi pieaug: 1925. gada februārī par šo organizāciju bija nodotas 13.434 balsis vai 7,6%, 1928. gada februārī 19 692 balsis vai 10,1% un 1928. gada oktobrī 31.872 balsis vai 15,6% no visām Rīgā nodotām balsīm. Tādā kārtā komunisti nepilnu 8 mēnešu laikā var uzrādīt vairāk nekā 12.000 balsu lielu pieaugumu. — Tomēr kreisā spārņa balsu pieaugums valsts apmērā nav atzīmējams, jo uz laukiem tas pamazinās ātrāk, nekā pieaug pilsētās. Par kreisā spārņa partijām bija 1920. g. nodoti 39,0% no visām balsīm, 1922. gadā — 37,1%. 1925. gadā — 35,7%, bet 1928. gadā 34,0%.

18. Atsevišķo partiju pilsētās iegūto balsu procents 1925. un 1928. gados.

19. Par dažādām partiju grupām Rīgā nodoto balsu procenti laikā no 1917.—1928. gadam.*)

Saeimas deputāti pēc savas politiskās piederības dažādos parlamentos sadalījās sekoši:

Parlamentu politiskais sastāvs.
Composition politique du Parlement

Politiskās grupās Groupes politiques	Sauversmes sapulcē ¹⁾ De la Constituante	Pirmā Saeima de la I. Saeima	Otrā Saeima de la II. Saeima	Trešā Saeima de la III. Saeima
Labais spārns...	2 (3)	8	8 ²⁾	8
Minoritātes	11 (17)	15	15	18
Zemnieku savienība	18 (23)	17	16	16
Nenoteiktas grupas	4 (6)	—	1	—
Latgales kristīgie	4 (6)	7	5	6
Pārējie latgalieši	12 (18)	6	7	6
Centra grupas	11 (17)	9	11	10
Sozialdemokrāti	38 (57)	38	37	30
Kreisā strādniecība	— (—)	—	—	6
Kopā — Total	100 (150)	100	100	100

*) Komunisti zem dažādiem nosaukumiem ir piedalījušies Rīgas vēlēšanās 1925. gada februārī un 1928. gada februārī un oktobrī. Par komunistiem nodoto balsu procenti ir apzīmēti ar stripojumu ņemot kā pamatu par socialistiskām partijām nodoto balsu procentu un tani pieskaitot komunistiskās balsis. Tā 1925. gada februārī par komunistiem nav nodotas 42% no visām balsīm, bet tikai 42,1—34,0=7,5% no visām balsīm.

1) Sauversmes Sapulcē bija 150 un vēlāk 152 deputāti, bet lai Sauversmes Sapulces sastāvu varētu salīdzināt ar vēlāko parlamenta sastāvu, Sauversmes Sapulces deputātu skaits ir reducēts uz 100 un līdz ar to visu nogrupējumu piederīgo skaits proporcionāli samazināts.

2) Otrā Saeimā viens no labā spārna deputātiem pieslējās vācu frakcijai, bet šeit tas ir pieskaitīts tai frakcijai, uz kuras saraksta tas bija ievēlēts.

Labam spārnam ir pieskaitīti tie latviešu deputāti, kuri Saeimā ieņem vietas pa labi no zemnieku savienības. Minoritātēm pieskaitīti tie cittautiešu deputāti, kuri nepieder pie kādas frakcijas, kurū vairākumu sastāda latvieši. Tā „bunda” deputāts ir pieskaitīts sociāldemokrātiem, tāpat ka uz sociāldemokrātu un kreiso arodnieku sarakstiem Latgalē ievēlētie krievi nav pieskaitīti minoritātēm, bet gan tām frakcijām, uz kurū sarakstiem tie ir ievēlēti. Pie nenoteiktām grupām pieskaitīts Satversmes Sapulces vēlēšanās bezpartējiskais saraksts Rīgā, uz kuras kandidēja personas, kuras vēlāk sadalījās, pieslēdamās dažādām citām frakcijām, kā piemēram, J. Čakste — dēm. centram, K. Ulmanis — zemnieku savienībai, A. Bergs — labājam spārnam u. t. t. Nenoteikto sarakstu skaitīts pieskaitīts arī otrajā Saeimā izpostīto apgabalu saraksta deputāts J. Goldmanis. Cetra grupām pieskaitīti visi tie deputāti, kuri Saeimā ieņem vietas starp zemnieku savienību un latgaliešiem no vienas puses un sociāldemokrātiem no otras puses. Sociāldemokrātiem ir pieskaitīti s. d. strādnieku partijas, s. d. mazinieku, Bunda, neatkarīgo s. d. un Latgales s. d. zemnieku un strādnieku partijas deputāti. Kreisai strādniecībai ir pieskaitīti „kreisās strādniecības un darba zemniecības” kandidātu saraksta deputāti un viens neatkarīgo s. d. deputāts, kas pirmajiem ir pievienojies.

Augstāk pievestā tabele rāda, ka Latvijas parlamenta vēlēšanas nekad nav ienesušas radikālas pārmaiņas. Labā spārna deputātu visās trijās Saeimās bija 8. Zemnieku savienības deputātu skaits svārstās starp 16 un 18, Latgales kristīgo deputātu skaits starp 4 un 7 un pārējo latgaliešu deputātu skaits trijās Saeimās starp 6 un 7. Visu latgaliešu deputātu skaits ir laikā no Satversmes Sapulces līdz trešai Saeimai pamazinājies no 16 uz 12. Galvenā kārtā uz latgaliešu rēķina ir palielinājies minoritātu deputātu skaits, kurš no 11 Satversmes Sapulcē ir pieaudzis līdz 18 trešajai Saeimā. Centra deputātu skaits svārstās starp 9 un 11 un kreisā socialistiskā spārna deputātu skaits pēdējās trijās vēlēšanās ir samazinājies no 38 uz 36. Visas šeit minētās pārmaiņas tomēr ir ļoti niecīgas un Saeimas politiskā seja nav ienesušas radikālas politiskas pārmaiņas, izņemot komunistiskās frakcijas radīšanu trešajā Saeimā.

Minoritātu deputātu sadalīšanās pēc piederības pie tautībām bija sekoša:

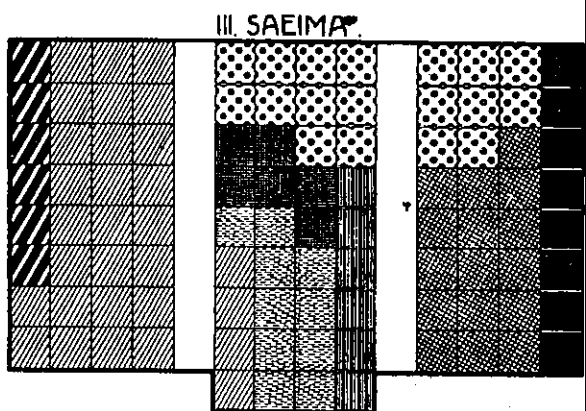
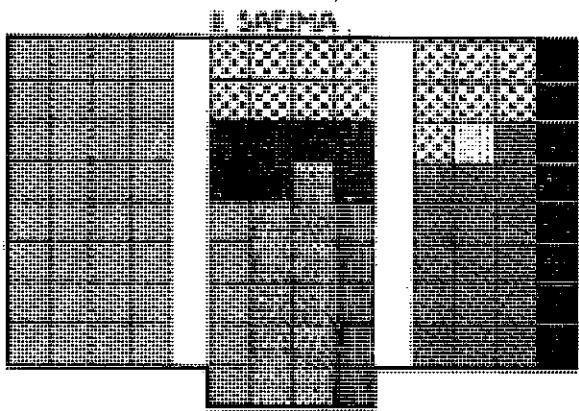
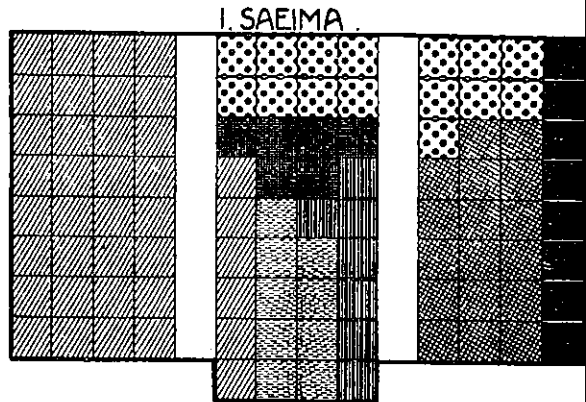
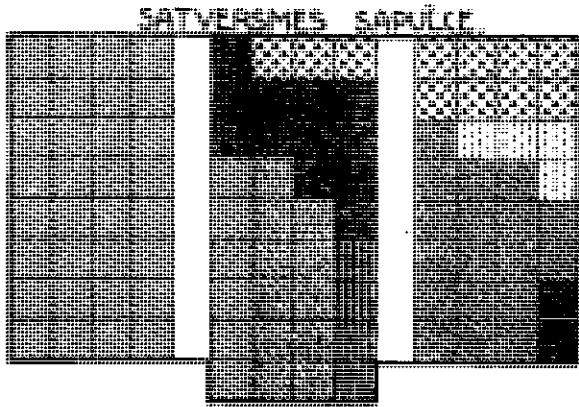
Nacionālo minoritātu deputāti.
Députés des minorités ethniques.

Parlamenti Parlements	Kop. deput. sk. Nombre général des députés	To starpā: — Dont:						Kopā nac. minorit. pārstāvju Total des représentants des minorités ethniques
		Vācijas Allemands	Žīdu — Jūifs	Krievu Russes	Polu Polonais	Polonaišu Vieucroy.	—	
Sauversmes Sapulce	150	6	6	4	1	—	17	
I. Saeima	100	6	5	2	1	1	15	
II. „	100	4*)	4	3	2	2	15	
III. „	100	6	4	4**)	2	2	18	

*) Otrā Saeimā vācu frakcija patiesībā sastādījās no 5 deputātiem, jo šai frakcijai pievienojās ar latviešu balsīm uz namssaimnieku saraksta izvēlētais deputāts Aislēbens.

***) Uz krievu saraksta ievēlēts viens deputāts, kurš uzdevis, ka viņš pēc tautības esot latvietis.

20. Atsevišķo parlamentu deputātu sadalījums pēc politiskām grupām.

 ZOCIĀLDEMOKRĀTI.
  CENTRA GRUPAS.
  ZEMNIEKU SAVIENĪBA.
  MINORITĀTES.
  KRĒSIE STRĀDĀNIEKI.
  NEMOTEIKTAS GRUPAS.
  LATGALES KRĪTIĒGI.
  PĀREJIE LATGALIEĶI.
  LABAIS SPĀRNS.

Vācu deputātu skaits pēdējās vēlēšanās palielinājās galvenā kārtā pateicoties plānveidīgai un sekmīgai vēlēšanu sadalīšanai pa vēlēšanu apgabaliem. Turpretim krievu mandātu skaits sistēmātiski pieaug. Kamēr I. Saeimā bija tikai 3 krievu deputāti, tikmēr II. Saeimā bija 5 un III. Saeimā jau 6. Bez tam uz sociālistiskiem sarakstiem vēl ir ievēlēti 2 krievi un tādā kārtā III. Saeimā ir 8 krievu tautības deputāti. Žiņu deputātu skaits nepalielinās un pieskaitot bundistu to Saeimā tagad ir 5.

Ar katrām vēlēšanām notiek pārgrozības Saeimas personālā sastāvā. Tagad trešā Saeimā ir tikai 25 deputāti, kuri bijuši visos piecos Latvijas parlamentos. Tie ir A. Alberings, R. Bīlmanis, A. Briedis, F. Cielens, H. Celmiņš, J. Celms, K. Dēķens, M. Dubins, K. Eliass, A. Kalniņš, B. Kalniņš, P. Kalniņš, A. Klīve, A. Kviesis, Fr. Menders, K. Pauluks, Ē. Radziņš, A. Rudevics, M. Skujenieks, P. Šiemans, J. Trasuns, K. Ulmanis, P. Ulpe, A. Veckālis un J. Višņa. No šiem 25 deputātiem 14 ir sociāldemokrāti un 8 zemnieku savienības locekļi. Tādā kārtā abas lielākās frakcijās personālais sastāvs vismazāk grozījies. Četrus parlamentos bijuši 12

no tagadējiem deputātiem, trijos parlamentos 16, vos — 19 un pirmo reizi trešā Saeimā ir ievēlēti 28 deputāti. Otrā Saeimā bija 34 deputāti, kuri, kot ar Tautas Padomi piedalījušies visās likumdošanas iestādēs un 30 bija tādu, kuri otrā Saeimā pirmo reizi ievēlēti.

21. Trešās Saeimas deputāti sadalīti pēc parlamentu ska- kuros viņi piedalījušies.

VISOS PARLAM- IEVĒLETI	CETROS	TRĪSOS	DIVOS	SAEIMA PIRMO REIZI
25	12	16	19	28

Saeimas deputātu izglītība ir sekoša: Ar augstskolas izglītību — 54, vidusskolas — 28, augstā un vidējo militāro izglītību — 4 un elementāro — 18. Starp deputātiem ar augstskolas izglītību ir 18 inženieri, 6 ekonomisti, 4 agronomi, 5 ārsti, 6 teoloģi un 13 citas un nezināmas fakultātes bijušie. Pēc nodarbošanās deputāti sadalās sekoši:

III. Saeimas deputātu nodarbošanās.

Députés de la III. Saeima d'après l'occupation.

Nodarbošanās <i>Occupations</i>	Visas Saeimas dep. nod. <i>Députés de toutes les Saeima ensemb.</i>	III. Saeima no jauna iev. dep. nod. <i>Nouveaux élus de la III. Saeima</i>
Parlamentāra un polit. darb. — <i>Parlementarisme et politique</i>	29	2
Lauksaimniecība — <i>Agriculture</i>	8	5
Pedagoģiska darbība — <i>Pédagogie</i>	9	5
Komūnālais un sabb. dien. — <i>Service communal et public</i>	8	5
Tirdzniecības un banku dien. — <i>Commerce et service de banque</i>	5	1
Rakstniecība un avižniecība — <i>Hommes de lettre et journalistes</i>	7	1
Statistiķi — <i>Statisticiens</i>	2	—
Valsts dienests — <i>Service d'Etat</i> ...	2	2
Advokātu — <i>Barreau</i>	10	4
Garīdznieki — <i>Clergé</i>	8	4
Techniķi — <i>Technique</i>	2	—
Ārsti — <i>Médecins</i>	2	1
Tiesneši — <i>Juges</i>	3	2
Virsnieki un kara ier. — <i>Militaires</i> ...	2	—
Amatnieki — <i>Artisans</i>	3	3
Kopā — Total	100	35

Pēc tautības deputāti sadalās sekošā kārtā:

Répartition des députés d'après la nationalité

Deputātu tautība <i>Nationalité des députés</i>	1922. g. 1925. g. 1928. g.		
	Latvieši <i>Lettons</i>	84	84
Vācieši <i>Allemands</i>	6	5	6
Žīdi <i>Juifs</i>	6	5	5
Krievi <i>Russes</i>	3	4	7
Polji <i>Polonais</i>	1	2	2
Kopā Total	100	100	100

Visātrāki ir pieaudzis krievu deputātu skaits, pie tam krievu frakciju locekļu skaits ir palielinājies no 3 deputātiem 1922. gadā uz 4 — 1925. gadā un 5 deputātiem 1928. gadā. Bez tam krievu tautības deputāti ir — viens sociāldēm. strādņ. partijas frakcijā un viens galīgi kreisā spārnā. Līdz ar šo krievu deputātu skaita pieaugumu ir pamazinājies latviešu tautības deputātu skaits no 84 uz 80.

Par savu konfesioneļu piederību deputāti ir uzdevuši sekošas ziņas:

Deputātu ticība.

Députés par confession

	1922. g.	1925. g.	1928. g.
Evāņģ. lut. <i>Evang. luthériens</i>	45	42	41
Romas katoli <i>Catholique-rom:</i>	14	14	15
Grieķu katoļi <i>Catholique-grecs.</i>	6	4	6
Vecticīgle <i>Vieux-croyants</i>	1	2	3
Baptisti <i>Baptistes</i>	1	1	1
Mozus ticīgle <i>Israélites</i>	6	4	4
Bez konfesijas un brīvdomātāji	17	14	11
<i>Sans confession et libre penseurs</i>			
Nav atzīmēta konfesija <i>Confession non nommée</i>	14	20	19
	100	100	100

Pēc dzimšanas vietas deputāti sadalās sekoši: Latvijā ir dzimuši — 93 deputāti, bet ārzemēs 7 (to starpā 2 latvieši, 2 vācieši, 2 krievi un 1 žīds). No Latvijā dzimušiem deputātiem 7 ir dzimuši Rīgā, 33 Vidzemē, 12 Kurzemē, 21 Zemgalē un 20 Latgalē. No atsevišķiem apriņķiem pirmo vietu ieņem Jelgavas apriņķis, kurā ir dzimuši 12 deputāti, otrā un trešā vietā stāv Valmieras un Daugavpils apriņķi ar 10 deputātiem. Tālāk nāk Liepājas apriņķis ar 8 deputātu dzimšanas vietām, Rīga un Valkas apriņķis ar 7, Rīgas apriņķis ar 6, Cēsu, Tukuma, Madonas un Ludzas apriņķi ar 5, Bauskas un Rēzeknes ar 3, Aizputes un Jaunlatgales ar 2, Kuldīgas, Talsu un Jēkabpils ar 1. Ventpils un Ilūkstes apriņķos nav neviena deputāta dzimtene.

Valodu prasības ziņā Latvijas Saeima ieņem izcilus stāvokli parlamentu starpā, jo caurmērā katrs deputāts prot vairāk nekā trīs valodas (100 deputāti runā 332 valodas). Krieviski prot 98 deputāti, latviski 96, vāciski 72, franciski 24, poliski 11, angļiski 9, latīniski 6, ebrejiski 5, itāļiski 3, grieķiski 3, spāņiski 2, zviedriski, leitiski un portugāļiski pa vienam. Tādā kārtā Saeimas deputātu starpā ir 14 dažādu valodu pratēji. Četri deputāti prot tikai vienu valodu. To starpā ir viens, kurš runā tikai latviski un trīs krievu tautības deputāti, kuri runā tikai krieviski. Divas valodas runā 16 deputāti. No tiem 15 runā latviski un krieviski un viens poliski un krieviski. Trīs valodas runā 46 deputāti. No tiem 39 runā latviski, vāciski un krieviski, 6 latviski, noliski un krieviski un 1 latviski, krieviski un franciski. Vislielākā deputātu daļa runā latviski, vāciski un krieviski (39) un vēl vienu vai vairākas citas valodas (33). Tādā kārtā minētās trīs valodas prot 72 deputāti. — Četras valodas prot 19 deputāti, 5 valodas 11, un 6, 7, 8 un 10 valodas prot pa vienam deputātam.

Saeimas deputātu caurmēra vecums ar katrām vēlēšanām palielinās.

Deputātu caurmēra vecums.

Age moyen des députés.

Salversmes Sapulcē — <i>Dans la Constituante</i>	37,3	gadi	(ans)
Pirmā Saeimā — <i>Dans la I. Saeima</i>	42,0	"	"
Otrā Saeimā — <i>Dans la II. Saeima</i>	43,3	"	"
Trešā Saeimā — <i>Dans la III. Saeima</i>	44,0	"	"

Visjaunākie ir latgaliešu deputāti ar 37 (38) gadus lielu caurmēra vecumu. Kreisā spārņa deputāti ir caurmērā 42 (40) gadus veci, centra deputāti 44 (44) gadus, nacionālo minoritāšu 47 (48) gadus un zemnieku savienības un labā spārņa deputātu caurmēra vecums ir 49 (46 un 51) gadi. Iekavās atzīmēt caurmēra vecums pēc otrās Saeimas vēlēšanām.